

Costandineștii

frescă dramatică în 22 de tablouri

În ordinea intrării în scenă

PERSONAJE:

Bărbați

MOȘ COSTACHE
DINICĂ DURDU
COSTAN CĂLȚUN
GRIGORE BÎRLOI
VASILE URSEA
DEDU BÎRLOI
VLAICU ALDEA
COSTICĂ ȚIGANUL
MITU DRĂGAN
POPA IORGU
GHEORGHE DURDU
COSTANDIN DURDU
VODĂ BRÎNCOVEANU
STOLNICUL CANTACUZINO
PREDĂ PÎRȘCOVEANU
TILICĂ BÎRLOI
AGA BALĂCEANU
ȘERBAN GRECEANU
AMBASADORUL SPANIEI
NUNȚIUL PAPAL
COSTEA
DONAT HEISSLER
CORNEA BRĂILOIU
COSTIN CĂPITANUL
NAE OCII
PÎRVU CRUȚESCU
MATEI DURDU
BERTODI
CLUCERUL ȘTIRBEI
MIKLOS
LAJOS
JANOS
ZOLTAN
SCARLAT MAVROCORDAT

Femei

TINCA DURDU
RADA BÎRLOI
SAFTA DURDU

DOAMNA DE BURY
LOUISE-GABRIELLE DE CHOISEUL
MAREȘALA DE ROCHEFORT
DOMNIȘOARA CIOIN
DOAMNA DE SAINT-VALÉRY
DOAMNA DE LILLEBONNE
BÉATRIX DE LILLEBONNE
CHARLOTTE DE HANOVRA

REPLICANȚI :

Bărbați

COSTANDIN BEIZADEA
EPISCOPUL ILARION
MIHUL CĂMĂRAȘUL
IORDACHIE CANTACUZINO
ȘAMBELANUL
CAROL DE LORENA
ELECTORUL DE BAVARIA
CĂLĂTORUL
PAICUL
MEHMET PAȘA
ȚĂRANII DE LA ZĂRNEȘTI
CONSTANTIN CANTEMIR
VELICICO VISTERUL
CIOHODARUL 1
CIOHODARUL 2

CIOHODARUL 3
DREGĂTORUL MOLDAV
TITI COPILUL

Femei

DOAMNA MARICA
CONTESA IOBKOVITZ
NEAGA CĂLȚUN
MARGUERITE DE TELLIER
BENEDICTE HENRIETTE DE HANOVRA
VOICA DURDU

FIGURANȚI :

SUITA LUI HEISSLER
DĂRĂBANII LUI COSTIN
IOBONȚII IMPERIALI
AGHIOTANTUL DE LA DRĂGĂNEȘTI
SUITA LUI MEHMET PAȘA
PRIZONIERII DE LA ZĂRNEȘTI
CONSTANTIN DUCA
CIOHODARUL 3
CIOHODARUL 4
CIOHODARUL 5
NEVASTA LUI VASILE
BOCITOARELE
VICLENII
BĂRBIERUL etc.

Croitul oalelor

1 |

Moș Costache are ani mulți, ochi senini și o roată de olar la care face, fără grabă, oale. Moș Costache nu se grăbește defel, nici cînd afară se aud tropote de cai. Așa lucrează el cumpănit, din lut adevărat, cînd, hirjonit de alți copii sau fugărit de o spaimă (căci nimeni nu știe dacă e joacă ori e urgie), dă peste el și peste oalele lui, spărgînd citeva, Dinică, băiatul de zece-unsprezece ani al lui Costandin Durdu. Moș Costache nu zice nimic, iar Dinică se așază spăslit pe un butuc.

DINICĂ : N-am vrut...

(Moș Costache nu se sinchisește, l-a iertat din ochi, o ia de la început.)

MOȘ COSTACHE (într-un tîrziu, cam cu zîmbet) : Împielîțatule...

DINICĂ (prinzînd inimă) : Moș Costache, dă ce faci atîtea oale ?

MOȘ COSTACHE : Ca să se mire proștii.

(Roata sfîrîie mereu.)

DINICĂ (inocent) : 'tale te miri ?

MOȘ COSTACHE : Nu mă mai mir... Dă mult... (Pauză.)

DINICĂ : Dă și mie să fac, îmi dai ?

MOȘ COSTACHE : Nu-ți dau. C-abia te făcură pe tine, nu vezi ?

DINICĂ : Păi doar nu din pămînt m-au făcut ! ?

MOȘ COSTACHE : Păi din ce, mă Dinică ?

DINICĂ : Păi dar ce, toate-s făcute din pămînt ?

MOȘ COSTACHE : Păi cum !

DINICĂ : Și vitele și oamenii... ?

MOȘ COSTACHE : Și.

DINICĂ (neîncredător) : Nu-i adevărat...

MOȘ COSTACHE : Păi spune tu atunci cum te făcură, na ! dacă ești mai dăștept !

(Dinică tace încurcat.)

DINICĂ : Și m-au sfîrîit așa, cu roata ?

MOȘ COSTACHE (hîtru) : Or fi sfîrîit...

DINICĂ : Și m-au dat la cuptor ?

MOȘ COSTACHE : Păi Dumnezeu cum crezi că face ? Ia cite-o mină de pămîntel d-ăsta, că are dăstul, și-l sfîrîie nițel, și-i dă ochi, nas, gură, bojoc — și îl bagă la cuptor. Și pă unu' îl arde mai tare, p-altu', dacă i se termină gâtejele, îl lasă mai fleșcăit, ori îl zvîrle dracu', și-l mai face o

dată, cînd are vreme... (Copilul ascultă fascinat.) Și pă care-i mai tare îl ia de-l călește, ori îl dă cu șmalț, sî prinză luciu, sâ nu crape. Pâ altu' îl scapă jos, și vine vreun înger de-l calcă, cum călcași tu adineorea, în străchini...

DINICĂ (luptindu-se să descifreze adevărul): Nu cred... Pâ mine zicea că m-a făcut mama.

MOȘ COSTACHE: Pâi da... dacă o luăm pă ce se vede. Dar altminteri pâ mă-ta și pâ tac-tu și pâ mehenghiu' dă moș-tu care muri, de-mi era văr, cine crezi că-i făcu? Și pâ mine, cine, și p-ai mei? Uite așa ne băgă în cuptor de ne scoase chiupuri și oale...

DINICĂ: Și pâ popa Iorgu?

MOȘ COSTACHE: Pâi și pâ el. Și pâ Vlădica. Și pâ Vodă, și pâ toți. Îi băgă în cuptor cu toptanu', suflă nițel și zise: bă, pâ voi vâ fac d-ai lu' Neacșu, pâ voi d-ai lui Udrea, pâ voi d-ai lu' Costandin... p-ăștia îi făcu acú mai din belșug...

DINICĂ: Dă ce?

MOȘ COSTACHE: Pâi eu știu!? Așa s-a brodit. Cînd îi scoase le zise: bă, pâ tine, Costandine, te fac hoț, și pâ tine — cum ar fi tac-tu — te fac crișmar. Și pâ tine, Costandine, te fac căpitan, și pâ tine te fac stolnic mare și frate dă domn. Și pâ tine, Costandine, te fac ginere dă domn, și-ți dau și moșia asta, Zăcătura, pâ care ședem noi aștilalții, s-o aduni cu Bălăceanca ta, și cu altele ce le-ai agonisit de la mila stăpînirii. Iar pâ tine, Costandine, te fac pâlmaș și te pui să umbli cu picerile goale prin țárnă, bombănînd. Așa i-a suflat Dumnezeu pâ toți, și pâ Costică țiganu', la care i-a făcut și o diblă, sâ cînte.

(La fiecare din cei pomeniți se aprinde un spot pe medalionul chipului.)

DINICĂ: Tot din același pămînt?

MOȘ COSTACHE: Tot. Pâ urmă, uite acú: luă pâ nepotul Domnului care se pristăvi, suflă nițel și zise: bă, pâ tine, Costandine, te pui domn dă domnie nouă sâ împărătești peste aialții Costandinești, sâ vâz eu dacă ești mai pricopsit. (Se aprinde un spot pe Brîncoveanu.) Și-am sâ dau și la Moldova tot un Costandin, p-al lui Cantemir (idem), sâ vâz cum răzbiți unu' dă altu'...

DINICĂ: Da' mulți Costandinești făcu într-un cuptor...

MOȘ COSTACHE: Făcu. Lu' Vodă nu-l dete o belzadea, tot Costandin (spot), sâ-i ducă numele!? Și mai presără și prin divan vreo cițiva, sâ nu li se stingă semînția, cînd o veni vremea

dă spart oale și ulcele. Mai dădu și un vel-clucer, tot Costandin, sin Știrbei (spot), sâ ne ia paralele și bucatele dă la gură la aștilalți Costandinești, care mai dăm și la boier Costandin Bălăceanu, stăpînul moșiei. Așa le-a potrivit Dumnezeu din lut și din foc. Și la urmă, cînd sâ plece, și-aduse aminte că i-a mai rămas niscai glod pâ mină și pâ mustață. Și-l luă dă pâ mustață și făcu un firfirc mic și prost, și-i zise Dinică — tot Costandin adică...

DINICĂ (amuzat): Hă! Și cu ce avú pe miini?

MOȘ COSTACHE: Cu ce avú pe miini făcu o ulcică șuie și strimbă și zise: bă Costache, sârmănache, tu sâ mă îngini pâ mine bre, că ești scamă dă pâ miinile mele. Fâ și tu ulcele, că e nevoie. Că lutul se cere lucrat și împodobit pînă vine vremea sâ se întoarcă în lut. Și iar se scoală, și iar se coace, și iar se întoarce. Că asta e viața pe care v-am dat-o, și vouă, și boierilor voștri, și la alții mai mari. Că cei care trăiesc, — mor — ca sâ trăiască alții. Iar tu Costache, olărache, nici ai sâ trăiești, dar nici n-ai sâ mori vreedată. Că ești din miinile mele cu care am toot prefăcut lutul.

DINICĂ (după o pauză, impresionat): Moș Costache, da' pâ mine m-o fi șmălțuit sâ nu crăp? Ori a uitat?

MOȘ COSTACHE (bagă mina în culoare și-l minjește pe față): Na, mă! (Ride.) Dacă o fi uitat Dumnezeu, eu ce păzesc aci?

DINICĂ (vopsit cu roșu pe față, pare însingerat. Intreabă, schimonosit brusc de spaimă, trădîndu-și în sferșit secretul): Moș Costache, da' tata poat' sâ crape? Că-l văzui mai adineaori întins pâ jos și țeapăn, cu sînge pâ falcă... Mă goni mama d-acolo, spuse sâ plec dăparte, sâ nu stau acolo... m-a bușit... Veneau oamenii sâ vază... S-o fi spart d-a binelea? (Moș Costache se posomorăște. Nu răspunde. Ia lutul răvășit pe jos, îl stringe, îl pune din nou la roată, îndirjit, lucrează înaintea. Tăcere sinistră. Dinică se apropie cu ochii plînși, cu vocea tremurînd.) L-o mai fi făcînd o dată Dumnezeu pâ tata, dacă s-a spart? (Imploară un răspuns, se agață de surtucul lui Moș Costache.) L-o fi făcînd vreedată? ! ? ...

MOȘ COSTACHE (îi șterge cu palma lată ochii și fața, apoi, dîndu-i un boț de lut, îi spune ursuz): Na, mă, și te joacă și tu acilea... Lasă că...

(Intuneric.)

Jocul de-a moartea

2 |

O circiumă-bordei, săpată în pământ, cu intrare pe sus. Mese și bănci cam vraște, stelajul în neorinduală. Alături se înțelege că e o hrubă săpată unde stau butoaiele cu vinuri, iar în dreptul ei zace pe jos un om acoperit cu un giulgiu, cu o luminare la cap. Nevastă-sa, Tinca, îl bocește, cu dezolarea mecanică a unui vechi ritual. Cițva țărani stau și ascultă, cu capetele descoperite, și-și aruncă uncori cite-o vorbă, în șoaptă. Sint flegmatici în fața morții, au văzut multe. Undeva, afară, se aude, ca totdeauna, mai departe ori mai aproape, troțot de cai.

TINCA :

Aoleo, Dine,
cui m-ai lăsat tu pă mine
cu copiii mititei
ca bobul de mei, aoleo,
cum nu-ți fu milă dă noi dă toți
dă te duci și nu te-ntorci, Dine,
și cum ți-a fost urit dă toate
de băuși pahar dă moarte, aoleo.
Soțul meu și dragul meu, aoleo
ia dășchide gurița
dă ne mai spune ceva
și dășchide buzele
să vorbești cu rudele...

COSTAN CĂLȚUN (în șoaptă) : Ce să
mai vorbească — aliluia...

GRIGORE BIRLOI : Vorbi el multe, să-
racu'...

COSTAN : Acú ia Gheorghe, frat-su,
crișma. Ori crezi c-o lasă lu' Tinca ?

GRIGORE : Eu știu ce-nvoială avură ?
Un an, îmi pare, fiecare.

TINCA :

Nu ți-a fost soațe păcat
dă pă mine m-ai lăsat
că cît am trăit cu tine
am trăit și rău și bine, aoleo,
da' acuma-i rău fără tine...

COSTAN : Vine și alde soru-sa Safta
la-mpărțeață ?

VASILE URSEA : Ei îi dete schimb pă-
mintul Tincăi, care-l avu de la boier
Scordoc, ăl de-o lăsă borțoasă cu Flo-
rica, fata dintii.

GRIGORE : N-o lăsă el, vezi-ți dă
treabă...

VASILE : Așa vorbește lumea...

TINCA :

Mă lăsași și plecași, Dine
pustie ca vai de mine
și fără nădejde-n lume, aoleo,
și cu copiii de mină, Dine,
(rostit, mai la obiect)
că Dinică-i mic, nu-i mare
și Voica abia stă pă picioare
și mai am unu-n cingătoare, aoleo.
Și nu spuseși că pleci.
Lăsași casa ce-o făcum
să te muți pe alt tărîm, Dine.

COSTAN : Casa îmi pare c-o ține, cu
orîndul crișmii, de la boier Preda

Pirșcoveanul, care-l rămase pă Scor-
doc la divan, dă veni el.

VASILE : Așa-i. I-o dete boierul lui Safta,
după o vorbă a lui Tilică.

GRIGORE : Nepotu-meu ?

VASILE : Păi cum !

TINCA (continuă mereu, bocetul se supra-
pune vocilor celorlalți) :

Care eu ți-am slujit, Dine, și te-am
ingrijit

și te-am lăut Dine, și te-am ascultat
și din cuvînt nu ți-am ieșit, Dine.

Și ți-am fost cu credință dă cînd
ne-am luat, Dine.

C-o aveam pă Florica în burtă, da' eu
n-am vrut, Dine,

m-a silit boierul
a tăbărit pă mine care am fost
neștiutoare...

VASILE : Uite că spune acú...

TINCA :

Da' tu trebuie să mă ierți, Dine, în
toate ceasurile,

că ți-am fost cu credință d-atunci
dă cînd te-am luat.

Și-ți detei și pămîntul care-l avui
dă la boieri, să-l dai lui soru-ta Safta,

să ne dea dreptul la crișma asta, Dine,
și ai plecat fără să fii împăcat, Dine,

și sufletul mi l-ai întristat, aoleo.

VASILE : Da' Safta se dete-n fapt cu
Pirșcoveanul ?

COSTAN : Ei, Safta-i cătea, n-o știi ?
Tinca, baremi e nevinovată, o supuse
boier Scordoc cu sila. Da' p-ai a i-o
duse Tilică boierului Preda, vorba aia,
încercată gata. Îi luase credința, ca la
vin...

DEDU (un tînăr pur) : N-a făcut fra-
te-miu asta !

COSTAN : Ba bine că n-a făcut ! Că să
băgase sub pielea lui Pirșcoveanul,
și-i făcea toate slujbele, pînă-l sili
Vodă Șerban, pe Pirșcoveanul, să-și
vîndă moșia, lui aga Bălăceanu, gi-
neri-său, cînd își mărită fata.

VASILE : Așa e, bre.

TINCA (fără încetare) :

Cînd ne luarăm amîndoi
eram doi copii săraci
și pînă le-am făcut toate
te-au găsit sudori dă moarte

spune, ce nu ți-o plăcut,
de te-ai întors spre pământ, aoleo,
Dine.

COSTAN : Bă, miroase a vin aici...

GRIGORE : Fugi bă.

VASILE : Păi cum să nu miroasă, că-s
butiile colea ! ?...

VLAICU ALDEA (*apropiindu-se*) : Să duse
și Costandin...

TINCA :

Supusă ți-am fost, Dine, și m-ai lăsat
izbită.
Alte poate nu ți-au dat ce ți-am dat
eu ție,
dar totuși tu pe mine m-ai prigonit,
Dine,
și la ele te uitai mai cu drag, Dine,
și de-o veni vremea vreodată, aoleo,
la vreo zi dă judecată, aoleo...

(*Intră Costică țiganul.*)

COSTICĂ (*speriat, impresionat*) : Ce
făcu ? Doamne ! Cind s-a-ntimplat ?

MITU DRĂGAN (*intră*) : Trecură, fir-ar
ai dracului cu potera lor ! (*Vede.*)
Ce, a murit Costandin ? Vă prădară ?
(*Grigore face semn că nu. Drăgan se
inchină.*)

COSTICĂ (*plingind, urlă o dată*) : Nene
Dine ! Cine-mi mai dă mie să beau
pă veresie ? Cine îmi mai dă mie dă
pomană, haoleo ? Cine mă mai pupă
și-mi zice : te bag în mă-ta, cioară,
haoleo. că mi-ai strepezit sufletul cu
scirțiala ta ! ?

TINCA (*supralicitind*) :

Scoală, Dine, scoală,
cu ochii privește
cum mi te jeleşte
și nu-ți pare rău
dă tot neamul tău,
dă mumă, dă tată,
dă lume, dă toată,
dă frați, dă surori,
dă grădini cu flori,
dă izvoare reci,
dă hucașuri verzi...

(*Mai intră două femei și încep și ele
să urle bocete ; odată cu ele apare și
Popa Iorgu.*)

POPA IORGU : Doamne-Dumnezeule !
Cum să făcu, țațo ! ? Cum să făcu ?

(*Face cruci mari.*)

COSTAN (*lui Costică*) : Dă, mă, și tu cu
dibla. (*Țiganul începe să scîncească
din vioară.*) Dă pomană.

POPA (*venind spre țărani*) : Au spart și
p-aci ? că miroase. Era un steag d-a
lui Vodă ăsta noul, trecea spre Ar-
deal, cu niscai turci. Mai luară cițiva
d-ai noștri, cu poruncă : pă Tilică a
lui Birloi, pă Stan Ochi... (*Se in-*

toarce spre mort.) Iartă-l Doamne !
pă robul tău acesta, și-i dă lui...
(*Murmură o molitvă, apropiindu-se de
mort. Se aude mereu, revenind, „robul
tău Costandin”.*)

TINCA (*bocind suprapus*) :

Tot m-am gândit că e glumă
dar acu lumea s-adună
și vine părintelu',
să te ducă cu totu', Dine,
și nu vine să ne-aducă,
ci vine ca să te ducă
și nu vine să ne dea,
ci vine ca să te ia.

POPA (*tare*) : Dumnezeu să-l ierte !

TOȚI : Dumnezeu să-l ierte !

VASILE (*înlăcrimat*) : Să-l ierte pă finu'...

COSTAN (*încet*) : Că cam boteza vinu'...

GRIGORE (*tot așa*) : Eh, deh, ce erea să
facă, săracu' ?

(*Scripca cîntă, femeile jelesc.*)

TINCA :

Și vine să te petreacă
dintr-o țară în altă țară
din țara cu dor
în țara fără dă dor
din țara cu milă
în țara fără dă milă...

(*În prag s-a ivit fratele mortului,
Gheorghe.*)

GHEORGHE (*cu glas mare, sinistru, dar
nu suficient de trist*) : Costandine ! Ce
făcuși-mă ? Te prăpădiși ? (*Toți tac,
Gheorghe se apropie de mort.*) Ai mă ?

COSTANDIN (*ieșind boit de sub giulgiu*) :
Ba nu mă prăpădii, neică Gheorghe.
Nu-ți făcuți cheful. Că nu mă lăsară
ăștia să-nchiz ochii, cu bocelile lor.
(*Se scoală în picioare, revoltat.*) Care
fu hă timpitu' care scoase că vin
turcii ? Păi, ce, mă bag eu pentru zece
turci să mă sufoc sub țol ! Și-și strică
creștina asta (*arată pe Tinca*) glasul,
să-mi scoată toate ponoasele, bre ?

(*A fost un moment de spaimă.*)

COSTAN (*cu asprime veselă*) : Fir-ai al
dracu' să fii, păi dar noi ce sintem aci,
bre, momii ?

DRĂGAN : Baremi să mai fi stat nițel,
pînă te zvîrleam în groapă.

GRIGORE : Bă, juram că e singe ăla,
auzi ?

VASILE : Stricași bunătate dă pomană,
fir-ai afurisit dă coțcar !

COSTANDIN : Tincă, ce mai stai fă ? Dă
câni la oameni ! Dacă nu fu nici dă-
bilaru', nici potera, încai mai trăim
și noi citeva zilișoare !

POPA IORGU (*cu ison gros*) : Domnul
este mintuirea noastră ! și nădejdea
noastră !

DRĂGAN : Auzi, părinte, mi-e că-ți ia Costandin slujba : botează mai dihai ca tălică.

POFA IORGU : Păi eu prefac vinu-n singe, dar el da-ndoaselea, nu vezi ?

COSTANDIN (*lui Costică*) : Te bag în mă-ta, cioară, că mi-ai strepezit sufletu' cu scîrțiala ta. Ia zi-i bre una — că nu știm cît mai trăim... Hai Tinco, mișcare ! Ce e, fă ?

TINCA (*incă plînsă*) : Mi-adusei aminte... dă cînd muri feciorul nostru ăl mare, Simion...

COSTANDIN : Ei, lasă-l acuma... Vezi că le e sete la oameni !...

(*Se trece ușor de la înmormintare la chef în lege, chiar cu puțină disperare.*)

(*Intuneric.*)

Lecția

O încăpere în palatul domnesc.

3 | Costandin, de față cu Marica Doamna, Stolnicul Cantacuzino, Episcopul Ilarion și cămărașul Mihul.

De-afară se aude, slab, mișcare de cai.

BRÎNCOVEANU : Da, te mustru și te cert ! Și-am să te mustru mai virtos, cu certare mare, de-mi ieși din cuviință, Costandine ! Împotriva Feții sfințite n-ai să pui cuvînt. Căci credința e piatra de temelie ce ne ferește de surpare. Ci mai bine să te umilești și să-ți frîngi trufia, căci Cel de Sus a orînduit pe cine să-L slujească, și noi toți, după pricepere, sintem slujitori poruncii Lui. Înțelesu-m-ai ?

BEIZADEA (*cu capul plecat*) : Da, Măria-ta.

BRÎNCOVEANU : Poți să te duci.

(*Beizadea Costandin iese, cu însoțitorul lui, cămăraș Mihul.*)

EPISCOPUL ILARION : Măria-ta, prea rău ți-ai gîrsit coconul !... pentru hîrjoană de nimica...

BRÎNCOVEANU : Nu, Preasfințite Părinte, ci pentru priceperea rostului pe care stă așezămîntul sfintei noastre biserici, și celelalte așezăminte. Îndoiala n-are pas să-și facă culcuș în cuibarul sufletului său. Și-i datorია noastră s-o gonim la timp.

(*Îi dă mina, Episcopul pleacă.*)

STOLNICUL : L-ai întărit pe Episcop.

BRÎNCOVEANU : El era de fapt îndoit dinspre mine, nu dinspre fiul meu. Am vrut să-l păstrez în credința mea, nu într-a bisericii, unchiule.

STOLNICUL : Ai făcut bine, nepoate. Cine surpă un așezămînt, le pune apoi în primejdie și pe celelalte.

BRÎNCOVEANU (*modest*) : Așa m-am gîndit, întocmai.

(*Stolnicul iese mulțumit.*)

MARICA DOAMNA (*mîhnită*) : Totuși, Costandine, acest fecior al nostru...

BRÎNCOVEANU (*o intrerupe, rectificînd*) : Așa m-am gîndit, Marico, că s-a gîndit dumnealui, Stolnicul și unchiul. Și-i

bine să-i facem pe voie. (*Mișcare la Doamna.*) Pentru că e un bărbat înțelept. Să nu clătînim ce ne ține. Trimite-l pe Mihul cămărașul. (*Doamna iese. Brîncoveanu e singur.*) Femeia nu trebuie să știe că bărbatul ei e purtat de alții, ci că-i poartă el, după mintea lui, chitînd departe. (*Vine Mihul.*) Ce face Beizadea Costandin ?

MIHUL : Plînge, Măria-ta. De rușinea ocării.

BRÎNCOVEANU : Bine. Așa se cade. Fă-i o zi frumoasă, Mihule. Du-l la herghelii și, dacă îi place un cal, spune-i că i l-a dat Vodă. Pentru cît de bine... călărește. (*Mihul iese. Brîncoveanu e iar singur, se închină.*) Doamne, te-am apărât astăzi. Dar tu pe mine ?

(*Reintră pe neașteptate Stolnicul.*)

STOLNICUL : Am înțeles, Costandine, că ai vrut să înveți la nouă supunere nu atît pe Costandin-Beizadea, cît pe doamna Marica.

BRÎNCOVEANU (*zimbînd*) : Așa e, unchiule...

STOLNICUL (*privindu-l fix*) : Și mai virtos să mă întărești pe mine în credința că îți vei plini rosturile, oricît ți-ai frînge inima.

BRÎNCOVEANU (*sincer admirativ*) : Lumînată minte ai, unchiule.

STOLNICUL : I-am făcut dar lui Beizadea un cal din hergheliile mele. Te superi ? (*Apoi, la tresărîrea lui Brîncoveanu, pornește, liniștit, cu Vodă lîngă el și-i spune, într-o doară.*) Schimbă-l pe Mihul-cămăraș. (*Privire echivocă.*) S-ar putea duce într-o zi să-i spună Turcului cu ce îndrjire aperi legea ghiaură !...

BRÎNCOVEANU : Pasă, părinte al meu ; Turcului i-am infățîșat, de dimineață, celălalt obraz. Cum prea bine m-ai învățat... (*Ies.*)

(*Intuneric.*)

Schimbarea domnilor

4

Un han pe lângă Bratislava. Se aud zgomote de cai și de care abia oprite; porunci de descălicare și de diverse slujbe vin răzleț în scenă, unde se arată Preda Pîrșcoveanu, și în urma lui, ca un fel de ordonanță, Tilică Bir'loi, care-l ajută pe boier la ferchezială, ștergindu-i botforii și blana de praful drumului.

PREDA: S-au colbăit toate... Pină pof-tește vătaful pe dumnealor boierii să se împreune cu noi, cată de mi le lustruiește de sirg... Apoi nu părăsi rădvanul și fii cu ochii în patru la lăzi... aici la Pojon sint iscoade...

TILICĂ (aplecăt să curețe încălțăminte): Da, boierule... Da' bine că-i ajunserăm. O mai fi mult pin' la Beci?

PREDA: O zi. Să fi zăbovit, erau buni duși. Ai mai umblat prin străini, Tilică?

TILICĂ: Nu, boierule... Dă cînd plecărâi din Zăcătura, d-atunci, n-am prea mai avut trai. Mă puseră cam la rînd cu prostimea ailaltă! 'ceau că dacă m-am invrednicit dă slujbă la domnia-ta, n-am ce căta la stăpinul ăl nou. Fie, că bine erea să fi rămas domnia-ta, să nu fi vindut... Că erea pămînt bun...

PREDA: Erea... Dă și pe blană nițel...!

TILICĂ: Poate că așa v-au merit, deh!... Cine are putere, multe are... Vezi că și neamul cantacuzinesc se-ntinde... Au nevoie, deh...

PREDA (mușcîndu-și mustața): Au, sigur...

TILICĂ: Noi, dacă sîntem mici, nu ne-ntrebă... Pe boier Bălăceanu, mai că nu-l văzurăm, dă cînd luă în primire... Domnia-ta stătea printre noi, toți te iubeau... „Und-te-ci Safto, sau Leanțo, sau Stane? La boier Preda, să-i dau ajutor, că mă chemă pă nume...” Pe toți îl știați... se bucurau oamenii.

PREDA: Ce face Safta?

TILICĂ: Bine face... Tot ce știe...

PREDA: Ea nu trecu la boierimea de amă?

TILICĂ: Nici n-o cunoaște boier Bălăceanu, dînsul are alte scoteli, nu stă-n taifas cu poporul... nici n-a intrat în crîsmă la Costandin, care i-ai dat-o Măria-ta Saftel, de-o ține numai el...

PREDA: Da' de ce?

TILICĂ: Păi dă ce!? Că-i om al dracu'. L-a-nvățat pă frat-su Gheorghe să facă cu rîndul, cîte un an, da' eu crez că nu le mai vine la alții rîndu', la nici unii... Rău ai făcut, Măria-ta, că i-ai lăsat orînd... gîndesc să fi greșit eu cu povața... Da' bun e Dumnezeu, poate s-or mai îndrepta ele la loc...

PREDA: Frichinește nițel și sabia...! Cum zici că să se-ndrepte?

TILICĂ: Păi, poate te aduce Dumnezeu înapoi pe domnia-ta... of, că bine-ar fi,

măiculiță!... C-ai mai scoate dă la rai, și ai întări pă buni... Că Safta, deh, nu fu prea dă ispravă... Cam rise dă cîte s-au urmat cu Măria-ta... Care dă-că-i om fără suflet și sămînță dă curvă... ce să zică... vorbe proaste... că te-au împins cu d-a sila... Dă' acū... dacă vii în slujba lui Vodă cel nou... poate, știu eu... Că noi toți stăm pentru domnia-ta... Mă-ngrijesc eu... Afară dă cițiva cini, care numai cit aud numele dă boier Preda zburlesc... Cum e alde Costandin Durdu, la care i-ai făcut atita bine... și l-ai făcut om... din neom... Și, uite, noi, aștilalți, tot săraci am rămas... și trebuie s-o țin și pă Rada, soră-mea, pină s-o mărita, și pă frate-miu Dedu... care și ei s-ar veseli peste puțină să te invîrtoșezi Măria-ta...

PREDA: Cum e Rada?

TILICĂ: Se făcu frumoasă, Măria-ta, ai avea plăcere s-o vezi acū.

PREDA: Și cu cine o măriți?

TILICĂ: Păi așa, fără o stare, fără un gâlbior, fără o slujbuliță pă la curtea boierului, ori barem un arac dă vie colea, ori o vitișoară... Eu d-aș avea o miime din gâlbiorii care-s în rădvan, la mine-n pază...

PREDA: Uite-i că vin. Du-te. Și stai străjer cu al lui Ochi și cu Bălănică. Mai vorbim noi... (Intră Costandin Bălăceanu și spătarul Iordache Cantacuzino.) Bun găsit, boieri dumneavoastră. Slavă Tatălui că v-am prins din urmă.

BĂLĂCEANU: Ce veste ne aduci, boier Pîrșcoveanule? Văz că vii cu alai mare și nu cu puțină grabă. Ce poruncește Vodă Șerban?

IORDACHE: De ce-ai tăcut? Sîntem ascultători.

(Intră comisul Șerban Vlădescu.)

VLĂDESCU: Bun venit, boier Preda. Soțul nostru, dumnealui Șerban Căpi-tanul, și-a cerșut un bob zăbavă, căci a fost aseară cu vinașurile prea aprig. Cum se află Măria-sa Vodă?

PREDA: Se află bine Măria-sa Vodă cel nou, pentru care sirguiesc la domniile voastre. Căci cel vechi, Șerban Vodă, războlindu-se, s-au petrecut din viață.

(Consternare.)

BĂLĂCEANU: Cînd?

PREDA: L-am astrucat de trei săptămîni, boier Bălăcene.

BĂLĂCEANU : Atunci, cată să ne-ntoar-
cem !

IORDACHE : De bună seamă.

VLĂDESCU : Dă ce ?

BĂLĂCEANU : Pentru că Domnul cel
nou, Gheorghită, e mititel, iar Doamna
Maria, mumă-sa și soacră-mea, are
nevoie de ocrotirea noastră. Și nu
i-om preocupă-o !

PREDA : Nu e domn feciorul lui Șerban
Vodă. Altfel s-a hotărît.

VLĂDESCU : Știu cum : Diata lui Vodă
Șarban, care am auzit-o nu o dată,
din gura lui, hotără chiar pe unul
dintre noi, cei d-aici (*mişcare la Bă-
lăceanu*) : pe frăține-său, Spătarul
Iordache. (*Ingenunchează*.) Să ne tră-
iești întru mulți ani, Doamne !

PREDA : Nu-i hărăzit nici dumnealui,
Spătarul. Ci Divanul și obștea pe al-
tul l-au arătat.

BĂLĂCEANU : Pe cine ?

PREDA : Pe stăpînul nostru, Vodă Cos-
tandin Bașarab.

IORDACHE ! Pe Brincoveanu, logofătul ?

BĂLĂCEANU : Nu se poate !

IORDACHE : Asta-i mina Stolnicului.

BĂLĂCEANU : E potrivit rînduiei.
Doar Domnul avea coboritor de singe.
Numai dacă... (*se abține*.)

PREDA : Domnia e așezată. Domnul vă
poruncește să urmați călătoria, și cu
voie-bună și înțelepciune să mijlociți
pentru dînsul la curtea Împăratului, ca
unii ce-i sînteți aproape și-i veți fi
cu mare priință la întoarcere. Incredințat
e Vodă că pentru dragostea de el
și de ticăitul norod nu veți cruța
pricepere și minte. Și de nu vor fi
îndestulătoare daruri, vă mai trimite,
iată, prin mine, altele, să vă sporească
greutatea cuvîntului. Birloi !

TILICĂ (*apărînd*) : Poruncă, boier Preda !

PREDA : Lăzile care le ai rămîn la îndă-
mina veliți-boierilor acestora, și ei să
facă cum vor socoti mai bine.

(*La un gest, Tilică iese*.)

IORDACHE : Adică, tot ce am pornit să
facem, vom urma. Să chezășuim Îm-
păratului supunere și închinare. Dar
nu dinspre Șarban, ci dinspre Costandin
Vodă, urmașul său.

PREDA : Închinare, arhon Spătare, și nu
de tot, căci Turcul nu-i mort, dăcît
amortit. Și Vodă vă învață să țineți
lucrurile tot în amortire, cît de înde-
lung, pînă se aleg bobii mai deslușit.

BĂLĂCEANU : Schimbă Costandin Vodă
ce a întemeiat socrul meu Șarban,
care cu nu pușină chibzuială s-au ho-
tărît de mulți boieri, să ne sculăm cu
totul împotriva păgînului, acum cînd e
ceasul cel bun ? iar noi să-l risipim ?
Aceasta nu mi se pare înțelept. Acum,

cînd putem să ne legăm de Evropa
fără întoarcere ! ?

PREDA : Nu putem, boier Bălăcene, fără
primejdie de moarte a țării. Că ne
rupe Turcul în puține zile, pînă a ne
veni ajutor împărătesc. Iar ajutorul tot
supunere înseamnă, și străinătate nem-
tească, și alte dări, și podvezi și rîn-
duieli pe biet capul nostru, și necur-
mat război pe moșiile noastre. Încaltea
Turcul nu ne-a luat moșiile, și care
le-am pierdut tot din noi le-am pierdut.
(*Îl privește tîntă*.)

VLĂDESCU : Nici legea nu ne-au luat-o,
e adevărat, cum umblă Neamțul s-o ia.

IORDACHE : Frate-meu Șarban gîndea să
împărătească în Bizanț, cu ajutorul
creștinătății. Și-acu împărătește peste
viermii cei neadormiți. Mare întristare
ne-ai adus, boier Preda ; îngăduie să
mergem să ne cîinăm și să ne cernim.
Poftește și domnia-ta, cu soții, la gaz-
dele noastre. (*Iese împreună cu Vlă-
descu*.)

BĂLĂCEANU : Boier Pîrșcoveanu, ți-am
luat moșia Zăcătura, pe mai nemic ;
dar n-a fost voia mea, ci amestecătură
cantacuzină, care nici eu totdeauna n-o
pricep. Cum nici acum. Nu-mi fi ne-
prieten în cugetul tău Știu că ești
văr cu Vodă, dar și eu sînt cumnat
celui ce ar fi urmat la tron, după pra-
vilă. Ajută-mă să deslușesc ceea ce
nu ușor se pricepe : de ce a murit
năpristan Șarban Vodă, zdravăn, citov,
taman cînd se pregătea, prin noi, să
se alătore cu totul Împărăției creș-
nești ? Care creștinesc Dumnezeu l-a
împiedicat, boier Predo ? (*Îl privește
fix*.)

PREDA : Nu știu ce să-ți spun, arhon
agă Costandine, nu m-a întemeiat Vo-
dă, care a plins lacrimi amare la moar-
tea unchiu-său ; nici Stolnicul, care
așijderea s-a tulburat, să înțeleg voia
Celui de Sus. Du-te cu credință, și is-
prăvește cele poruncite, căci Vodă nu
va lipsi să te răsplătească, dîndu-ți
poate și alte moșii decît cele pe care
le-ai luat prin legea înaintașului său.
(*Iese*.)

BĂLĂCEANU (*un moment singur*) : Dar
tu, cînd l-ai rămas pe Scordoc, a fost
cu voia legii ? (*Strigă*.) Măi băiete !
(*Se prezintă Tilică*.) Cite lăzi ai acolo
și la cine ești în seamă ?

TILICĂ : La căpitanul Costin, Măria-ta.
Și avem nouă lăzi, în trei chervane.

BĂLĂCEANU : De-acum ai să ascuți de
mine, cu chervan cu tot, și unde mă
mişc eu, te apropii și tu.

TILICĂ : Îmi pare bine, Măria-ta. Căci
eu sînt chiar de pe moșia domniei-
tale, Zăcătura, și te am de stăpîn iu-
bit. Măria-ta nu m-ai cunoscut.

BĂLĂCEANU : Cum fîți zice ?

TILICĂ : Tilică Birloi, nepot lui Costache Birloi. Tată-meu, Ștefan, muri la trecerea Dunării, cînd băga zahareă la Dii, și mumă-mea, dintr-o facere. Așa că ea mai avu pînă atunci doi copii cu altul, iar noi ceilalți am rămas cu soră-mea, Rada, și cu ăl mai mic, Dedu... Și-mi pare bine că a potrivit Dumnezeu să stăpînești peste noi Măria-ta, care așteptăm multă milă, căci

noi n-avem de nici unele, cum au alții, vii, ori orînd crișmăresc, care au fost oamenii lui boier Preda și plîng și-acu după el, cînd noi căutăm minuire și îndreptare de la Măria-ta...

BALĂCEANU : Te ții strîns de mine... și o să vedem...!

TILICĂ : Pină la moarte, boier Costandine!

(Intuneric.)

Fustă și sutană

5 | Pe o sală a palatului imperial din Viena, în dreptul unei uși poleite, lingă un geam înalt, așteaptă, abia ascunzîndu-și nerăbdarea în pași mărunți și cuvinte galante, Ambasadorul spaniol și Nunțiul papal.

AMBASADORUL : Eminența-voastră e prea bună cu mine. Aș vrea, dacă nu împovărez excesiv, să asigurată, la întoarcere, pe Sanctitatea-sa, de întreaga mea devoțiune, cum și de admirația mea pentru modul inspirat în care și-a ales trimisul la Curtea Imperială. (Reverență.)

NUNȚIUL : Regele Spaniei n-a procedat cu mai puțină grijă alegîndu-vă pe Excelența-voastră, într-un moment în care Înălțimea-sa Împăratul Leopold are mare nevoie de sfetnici eminenți. (Compliment.)

AMBASADORUL : Sint fericit s-o aflui. (Reverență.) Dacă la modestele mele sfaturi s-ar adăuga și marea putere de convingere a Eminenței-voastre, am încredințarea că această Curte vieneză ar alege drumul cel mai necesar și, încheind grabnic o pace pe care Turcul, adînc lovit, abia o așteaptă, ar putea, în fine, să se îndrepte cu minile libere spre dușmanul cel mai redutabil, care rămîne regele Ludovic al Franței, și care o amenință de moarte, o dată în plus.

NUNȚIUL : Aici sint în neplăcuta situație de a mă despărți de Excelența-voastră, deși nici pentru noi purtarea Freacreștinului rege al Franței nu este cu totul liniștitoare; dar Dumnezeu a vrut, în înțelepciunea Lui, să dea, acum și nu altă dată, pe Turc în mina Înălțimii-sale Împăratul, și a nu duce, pînă la capăt, un război atît de bine început înseamnă a dezamăgi iubirea lui Dumnezeu, ceea ce Înălțimea-sa Leopold, după cite știm, nu va consimți niciodată.

AMBASADORUL : Eminența-voastră îmi va permite să remarc că drumul spre Constantinopol e încă lung și nesigur; în timp ce armele Francezului

zornăie, vai! prea sigur la porțile Imperiului.

NUNȚIUL : N-ar fi lipsit de folos să concedeți că, odată Constantinopolul creștin eliberat de urgia păgînă, gloria dobîndită de Împărat va ține mai ușor piept oricărei amenințări franceze...

AMBASADORUL : Mă tem că nu dați prețul cuvenit acestei amenințări, pe care noi, spaniolii, o cunoaștem mult prea bine. Cine ar vrea să dea Împăratului un sfat bun, nu i-ar ascunde că o Franță dezlănțuită, departe de a se opri de la cîtopirea Spaniei, a Italiei, a Flandrei și a Țărilor de Jos, va mușca din nou adînc în trupul Imperiului, sfidînd Viena — și chiar Roma, care vă trimite. Mă mir că acest lucru, atît de clar, scapă clarviziunii Eminenței-voastre.

NUNȚIUL : Prietene, misiunea noastră supremă — și Împărații nu sint decît unealta ei — e să scăpăm Europa creștină de toate rădăcinile necredinței, să instaurăm, pe cenușa cîtopitorului păgîn, un veac de liniște și întreînțelegere, iar peeretici și rătăciți să-i aducem, prin persuasiune, la sinul Credinței celei drepte. Nici o altă pămîntească misiune nu poate s-o întrecă pe aceasta. Și Împăratul unui Imperiu Sfînt, și al unei Alianțe Sfinte, El însuși trimis de harul divin, e cel dintîi dator să și-o recunoască. Iar noi să i-o reamintim cu toată ardoarea. Nu uitați, Excelență, că sinteți înșiva catolic. (Șambelanul iese de după ușa poleită și privește sever la cei ce fac zgomot.) Putem avea pas la binevoitoarea ascultare a Înălțimii-sale Împăratul Leopold?

ȘAMBELANUL : Înălțimea-sa comuniază în capela sa și nu sint sigur că va avea răgaz pentru o singură audien-

- ță. Dar Excelența-sa cancelarul Kinsky va fi diligent să vă transmită doleanțele.
- NUNȚIUL :** Aș stărui ca Împăratul să le cunoască direct. Sanctitatea-sa, care m-a investit, nu cred că e îndreptățită la un refuz.
- AMBASADORUL :** Vă cer scuze, Monseniore, dar mă aflu de mai multă vreme în fața acestei uși, călcând cu neplăcere o etichetă ce-mi este scumpă, doar din cauza urgenței mesajului meu.
- NUNȚIUL :** Aș vrea să nu stăruiți. Dumnezeu trece înainte, și chiar dacă Hristos, în marea Sa iubire, s-a umilit, armata Sa are să-i proclame gloria și supremația.
- AMBASADORUL :** Sinteti, ca mine, purtător de mesaj pămîntean, nu ceresc, animat de griji pe care și Majestatea-sa spaniolă, sensibilă la viitor, își arogă dreptul să stăruie să ajungă la urechea binevoitoare a Împăratului !
- ȘAMBELANUL :** Domnilor, Împăratul comuniază în capela sa.
- NUNȚIUL (încăpățînat) :** Voi rămîne să aștept !
- (Șambelanul închide ușa.)
- AMBASATORUL (congestionat și el) :** Confundați, Eminență, regret că trebuie s-o observ, oficiul divin cu cel diplomatic. De primul se ocupă confesorul imperial.
- NUNȚIUL :** Dumneavoastră, în schimb, substituiți Rațiunii divine o indoielnică rațiune de stat.
- AMBASADORUL :** Aduceți Împăratului o coroană de spini. În timp ce eu îi aduc o coroană spaniolă.
- NUNȚIUL :** Cînd armatele imperiale vor intra, cu Prințul Carol de Lorena, în Constantinopol, vor găsi acolo o coroană mult mai veche și mai glorioasă.
- AMBASADORUL (punînd mina pe sabie) :** Dacă ați purta spadă în această clipă... (Trece grăbit Prințul de Lorena, Ambasadorul bagă sabia în teacă.) Iată-l pe Prințul de Lorena ! (Prințul se îndreaptă spre ușa poleită.)
- NUNȚIUL :** Împăratul e în capelă, se roagă. (Prințul îl privește o clipă, renunță.) Prințe, vorbeam tocmai Ambasadorului Spaniei (cei doi se înclină) de ziua fericită cînd veți intra în Constantinopol cu armata Împăratului și cu binecuvîntarea Sanctității-sale Papa.
- AMBASADORUL :** Sint foarte sigur că Prințul va fi și mai fericit dacă Împăratul îi va îngădui să se războne pe asupritorul lui dintotdeauna, regele Ludovic al Franței, și să-și redobîndească Lotharingia jefuită de Curtea franceză.
- NUNȚIUL :** În marea sa înțelepciune. Împăratul va ști să-l cruce pe Prinț de jena de a combate împotriva propriului său singe...
- AMBASADORUL :** Vreți să spuneți, Eminență, că Împăratul nu va avea destulă încredere într-un francez luptînd împotriva Franței ? (Nunțul vrea să protesteze, dar Ambasadorul nu-i dă loc.) Inseamnă să ofensați un erou pe care valoarea și lealitatea l-au pus de mult deasupra oricărei bănuieli.
- CAROL DE LORENA :** Domnilor, vă rog !
- NUNȚIUL :** Încrederea și părerea bună a Împăratului o împărtășim cu toții (insinuant), deși, după cit se spune, Prințul ar urma să împartă de aci înainte oboselile și, bineînțeles, gloria comenzii supreme, cu Principele elector de Bavaria, ginerele Înălțîmii-sale. E adevărat, Prințe ? Cunoașteți ceva ?
- CAROL DE LORENA (demn) :** Nu, domnilor. (Deși vexat, se reține, ca un cavalier.)
- AMBASADORUL :** O asemenea nedreptate ar fi un motiv în plus să dorească strămutarea pe frontul apusean și să zdrobească, odată cu amenințarea franceză, intrigile ce se urzesc aici împotriva-i.
- CAROL DE LORENA (nerăbdător) :** Nu cunosc asemenea intrigi, domnilor. Și în nici un caz ele nu pot avea, la nobilul meu stăpîn, drept temei, originea mea franceză.
- NUNȚIUL :** Dacă Prințul s-ar întoarce spre Apus, lumea întreagă, care-l admiră astăzi pentru înaltul său dezinteres, l-ar socoti mînat de ambiții omenești și familiale, vrednice de alți prințîșori, dar nu de un mare erou al Creștinătății.
- ANBASADORUL :** Eminența-voastră greșește. Monseniore, și nu e întîia oară : dezinteresarea unui om care combate amenințarea păgînă e prea firească ; cu atît mai glorioasă e a aceluia ce, trecînd peste legături de singe și de limbă, combate amenințarea propriului său frate, instigator al Păgînului. Împăratul va prețui îndoit această noblețe, sint ferm încredințat, și voi folosi primul prilej ce va binevol să-mi acorde peste citeva minute... (Se întrepruce, căci de-afară se aud tropote de cai și goarne.)
- NUNȚIUL (privind pe geam) :** O deputăție... Dinspre țările turcești... Din Bosnia... Nu, din Banat...
- CAROL DE LORENA (privind și el) :** Sint valahi.
- NUNȚIUL :** Au venit să se supună.
- AMBASADORUL (în deriziune) :** Supunere valahă ! ? !... (O călugăriță trece pe sală. Nunțul se dă puțin deoparte, îi face semn și îi spune ceva la ureche. Călugărița se închină și pleacă. Amba-

sadorul profită de ocazie și stăruie pe lângă prinț.) Nu. Prințe, locul vostru, nedisputat de nimeni, e dincolo, între Cavaleri! Stăruieți să se încheie pacea cu turcii! (*Ușa poleită se deschide și iese, spre surprinderea generală, electorul de Bavaria.*)

NUNȚIUL (*cu un zîmbet fin, de confirmare a bănuielilor*): Prințul elector al Bavariei. (*Mai încet, ironic.*) A „comuniar” cu Împăratul...

ELECTORUL (*Prințului de Lorena*): Prințe, am noutăți importante... (*Cei doi prinți pleacă împreună.*)

NUNȚIUL: Nu se poate!... (*E foarte nervos, dar se stăpînește. Se pîdesc reciproc, un lung moment, fiecare așteptînd să fie chemat el înțiu. După o lungă și încordată tăcere, trece o*

foarte frumoasă contesă, urmată de călugăriță. Cei doi o salută.)

CONTEȘA LOBKOVITZ (*Ambasadorului spaniol*): Domnule, prezența dumneavoastră e de bun augur. Sint sigură că Eminența-sa nu-mi va lua în nume de rău dacă, smulgîndu-vă deliciailor conversației, vă voi ruga să mă acompaniați cîțiva pași.

AMBASADORUL (*flatat*): Nu cunosc, Contesă, altă cinste mai mare decît de a vă fi agreabil, nici altă libertate mai de rîvnit decît de a fi servul vostru... (*Pleacă. Ea ride cochet. Nunțitul zîmbește de stratagama pe care a folosit-o împotriva rivalului său și, precaut, intră pe ușa poleită.*)

(*Intuneric.*)

Ascunzișuri

6 | Un loc ferit, pe lângă un puț. Un tropot de cal venind și oprindu-se. Apare Costea și îndată iese din umbră și Costandin Durdu.

COSTANDIN: Veniși, Costeo?

COSTEA (*privind precaut în jur*): Mai ești cu cineva?

COSTANDIN: Nu. Ce este?

COSTEA: Ce să fie? Sănătate. Vruî să-ți spui că nu mai poci să-ți dau butia cu trei orți, Dine.

COSTANDIN: Păi dă ce, neică?

COSTEA: Că să-ncurcară drumurile și alișverîșurile, d-aia. Chervane trec mai puținele, putere, mai multe. Mai ia și isprăvnicia... Deunăzi ne gâbjiră.

COSTANDIN: Și?

COSTEA: Păi, ușor nu fû. Le-am dat și noi nițel dă furcă. Culcarăm fo cinci... Așa că, dacă schimbăm vadu', pã Olt și pã Amaradia, ne vine mai greu, deh!

COSTANDIN: Păi, Costeo, eu zic că am fost om și pînă acû: plătii peșin, la vreme!...

COSTEA: Puțintel, Dine... Că vorba aia, ne cunoaștem dă mult... și am mai trecut dă la mine... Da' acû, dacă impușcară și d-ai mei fo trei, băieți buni, lotri vechi, ne tragem mai la fereală, să nu ne dibuie. Așa că asta vruî să-ți spui.

COSTANDIN: Și dacă dau patru orți, Costeo?

COSTEA: Cinci, Dine, că-i drum lung și cu primejdie...

COSTANDIN: Da' nu socotești, Costeo, că și eu ți-am fost de credință și te-meî, și ți-am știricit toată mișcarea puterii, și ți-am dosit oameni și odoare?...

COSTEA: Nu dăgeaba, Dine! Că și eu, dacă te cruțai, nu fu dă dragul boierului, că boierii n-au scuteală la d'alde mine... Știi ce prinsei din oameni, Dine? Că rămasă Bălăceanu la curtea Neamțului și o să-i ia Vodă moșiile și acareturile.

COSTANDIN (*șocat*): Poa' să le ia, ce!
COSTEA: Păi dacă le ia, își pune oamenii lui, și-atunci tu...

COSTANDIN: N-o să mai ai gazdă, Costeo!...

COSTEA: Ba eu gazdă mai găsesc, că am cu ce, Dine... Mai rău cu orîndu' tãu!...

COSTANDIN: Să-l ia dracu' de orînd!
Cînd veni Bălăceanu, tot așa, că pierz orîndul... Da' uite că se duse Safta și drese busuiocu'.

COSTEA: Păi acû und' să se mai ducă, la Vodă?

COSTANDIN: Ei, la Vodă! La vreunul mai mic și mai clonțos.

COSTEA: Păi a mai îmbătrînit și ea, dă-o-ncolo. Cîp' se mai uită la ea?

COSTANDIN (*după o tăcere, privindu-l în ochi*): Păi nu mai e ca cînd îi stricași fetia, Costeo... (*Pauză.*) Eu îți pui în puț patru orți, Costeo, și rămînem prieteni.

COSTEA (*a încuviințat*): Da' vreo doi gâlbiori n-ai la tine, aci-ia? Că s-a brodit să nu viu cu mina goală... (*Dă la iveală o săculteață și din ea scoate o mină tăiată, cu citeva inele în degete.*) E călduță, na! Nici n-avui timp să le dăsfac. Poate îți face fo tre-

- buintă, acú, la schimbarea stăpînirii. (Costandin ezită.) Văz că ți-ai mai muiat pipota, bre... (Trage virtos inelele de pe degete, mina o aruncă neglijent în puț.) Na, mă, Dine.
- COSTANDIN : Cîte parale ?
- COSTEA : Păi dă și tu cît crezi...
- COSTANDIN (care a auzit ceva, îi dă repede o pungă. Costea u scos pistolul. Costandin îl liniștește.) Nu, nu e... îmi pare rău să crezi, neică ! (E jignit de bănuială.) E... altceva. Auzi, Costeo ? Dă-te nițel mai încoale și, cum simți că vine vrunul, mă fluierii... Te rog eu, bădie !... Ca-ntr-o bărbăți te rog ! (Costea consimte, iese ; intră cu cofa de apă, Rada. Costandin e fermecat de cum o vede.) Rado !
- RADA : Dumneata ești, neică Dinc ? Parcă mai erai cu cineva.
- COSTANDIN : Rado, ce vrei să faci tu din mine ? Nu ți-i milă dă mine, Rado ?
- RADA : Nea Dine ! Nu vorbi așa, zău !...
- COSTANDIN (cu patimă sinceră) : Dă ce nu vrei tu să te iubești cu mine, fă ? Dă ce mă perpelești ? Nu simți cum tremură carnea pã mine cînd te văz ? Și sufletul ?
- RADA : Ești om înșurat, nea Dine... și-i păcat să vorbești așa.
- COSTANDIN : Și dacă n-aș fi, m-ai iubi, tu ?
- RADA : Nu știu, nea Dine... la ce să-ți spui... Da' dacă ești...
- COSTANDIN : Fă Rado... eu sint, că așa s-a brodit... nici eu n-am vrut... Eram tinerel și... dacă văzui că Tinca... rămase grea...
- RADA : Rămase cu altu'... cu boieru' !...
- COSTANDIN : Păi dar !... Eream prăpădit, dă sãrãcie... ei i-a dat boier Scordoc o postață, s-o aibă... N-am vrut să mor sărac, Rado, înțelegi ?... Mi-a fost urită... și acú, mai cu seamă...
- RADA : Ai copii cu ea...
- COSTANDIN : Păi, copii cum să n-ai ?... că stai cu ea în culcus, ce !... Așa vine treaba... Dă silă, omu', dă obidă, să pornește pă... și p-ormă, cînd te trezești, ți s-a umplut bordeiu'... N-am știut ce-i aia dragoste... D'abia acú știu... cînd mă uit la tine !... Nu vrei să mă iubești și tu nițeluș, Rado ?... nițeluș, alîta... cît să-mi îndulcești viața ?...
- RADA : Păi viața 'tale e mai îmbelșugată, nea Dine... Că ai dă toate...
- COSTANDIN : Pă dracu' am. Că la boier plătesc, vinãrici, goștină plătesc, dau la dăbilar pentru Vodă, dau pentru egumen, auz că s-ar pune rumptă, ba o să dăm și-un ort dă vacă și dă oaie...
- RADA : Cin' ți-a spus ?
- COSTANDIN : Oamenii... Păi în crișmă vin tot felu'...
- RADA : Păi vin, și lasă gologani, nea Dine... nu beau dăgeaba...
- COSTANDIN : Lasă firfircii... Și orîndul crișmii mă costă, și celluluit buților, și cînte la unii mai mari fac mercu...
- RADA : Da' cislă nu... scãpași. Ei, nea Dine, 'tale duci alt trai !...
- COSTANDIN : Trai dă primejdii, Rado... Fugãrit, ca cãpãul, și cu izbeliști pîn toate pãrțile... Că nu știi care cu ce gînd vine, și din a cui îndemn... Că uite așa se pitrocesc domniile... ca vinul !...
- RADA (rizind) : Îmi spuse mie Tilică, frate-miu, că cam pitrocești vinu'... dă nu-i dă ispravă...
- COSTANDIN (grav) : Rado ! Nu vorbi cu păcat ! N-am mare lucru... Un bordeias, colea... Abia acú îmi fac o cios-virtă dă casă, la lumina soarelui... Că-mi cresc aia micii... Să vază și ei meru lumina soarelui... care eu n-am văzut-o cînd eram mititel... Că ședeam ca guzganu'... Și acú, dacă am dă unele, 'nu-mi ajunge, înțelegi ? Nu-mi ajunge, Rado. Că lumina soarelui pentru mine ești tu !... Rãdișo !...
- RADA : Lasă, nea Dine... Că 'tale ai ieșit la... un capăt...
- COSTANDIN : Și ce, dacă am ieșit ? ! dacă n-am parte dă ce mi-e mai drag !... unde ești, să te țiu în brațe, să te țiu lingă mine, să mă-nfrupt din tine toată, Rado ! ? Of ! Și cînd mă trezesc, sînt uscat, dă parcă m-ai ars pã dinlăuntru. Nu vrei să mă iubești nițel, tu ?
- RADA : E greu, nea Dine... Mi-e că n-am să poci...
- COSTANDIN : Dă ce, fă Rado, dă ce ? Ce vrei să fac ? Să dau foc la bordei, să-mi împrăștii copiii, s-o bat pã Tinca ? O bat de-o smintesc, fă ! Intr-o zi cred c-o s-o omor.
- RADA : Păi are plod în burtă...
- COSTANDIN : Cu plod cu tot ! Că trebuia s-o omor d-atunci, dă cînd veni zgãibãrită și spurcată, s-o iau dă nevastă... Am vrut să ies și eu la un rost, Rado... (Rada vrea să scoată apă din puț.) Nu scoate, lasă !...
- RADA : Da' dă ce ?
- COSTANDIN : Lasă... Nu întreba... Dă-mi crezãmînt. (Vine la ea, o apucă de brațe, i se uită în ochi.) Rado ! Tu nu mă crezi pe mine ? Tu nu vezi pirjolul care e-n mine, nu-l vezi ? Nu crezi că pot să-ți dau ce n-ai gîndit și n-ai simțit dă cînd ești ?
- RADA : Lasă-mă, nea Dine !... Poa' să vie cineva...
- COSTANDIN (dramatic) : Tu crezi că eu glumesc, Rado ?
- RADA : Mai știi ! ?...
- COSTANDIN (o trage la piept) : Tu crezi că glumesc ? ?
- RADA (reținîndu-l, încordată) : Păi nu știu nici eu cînd glumești. C-acú două luni te crezură mort, te plîne și

frate-miu Dedu, și pe urmă te sculași și rișeși. Așa că...

COSTANDIN : M-am sculat că m-am gândit că tu rămii aci... Și te iubești cu altu'... (A lăsat-o. Scoate un inel din buzunar.) Da' dacă-ți dau p-ăsta, mă crezi ?

RADA : Dă unde-l ai ? (Examinează curioasă inelul. În timpul asta, Costandin o sărută pe git și pe brațe. Se aude un foc de armă, altul. Fata o rupe la fugă, lăsând inelul și pe Costandin, în timp ce un cal pleacă în galop.)

(Intuneric.)

Două politici

Trap de cai, zgomot de descălicare.

Generalul Donat Heissler, cu o mică suită, din care fac parte Bălăceanu și Pîrșcoveanu, stă față în față cu doi boieri valahi, Cornea Brăiloiu și Șerban Greceanu.

7 |

BRAILOIU : Din nou rugăm pe Excelența voastră să creadă că țara e săracă, sleită, mursicată de corvezi, zahareaua ne-a istovit, și cumplite urgii și nevoi își fac neconținut adăpost în puținătatea noastră. Credeți, mărite ghegeneral, și învățați și pe Înălțimea-sa glorioasă Prințipul de Baden, să aibă milă de nevolnicia noastră, să nu ne obijduiască, căci nu poate nici Dumnezeu să ne ceară a răbda mai mult !

GRECEANU : Mai ales de la creștini, ca și noi, unde ar trebui să aflăm ajutor, nu urgie.

BRAILOIU : Principele Costandin Voievod vă face, prin gura noastră, mare rugare, și, ca semn că e ascultător simțămintelor creștinești, vă trimite o cruce bătută-n brillante (prezintă o cutie), asemenea și o pafță (o prezintă), si un cal muntenesc înzăuat în smaragde (il indică undeva), pentru a mulțami luminățiiloror-voastre de bogata milosîrdie ce ne arătați și de scuteala nevoilor.

(Heissler nu se mișcă, nu primește.)

BĂLĂCEANU : De care nevoi vorbești, arhon vel-agă Brăiloiule ? Și de care istov ? Au nu este Poarta cea care istovește de sute de ani țara, și căreia toți se-ntrec a-i trimite din rodul bietului pământ, ca să fie miluiți și ți-nuți în dregătorii ? Și acum, cînd vino ceasul să ajutăm pe cel ce va să ne mîntuie, alt nu găsiți a-i spune, decît să vă jeluiți scîrbavnicile deprinderi de jaf și mituire ?

BRAILOIU : Știi bine, boier Bălăcene, că dăm pentru a trăi și nu de voia noastră.

BĂLĂCEANU : A trăi în umilința Păgînului, ca necine, și a-i bucura poftele și poruncile, nu înseamnă trai, fraților. Și a ține țara numai ca să poată îndura și plăți nu este politichie de-stoinică.

GRECEANU : Și a plăti în două părți este, boieri dumnevoastră ? A adăuga o urgie la alta, și a beli pe cel despu-iat ?

BĂLĂCEANU : Au nu înțelegeți c-a venit vremea să ne izbăvim de Turc, și să scoatem din cămărilor noastre tot ce poate ajuta această creștină oaste, nu să ne ținem în nehotărîre și să-mbătăm auzul cu vorbe mieroase ! ? Au n-au pus Costandin Vodă, și alți Cantacuzini, mina pe moșiile noastre și p-ale răposatului Domn Șarban-Vodă, și p-ale multor pribegi și mazili ? Au n-au ei, veliți-boierii, de unde să răspundă ? Nu mai căinați aci prăzile de care v-ați umplut, că țara-i ca un izvor umplător de multe heleştaie, și Vodă nu-și cuprinde bogățiile cu care s-a indestulat ca să facă slujbă Porții.

BRAILOIU : Nici domnia-ta n-ai fost lipsit, venind în dregătorie și în ginerie, de îmbelșugate înzestrări, și nu puțin țî-a fost poftă și de altele, boier Bălăcene. Încă și moșia Pîrșcoveanului ai luat-o, și-acuma văz că-ți stă alături, defăimător de truda țării, deși Domnul l-a miluit cu încrederea sa, ca pe un văr bun ce-i este.

BĂLĂCEANU : Truda țării o scurgeți voi, prin degetele voastre, în buzunarul Turcului, ca să vă rabde alte lacomii.

BRAILOIU : Cine are spadă în mînă e lacom, așa cum se vede. Iar cine n-are, trebuie să-și ia bucătura de la gură și să dea. Credeți-ne, mărite ghegeneral Heissler, cetăți n-avem clădite, iar oastea-i puțină, și venind la noi cu izbitură, turcii și tătarii încă vor izbi, și țara se va risipi în băjenie, și nu veți mai găsi nimic de hrana oamenilor și a cailor, căci nu va sta nimeni în oborul său...

BĂLĂCEANU : Nu-l credeți, mărite ghegeneral ! Țara poate hrăni oaste întreită ca a Principelui de Baden și se va lipi

- toată de steagul izbăvitor, încă și Divanul, căruia murmurele mi-au ajuns la urechi; iar haznalele și sipetele Brincoveanului vor sluji, luindu-le, la un sfârșit mai bun decât zăticnirea oricărei împotriviri la Turc.
- BRAILOIU:** Dar Domnul nu este liber, nu înțelegeți? și nu poate fi, în de sine!
- BĂLĂCEANU:** Dar Domnul a făgăduit supunere Înălțimii-sale Împăratul și a pecetluit-o!
- GRECEANU:** Ai pecetluit-o domnia-ta, Bălăcene, care acum ești trăitor în afara legilor țării!
- BĂLĂCEANU:** Nu sufăr robie, ca alții boieri, nici am poftă de pricopseală, ca ei!
- BRAILOIU:** Dacă n-ai avea, n-ai sta la cine poate să-ți dea mai mult. Și unde cerșești zi și noapte tronul Valachiei! Vinzătorule!
- HESSLER** (*face un semn energic să înceteze*): Întîlnirea s-a terminat. (*Cei doi boieri români se retrag. Se retrag și nemții. Rămîne Bălăceanu cu Pîrșcoveanu.*)
- PÎRȘCOVEANU:** Adevărat că țara e istovită și săracă... Chiar dacă Vodă e bogat.
- BĂLĂCEANU:** Așa e. Dar trebuie să-i silim să se tragă în sfârșit de partea Europei, unde e mîntuirea. Brîncoveanu e șovăielnic.
- PÎRȘCOVEANU:** Nu sînt sigur că nemții vor ține țara în legea ei.
- BĂLĂCEANU:** Nici eu. Dar ce lege e asta, a umilinței și împilării?
- PÎRȘCOVEANU:** Și dacă-i vor da o lege nouă, nu va fi un alt fel de împilare, mai iscusită și, poate, mai grea?
- BĂLĂCEANU:** Va fi altfel de țară. Neamțul nu s-a atins de daruri, nu vezi? Turcul ar mai fi cerut.
- PÎRȘCOVEANU:** Dar Turcul pleca îndărăt și-si vedea de ale lui.
- BĂLĂCEANU:** Ale lui erau și ale noastre. El își făcea mendrele mari, noi plăteam de ne uscăm pe-ale mici. În Europa, sau cu Europa, alt cuvînt am putea avea. Așa gîndea și socru-meu Serban Vodă, pînă a nu-l otrăvi unii. Unii din cei care acum fac pe săracii... Pîrșcoveni! Trebuie să schimbăm rînduiala acestei țări, oricît sînge ar curge și oricît ar lihni burțile... În Valachia nu moare omul de foame, se sleiește de neorînduială și neîncredere în ziua de mîine, în rostul temeinic... Asta avem noi de schimbat! Vîno! (*Ies amîndoi. Peste o clipă, Pîrșcoveanu reintră, se duce la cutia pe care a oferit-o Brăiloiu lui Heissler, o ridică, o sărută pe furiș, cu nostalgie a țării.*)
- PÎRȘCOVEANU** (*murmură*): Mult mai risipește și Vodă... Pentru ce?... (*Deschide, cu respect, cutia, să ia crucea. Cutia e goală, semn că au luat-o alții înainte, români sau nemți. Rămîne gînditor.*)

(Intuneric.)

Lobonții

Circiuma lui Costandin, sub seară, la opaițe, e plină ochi. La cee vreo patru mese stau: într-o parte, nea Grigore, cu Costan, Vasile și Neaga, nevasta lui Costan; la alta, s-au nimerit Drăgan cu Dedu, un Călător necunoscut, și un Bărbos mai mult întors cu spatele; apoi iar un paic și doi dărăbani șed cu Safta, femeie nureșă, la vreo 40 de ani; și mai la față, dăbilarul Pirvu, cu căpitanul Costin și popa Iorgu. Dar pe parcurs se mai schimbă, se mai alipesc unii de alții, după întimplare. Costandin și Tinca îi servesc, ajutați de Dinică. Costică zice ușurel din diblă la masa Saftei.

GRIGORE (*continuînd o poveste eternă*): ...Mă duc tiptil cu sapa, zic — acu-i dau în cap, cînd i-o fi culcușu' mai moale, grijania lui, aoleo să nu m-auză părințelul... C-aveam pică mare pã el, dîn primăvară. L-apucasem odată dă unghii, da' nu-ș' cum se răsuci, al dracului...

NEAGA: 'Tale dă unghii, Grigore, da' p-a-lu' Trancă îl suci dă nas, umblă cu el rețezat. Că vru să fugă, să se tragă-n deal, da-l opri zapciul...

COSTAN: Vru să scape dă fumărit și scăpă dă nas. (*Rîd.*)

VASILE: La Stroești auzii că traseră doi în funii, că n-au împlinit goștina!...

NEAGA: Păi dă und' să le-implinești pã toate, păcatele mele! ? Și zi, a rămas fără nas...

GRIGORE (*continuîndu-și povestea*): Mă duc eu binișor-binișor, m-apropii...

COSTIN: Ce zic oamenii, părinte?

POPA IORGU: Păi dar... eu știu ce mai zic? Să dăm Chezarului p-ale lui, alta ce?

- COSTIN : Păi Sfinția-ta mai spovedești, mai auzi...
- PIRVU : Vodă are și el de răspuns la alt Chezar, mai mare.
- POPA IORGU : La prea mulți are. Da' scutire tot văz că face la mănăstire, dă s-au îmbuibat egumenii dă frupt, și duhnesc chinoviile, ca crișma...
- PIRVU : Bă, Costandine, de unde aduseși tu vinu' ăsta, băiatule ?
- COSTANDIN : Păi dă la Stăpînire, dă und' să-l aduc, din viile bălăce... ăăă, brincovenești.
- PIRVU : Nu-i vin d-aci, ăsta, lasă, bă, că-l cunosc...
- COSTANDIN : Să mor dacă vă minț !
- DRĂGAN : Păi dă murit tot mori, asta poți să n-ai grijă.
- SAFTA (*cîntînd cu lăutarul*) :
Aoleo, avere-aș parte
dă dragoste, nu dă moarte ;
cînd o fi să mă dăspoaie
să-mi stea neica plăpumoaie,
cînd o fi să mă înhațe
să mă ție neica-n brațe, aoleo !
- VASILE : Aoleo, Safto, da' bine te mai lauzi ; văz că te-ai scuturat d'ăștia copticiei, ai dat-o pă tinerei.
- SAFTA :
Păi lelea-i albă, fusta-i albă,
trînti-m-aș cu lelea-n nalbă,
nalba varsă năsturei,
lelea iubește junei,
junei fragezi, făr-mustață,
cum sint buni dă strins în brațe, aoleo !
(*Neagăi, care dă semne de rușine.*)
Lasă, țapo, c-ai face și 'tale, da' nu-ți dă mina... (*Bărbății rid.*)
- NEAGA (*rizînd*) : Ptiu, bată-te !...
- SAFTA : Păi ce-avem frate, dacă n-avem coraj, deh !?... Or' te pomenești c-o să stau să șterg blide, c-alde cumnătă-mea, toată ziuica, și tot să-mi umble bărbatu' botos...
- VASILE : Da, da' uite că-i făcu casă, tu !
- SAFTA : Eh, făcu ! Făcu și el din ce-a mai gușterit dă pă la noi !... Cîte case putui să am, să nu mă-ntrebi, dacă stam să-i spăl unuia picerele. Da' nu-mi plăcură, că erau cam uscățele. Și-avea și-un cloț știrb, dă mă morfolea cu el... „Păi lelea-i albă peste tot / Și-are-o pricină-ntr-un loc...”
- DRĂGAN : Taci fă, că-s oameni dă la Stăpînire.
- SAFTA : Și ce dacă ! Păi dar, Stăpînirea nu-i tot cu poporul !? Păi dacă nici cu dragostea nu ne-om mai lua... că dabile și biruri și podvezi și pocloane și dăjdii curg gîrlă, bătu-le-ar !... Că-mi scoaseră sufletu' cu gîrdurărîtu' acū, auzi ! La mine intră care cum vine, vraște, și cică să plătesc gîrdurărîtu' !...
- PIRVU : Baremi fumărîtu' ar fi să-l dai indoit, Safto, că ai foc mare acolo, dă arzoaie ce ești...
- SAFTA : Eu mă mir că n-au ieșit dări și p-alte fapte omenești, cocoane. Să mai dăm a cloa oară și pă ce-mbucăm și pă ce scoatem dîn... gură, ca cînd nu le-am face tot noi pă toate...
- COSTANDIN : Taci fă, Safto !
- SAFTA : Scoase Vodă Costandin vîcă-ritu' ăsta noul, păi acū poți să te-aștepti la toate, că n-are cin' să-l mai oprească... (*Țăranii murmură.*) Și care nu-i volnic, îl căznește de-l ia gaia. Șade omu' spinzurat, cu dor după ce-a lăsat. Și să uită cam mirat, dă ce i-au venit dă hac.
- COSTAN : Așa e, bre !
- VASILE : Te-mbătași, fă Safto !
- SAFTA : Mă-mbătai, na, pă gologani dă-răbănești și arnăuțești, că frate-miu nu-mi dă să beau dă pomană ; măcar că din pomenile mele se rostui, si-reacu' !... Ai, bă, Dinică, fă măcar tu cîinste lu' țîtică-ta c-o stacană, ce stai holbat așa ?
- COSTANDIN : Safto, eu zic să te-astîmperi, Safto.
- SAFTA : Păi ne-astîmpără vremea pă toți, Dine, n-aibi grijă. Iar *dacă o veni Bălăceanu înapoi*, să-și ia moșia, cum zic unii, s-or răsturna multe dă sus la vale și dîn jos în deal. Și mi-e c-o să dai mai multe cepuri la un butoi.
- DRĂGAN : Cine-ți spuse 'tale că vine ?
- SAFTA : S-aude, neică, s-aude, toate s-aud. Parcă de 'tale nu s-aude că vrei s-o iei pe Rada Bîrloiuului ? (*Costandin tresare.*) Ia-o sănătos, Drăgane, că urită nu-i, dar să ai grijă dă ea, că-ncurcă mințile la mulți, așa oiță cum o vezi.
- VASILE : Fugi, bă, că nu-l ia pă el, că ea-l așteaptă p-âl de plecă acū șase ani, cînd bătura turcii Beciul nemțesc, pă Gavrilă al Baicului...
- NEAGA : Păi ce să-l mai aștepte p-ăla ! ? Să-i dea părintele acatist, dă putrezirea ciolanelor.
- COSTAN : Nu mai vine ăla, bre, la Rada ; cum nici pă Tilică, frat-sor Radei, nu-l mai vezi, decît dacă, doamne iartă-mă, să schimbă iar domnia... că-i dus și el cu pribegii...
- DEDU (*protestînd*) : A plecat dă silă bădia, nu dă voia lui ! L-a dus căruțaș, c-avea dă-implinit biru' găleții. Da' el n-a vrut. El iubește pe Vodă !
- VASILE : Păi te bagî la greu, Drăgane, dacă-i așa.
- DRĂGAN : Ce-are-a face ?
- COSTANDIN : Dar ea te vrea, țî-a spus ?
- DRĂGAN : Păi altfel cum, dacă nu mă vrea ? !
- SAFTA (*reia cîntecul*) : „Păi lelea-i albă peste tot...”
- (*Intră Aldea și Nae.*)
- ALDEA : Ai cui sînt, bă, caii d-afară ?
- COSTANDIN : Ai Stăpînirii, Aldeo.

ALDEA : Păi așa mulți ? Fugi, mă !
COSTANDIN : Mai lăsă un negustor
cîțiva, că-i duce miine la vale.
NAE : Vezi, bă, să nu fie ai hofului *ăluia*
mare, că iar se găsiră luna-aialtă doi
spircuți în posadă la Glodeni.
NEAGA : Aoleo !
SAFTA : „Ș-are-o pricină-ntr-un loc...”
NEAGA : Cum zici că i-a găsit, Nae ?
NAE : Păi unu' era-nțepat, la ailaltă îi
tăiasse mina și urechile, d-avea păsemne
cercei. I-a găsit un cioban în zăvoi, că
puțeau...

NEAGA : Doamne ferește !

(*Țăranii se string să li se povestească*
amănunte.)

SAFTA : „Dă mi-ar da pricina mie...”

CĂLĂTORUL (*lui Drăgan*) : Nene, cu
cine-aș putea vorbi de însoțire de
pază, că merg miine spre Pingărați
cu nevastă-mea, care e acú sus și
doarme în casă la crișmaru'...

BĂRBOSUL : Păi și eu tot pîn Pingă-
rați merg, cu trei flăcăi călări... așa
că... dacă-i vrea...

CĂLĂTORUL : Cîte parale ?

BĂRBOSUL (*care nu e altul decît*
Costea) : Ei las' că ne înțelegem... (*Cu*
umor.) Nu ți-om lua capu'...

SAFTA : „N-ar mai fi nici o minie...”
Of. of !

COSTANDIN (*a auzit convorbirea dintre*
Bărbos și călător. Ar vrea să-l pre-
vină pe Călător, dar privirea lui
Costea nu-l lasă. Ar putea să-l de-
nunțe pe Costea la Costin căpitanul,
dar nu îndrăznește. Totuși, șușotește
ceva la urechea căpitanului, arătînd
spre masa unde stau Costea, Drăgan,
Dedu și Călătorul. Popa îl privește
întii fix, apoi aprobă. Căpitanul face
un semn celor doi dărbăni, care se
apropie. Paicul fuge afară. Safta a ve-
nit și s-a așezat în brațe la Pirvu.
Căpitanul face un semn către masa
celor patru, chemînd pe unul dintre
ei, nu se știe care. Costea e gata să
sară. Căpitanul precizează : pe Dedu.
Acesta se apropie tremurînd.)

COSTIN : Flăcăiaș... (*Bănuitor.*) Știi să
slovenești ?

DEDU : Mă-nvăță părintele...

COSTIN : Ahă. Îți plac straietele și odoa-
rele boierești ?

DEDU : Păi...

COSTIN (*scurt*) : Te duci cu ei. (*Dărbă-*
banii îl încadrează și-l poartă spre ușă.
Dedu e speriat, zăpăcit. Căpitanul se
întoarce sever spre țărani.) Voi ăia
care vorbirăți dă biruri...

(*Un cal nechează afară, apoi alții.*)

DRĂGAN (*alăturîndu-se țărănilor*) : Păi
noi crezurăm, căpitane Costine, că
dacă sîntem d-acú ai lui Vodă o s-avem
scuteală, nu răfuială... și adaos !...

COSTIN : Păi dar, sîntei voi ai lui
Vodă ? Din tot sufletul ?

ȚĂRANII : Păi ăi cui ? Cine-i stăpinul
nostru dă care ne-am bucurat ? Dă
la cine așteptăm noi tot binele ?

COSTAN : Care bine, bre ?

PAICUL (*năvălînd*) : Vin nemții !

SAFTA (*beată*) : Pupa-m-ar și ăștia !...

NEAGA : Aoleo, oameni buni !

(*Toți, speriați, ascultă trapul egal al*
cailor. Căpitanul fuge afară.)

CĂLĂTORUL (*vrea să fugă, țipă*) : Ne-
vastă-mea !

COSTEA (*i-o ia înainte, împingîndu-l din*
drum și spunîndu-i printre dinți) :
Avuși noroc, dă data asta...

(*Nemții au intrat, l-au oprit. Costea*
sloboade pistoalele ; nemții, surprinși,
răspund ; se face vacarm, opaițele se
stîng, țărani gem, oalele se sparg.)

COSTANDIN (*strigînd peste toți*) : Stați,
oameni buni ! Au venit alți mușterii !
Sîntem datori să-i servim !... Că d-ai-a-i
crișmă... (*Aprinde o luminare.*)

COSTAN : Mai dă-i dracului ! Ce muș-
terii ?

POPA IORGU (*printre dinți*) : Sint pa-
pistași !...

COSTANDIN : Tot creștini, părinte...
Tîncu, ce mai stai ! ? (*Nemților, fă-*
cîndu-le semn să se așeze.) Bitte !

SAFTA (*apropiîndu-se de nemți, provo-*
cator) : Bitte !

DRĂGAN (*încet*) : Ne-mbucă și-ăștia ago-
niseala, bātu-i-ar Dumnezeu !

COSTANDIN (*trecînd pe lingă Pirvu, îi*
spune) : Vedem noi mai pînă urmă...

(*Țărănilor.*) Hai, oameni buni, închi-
nați. Că n-au venit dăgeaba... Tot cu
poruncă au venit... (*Țăranii nu se*
mișcă. Safta se întoarce și-l privește
parșiv.) Hai, nea Grigore, povestește-le
și lor cum umblii să prinzi sobolu' cu
sapa...

GRIGORE : Păi dar, ce-nțeleg ei ?...

(*Totuși, se duce la neamț și-l ia de-un*
ciucur. Neamțul îl împinge. Nea Grigore
revine și-l împinge și el, prietenește ;
neamțul, iar, și din acele mișcări, cei
opt nemți se găsesc în curînd legănîndu-se
de braț, cu Grigore și Safta între ei. Cu
oalele de vin în mînă și cîntînd un marș,
acompaniați de Costică.)

NAE (*celorlalți*) : 'ceau că ne scapă dă
turci ; da' să vezi cînd s-or înfige
ăștia !...

COSTAN : Păi cine-i lasă ! ?... Așa, ju-
carăm cu mulți, da' pîn' la urmă... tot
pă picerele noastre rămăserăm, ...și-n
pasul nostru... !

GRIGORE (*juclînd chinuit cu nemții*) :
Ce ești, mă vere, așa bățos ? Nu vezi
că mă calci pă bătătură ?

(*Intuneric.*)

Cui pe cui

O încăpere dintr-o casă din Drăgănești. Ca totdeauna, afară se aud cai.

La o masă stau față în față : de-o parte, Vodă Costandin Brincoveanu, cu Stolnicul și cu un om de încredere, de partea cealaltă, generalul Heissler cu un aghiotant.

HEISSLER (*sec*) : Vă mulțumesc pentru cuvintele frumoase. Aș fi însă nerăbdător să aflu de la Alteța-voastră când veți crede că a venit momentul să vă respectați angajamentele convenite față de Înălțimea-sa Sacratissimă Împăratul Leopold și față de armatele Sale.

BRINCOVEANU : Vom fi prea fericiți s-o facem în ziua în care aceste armate ne vor asigura liniștea și viața împotriva suzeranilor noștri.

HEISSLER : Ca să vi le asigure, trebuie să le sprijiniți, respectându-vă cuvântul dat.

BRINCOVEANU : Cine ne cere credință, câtă să ne dea și puțința de a fi credincioși. Dar Excelența-voastră știe bine, fără să i-o reamintesc, că armatele imperiale nu ne pot pune, încă, la adăpost de lovituri nimicitoare din partea turcilor.

HEISSLER : Dar atunci închinarea către Împărat, trebuie s-o observ, n-are pentru voi nici o consecință.

BRINCOVEANU (*mai dîrz*) : Eu socoteam că n-are pentru Excelențele-voastre care ați spart cu putere în țară, neascultînd rugămintele ce v-am făcut, aducînd cu voi dimpreună un zavistitor viclean, nărăvit la domnie, răpînd văduva și coconul răposatului Domn, nepunînd friu stricăciunilor și urgiilor, nici atunci cînd v-am slobozit, cu mare primejdie a ființelor noastre, proviantul trebuitor.

STOLNICUL (*mai sfătos*) : Cu acest proviant și cu osebite tainuri ce vom porunci pentru mai marii oștii, noi nu socotim gătite slujbele noastre către Împărăție, ci, ca pînă acum, și mai virtos, veghea noastră asupra perindărilor ordiilor păgîne, cît și asupra gîndurilor de pașale și seraschieri, și de alte ascunse minți ale dregătorilor Porții, nu va rămîne fără folos Excelențelor-voastre. Căci silința noastră a tuturor, cu Domnul în frunte, e să apuțiem ceasul izbăvirii.

BRINCOVEANU : Împilați sîntem, Excelență, și nu mai dorim altă împilare, ci protegueri și înțelegere. Dați la mîna noastră pe acel hain care v-a mințit că țara-i bogată și împărțită, căci bine vedeți că toată Curtea și suflarea stă împrejurul nostru, cu mare grijă și nevoie.

HEISSLER : Prințe, v-am luat, prin marșul prost al trupelor, ce n-ați vrut să dați prin luminat cuvînt împărătesc. Și n-am spart decît cămările ce le-ați închis dinaintea celor veniți să vă elibereze.

STOLNICUL : Mai mult și îmbelșugat bine veți afla în cămările noastre ferindu-ne de năpăști, și numai Vodă Costandin acesta e volnic să vă-ntregească ce așteptați de la țară, căci numai cuvîntul lui poate deschide zăvoare și tainiți. Cale mai bună, Excelență, nu-i.

HEISSLER : Noi o cunoaștem și pe cea a tunurilor.

BRINCOVEANU : Nu faceți rău unor urgisiți ! Căci și din ei iese minie, care nu vă e trebuitoare !

STOLNICUL : Să cuprinză Înălțimea-sa Sacratissimă toate cetățile Dunării și-l vom primi cu nădejde și bucurie.

HEISSLER : Cînd Înălțimea-sa Sacratissimă va fi la Dunăre și la Bosfor, Altețele-voastre veți avea mai puțin loc pentru zăbavă și chibzuială.

STOLNICUL : Nici acum n-avem destulă, căci tătarii, văzînd nevoia voastră de a ne da crezămînt, sînt aproape de Brăila.

(*Heissler tresare.*)

HEISSLER : Cine i-a chemat ?

STOLNICUL : Nevoia, Alteță. Căci sîntem atîrnători. Și nu putem căpătui o pagubă, decît cu alta mai mare. Turcul nu doarme.

HEISSLER : Și dacă l-ați sculat chiar voi ?

BRINCOVEANU : Asta ar fi fost datoria noastră, neavînd nici tunuri, nici har să vă-nduplecăm. Dar noi, iată, am ieșit cu rugăciuni și cu supunere. Căci sîntem voitori de bine și celor ce n-au venit cu voință de bine ; și întîmpinăm cu zaharea pe cei ce ne aduc fierea gilcevitorilor și hainilor de țară, dacă sînt dușmani dușmanilor noștri.

(*Heissler, după ce stă în cumpănă, se scoală să plece.*)

STOLNICUL : Nu uitați, mărite ghegeneral Heissler, că ce am spus rămîne nesmintit : Împăratul Sacratissim fie sigur că nu-i vom sta netrebuincioși,

nici nu vom uita măreața pricină a războiului ce-l duce și căruia toți îi simțem, după puteri și îngăduința vremii, slujitori. Așa cum stă scris și în cartea aceasta (*ia de la omul de încredere un pergament*) dată de Vodă. (*I-o dă. Heissler salută și pleacă cu aghiotantul, condus de pisarul valah. Costandin rămâne singur cu Stolnicul.*)

BRÎNCOVEANU (*dezolat de ce a auzit*): Sint tătarii la Brăila? (*Stolnicul își pleacă coama, incuviințind.*) O să surpe țara.

STOLNICUL: N-o s-o surpe, cit e Domnia la locul său. Or s-o răvășească, dar n-or s-o surpe.

BRÎNCOVEANU (*indoit*): N-ar fi fost mai priincios, unchiule, să ne fi-nchinat de-a dreptul Împărăției, cum sfătuiau mai toții boierii, în loc să fi dat iar pas hoardelor pustiitoare ale păginului împotriva creștinătății?

STOLNICUL: Fiule, păgînatate ori creștinătate, țara-i asemenea cuprinsă și nevoită, iar stăpînirea acestora nu ne-ar feri nici de lăcomie, nici de silă... Tătarii vin și trec, și-n urmăle se ridică iarba călcată... Mici simțem, și ca să trăim azi sub soare trebuie să lăsăm pe toți să treacă, nicidecum să rămîie... să nu s-așeze, numai să treacă... Alta nu-i cu puțință, căci de oprit, astăzi, n-avem cu ce, decît cu

vorbe și plocoanc... Cu juruinți și șosădeli... Altminteri ne-nghit.

BRÎNCOVEANU: Dar așa ne sleiesc. Și cheag în veci nu s-adună.

STOLNICUL: Cîștiul nostru e că trăim... Din treceri de oameni, de vite, de știri... Din ce ne rămîne, căci pămîntul e imbelșugat.

BRÎNCOVEANU (*ciudos*): Pentru puțin lucru imbuibăm pe alții!

STOLNICUL: Pentru legea noastră rumănească, dată din veac. Ne-am izvodit de la Rîm, am stat față sorții atîtea grele văleaturi, nu se cade să pierim acum, dintr-o greșală...

BRÎNCOVEANU: Dar nici multa plecăciune nu ne îndreaptă, unchiule.

STOLNICUL: Cată să pricepi, fiule... N-avem trebuință de stăpînirea altora, ci de chibzuită răzbire... Frate-miu Șarban nu era om prost, nici nevolnic, dar n-a priceput... (*Insinuant.*) Și uite că Dumnezeu, în marea Sa înțelepciune, l-a strîns... să nu căsune țării vreo minteală... fără liman... Că Dumnezeu ajută pe cel ce îi ține legea.

BRÎNCOVEANU: Dreapta credință!?

STOLNICUL (*cu un înțeles mai adînc, privindu-l țintă*): Nu, fiule. Legea. Legea acestui pămînt. (*Apoi.*) Neamțul va pleca... Acú du-te să-l oprești pe Tătar.

(*Intuncric.*)

Tătarii

Zgomot de cai năvălind în galop, urlete ascuțite, carnaj, devastare, spargere, chiuituri și iar galop.

Circiuma lui Costandin după devastare, cu strachinile căzute pe jos, cu butoaiele răvășite și vin scurs. După un timp, în care se mai aud nechezături și copite, intră, desfigurată, ruptă, neagră și insingerată, Tîncea sprijinită de Rada.

10

TINCA (*gemind*): Aoleo! Aoleo! Bătu-i-ar Dumnezeu... și nu i-ar mai răbda pămîntul! Of! M-au nenorocit, mișei!... Nu mai poci!... Mai bine să mor, să nu mai văz nimic, să nu mai știu nimic!...

RADA: Lasă, țapo, că s-au dus...

TINCA: Aoleo, ce mi-au făcut!... Îmi pierz mințile... Încalte tu scăpași, Rado...

RADA: Mă-ngropai în coceni... avui noroc... Să te fi dus și 'tale în zăvoi, cînd i-auziși...

TINCA: Aoleo... Mă'ceam... da' nu vrui să las ici... Costandin erea plecat. Nu știam dincotro vin... Luai pă Voichița... Cînd să trec șleaul... i-auz durînd... la fată-mea dintii... la Florica. Fugi, Voico, fugi, zic... Fugi!... Nu vrea...

I-am cirpit două... M-am dus fuga... Intrau... Florica să pitise... M-au luat pă mine... Ziceau că-i bordeiu meu, aoleo!... Ah! Of! (*Se apucă să strîngă cioburile, vede ceva, un cadavru, urlă.*) Dine! L-au omorît!

RADA (*apropiindu-se speriată*): Nu-i nea Dinu... (*Recunoaște mortul.*) E nea Vasile.

TINCA (*sleită, oarecum bucuroasă*): Vasile... (*Își amintește.*) Spunea dăunazi că vine să ne ceară ceva... Aoleo, Vasile...! (*Plînge, dar mai mult de jalea ei.*)

RADA: Te doare rău!?

TINCA: Nu mai poci... Mă rupseră... (*Intră Voica, o fetiță de vreo opt ani, se repede la maică-sa și începe să se smiorcăie.*) Voico, pleacă d-aici!...

N-auzi, tu !? Du-te, dacă-ți spui ! Hai ! Fugi dacă vezi unde-i tac'tu... (*Abia vorbește, gîfite.*) Și treci și pă la țata Dobra a lu' Vasile... dac-o mai fi trăind... (*Fata nu vrea, se ține de poala ei. Ea o brutalizează, ca s-o convingă.*) Păi du-te odată, fă, lovi-te-ar și pe tine boalele !... vezi că iau făcălețu' acū !... (*Fata iese de frică, plîngînd mereu. Tinca se moarte iar.*) Aoledo, mă-njunghie-n burtă... parcă m-ar tăia cu cosoru'...

RADA : O să lepezi... Steteai ca moartă cînd te-am găsit...

TINCA : Dinică pe unde-o fi ?

RADA : Erea dus la moș Costache, la taica bătrînu'... P-acolo nu răzbiră... lasă.

(*Se aud iar copite în galop.*)

TINCA (*ciulește speriată, lasă robotitul mecanic pe care-l începuse.*) Aoledo ! Vin iar ! Rado, fugi !

RADA (*speriată și ea*) : Und' să mai fug ?

TINCA : Fugi și tu unde vezi... Pă mine, acū, poa' să mă și omoare... Stai ! Vir-te aici, la mine. (*li indică un colton unde se intră într-o ocnîșă, un soi de „cameră”. li încredințează secretul cel mare.*) Vezi că-i un girlici sub pat, ș-o groapă unde ținem...

RADA (*cu sufletul la gură*) : Și' tale ?...!

TINCA : Lasă-mă pă mine... Tu ești tînără... Nespurcată... (*Tropotul s-a apropiat, Tinca o împinge cu sila, Rada dispăre. Pe ușă năvălește Costandin. E desfigurat, ca beat, ud, cu o îndirjire rea, de moarte.*) Dine ! Scăpași, mă !? (*Inchide ochii, e mulțumită.*)

COSTANDIN ' Ce-ai fi vrut, să crăp, ai ? Să nu te văz în ochi ! Nenorocito ! Ce-ai făcut ? (*Se uită împrejur.*) Ce-i p-aci ? M-au pustiit ! M-au lăsat gol !... (*li vine s-o bată.*)

TINCA (*arătînd cadavrul*) : Muri Vasile.

COSTANDIN (*rece*) : Dumnezeu să-l ierte. Da' tu unde umbrași, cîteaun dracului ? Te-ai dus la ăia să-ți dea, ce ? Acū te stropșiră... bine ți-au făcut, așa-ți trebuie !...

TINCA (*uluită, gemînd*) : Eu m-am dus cu Voica să...

COSTANDIN : Te-ai dus la fie-ta ailaltă, ce, nu știi eu ?... p-ăștia-i lăsași, care-i ai cu mine, te-ai dus la a boierească... Să te fi sluțit mai rău !... Ce căutași acolo, grijania ta dă putoare ?!

TINCA (*făcîndu-și cruce*) : Taci, Dine !... (*Izbucnește în hohot.*) Nu mă urgisi și tu... că-s bătută eu dă Dumnezeu dăstul... că numai chin am avut dă cînd trăiesc.

COSTANDIN (*coclit de paguba ce-o vede*) : Te-ai dus, smintito, să te calce ăia, să te lase-n șanț !... Păi crezi că mai am eu ochi să mă uit la ce-au

spurcat ei ?... să-mi mai faci și plod !? Te duci invîrtindu-de, fă, unde vezi cu ochii te duci, fire-ai a... !

TINCA : Dine !

COSTANDIN : Te duci, că-ți crăp capu', uite-acū, lovi-te-ar moartea să te lovească !

TINCA (*hohotînd mereu*) : M-am băgat s-o scap și pă ea... că-i tot copilul meu... să n-o pață ea... !

COSTANDIN : Copilul tău, ai ? Șerpoai-co ! Tu crezi că nu știu ce gindești și cum te-nchini doar o veni boter Scordoc înapoi, să ieși d-asupra mea, să mă ții tu pă mine în chingă, ai ?

TINCA (*uluită*) : Dine, să n-am parte...

COSTANDIN (*o intrerupe*) : Nu vine fă, și dacă vine, te găsește slută, dăbălăzată, vai dă capu' tău ! Că el luă miera, iar eu trăii cu pocitania și-mpuțiciunea. Și-mi fu milă, fă, dă tine, ca d-o zgaibă, și-acū mi-i silă, auzi ? Să pleci d-aci, pină mă țiiu !

TINCA (*ulcerată, grav*) : Aoledo, Dine, îmi iau zilele...

COSTANDIN : Măcar să ți le iei ! Crăpare-ai, să te văz ca ăsta ! (*Arată pe Vasile.*) Da' nu crăpi, fă, și să treacă trei herghelii tătărăști peste tine. Numai cînd oi băga eu cuțitu-n tine, a-tunci o să crăpi. (*Urlă.*) Pleacă, Tinco ! Că-s otrăvit, dă nu mai știi ce fac ! (*Tinca se tirăște ca moartă pină la ușă și pleacă. Costandin, rămas neclintit la masă, lasă capul în pumn.*)

Of !! Nenorocito ! (*Apoi țuguie buzele și, cu o delicatețe neobișnuită pentru un om beat, invocă un nume scump.*) Rado !... Unde ești tu, Rado ? Acū să fii cu mine acilea !... Acū, că nu mai am dă nici unele... Și cînd aveam dă toate... tot la tine îmi sta gîndu'... (*E ca un plinset subțire de vioară.*) Aoledo, Costică, acū să-mi cinți tu dă ce-i la mine-n suflet... Că-s prăpădit fără ea... Și secat ca piatra... Și s-o văz, și s-o simț... m-aș lumina... (*Rada apare incert din ocnîșă, Costandin nu se miră, crede că e o iluzie.*) Rado... dac-ai fi d-a-binele... te-aș legăna la mine-n brațe... Ți-aș săruta țîțșoarele... m-aș topi tot în făptura ta... M-aș dumica în fărîmițe și m-aș topi cu tine. Rado, dă ce nu vrei tu să fii a mea ?

RADA : Nu să poate, Dine.

COSTANDIN : Să poate, Rado... Ți le-aș da ție pă toate, numai să te ating... (*S-a sculat să stingă iluzia, dar atinge concretul. Atunci, puțin speriat, o apucă cu amîndouă mîinile de obraji.*) Tu ! (*Nu-i vine să creadă.*) Ești tu aci !? (*Ca și cum ar vreo s-o trezească din hipnoză.*) Rado ! Vîno-ți în fire ! S-au dus, toți. Nu mai e nimeni. Numai noi doi sîntem. Noi doi, Rado, care ne-am născut pă lume ca să ne-nfîlmim aci-ia !... Și să ne iubim aci-ia ! Haide, vino !

RADA (cu privire fizică, traumatizată de ultimele întâmplări): Nu pot, bădiță.

COSTANDIN: Ba da, Rado. Cine a fost să ne moară muri. Iar noi doi a fost să ne găsim și să ne facem una...

RADA: Nu... 'tale ai dă adunat p-aci, dă făcut iar la loc... Ai grijii... Cite se perindară...

COSTANDIN: Rado, stai ici cu mine!... Stai ici la masă... să petrecem... (*Rada se așază la masă, impersonal.*) O grijă am eu, Rado... ș-o avui mereu... mama ei dă grijă!... să mă scot din gloată... din românie... să mă simț nițelș mai slobod ca alții... asta fu grija mea... și-o spun ca la o soră... Că dacă avem numai o viață... n-om sta tot îngodați... Și-uite că mă-nglodai... (*Pare sincer, trist, neajutorat, chemînd compătimirea.*)

RADA: Ți le chivernisești la loc, bădiță...

COSTANDIN (*ginditor*): Mă-nglodai... dă slobozenie ce-am vrut!... Că ce avui, tot nu fû al meu... fû al lui ăla ș-a lui ăla... după cum să ridicară în domnie și să sumețiră... că fiecare s-ar sumeți... și n-avui nimic al meu... Și dacă avură milă dă mine, avură ca să-i îndop... tot pă ei!... Că toți cer... Și cată să le răspunzi... Și vruî să stau și eu dăgeaba să mă uit... cu ulcica-n mină... Să-mi cinte și mie țiganu' dă plăcerea mea... anafura ei dă viață!... Că eu nu mă bag în sootelile lor mari... eu jinduiesc să stau într-un colțisor, cu ulcica mea... s-am parte dă nițică slobozenie... și dă nițică îngăduință, Rado... și dă nițică dragoste... că-i dă la Dumnezeu, Rado... și n-o avui. (*Scoase un suspin profund.*) Nimic n-avui... dacă n-o avui p-asta. (*Plînge.*)

RADA: Nea Dine!

COSTANDIN: Nimic n-a fost al meu... Crișma-i a Stăpînirii... Munca, a Stăpînirii. Pă nevastă-mea, tot Stăpînirea o tăvăli... și-atunci la început, și-acu... că cine aduse tătarii, să vie peste nemți? și pă nemți peste turci? și pă toți aci, peste mine-n bordei, și d-ai noștri și dușmani, că nu mai știi dă ei, care vin. Și eu cînd mai trăiesc, Rado, că iote nici dă tine n-am parte, care dacă te-aș avea, le-aș uita p-alelalte toate?! (*Oțărît.*) Că dacă fac bani, mulți, mă răscumpăr, Rado, și te răscumpăr și pă tine, și pornim în lume... pă doi cam murgii... și ne ținem cu dragostele pîn zăvoaie! Că tu ai rămas singură, și eu nu te las... Și nici cu Drăgan să nu te lei, că nu-i vrednic, n-are sămînță dă om așezat. Ori aștepți pă altu'?

RADA (*evaziu*): Poate...

COSTANDIN (*congestionat*): D-acu nu mai aștepți pă nime!... (*Tot mai incins.*) A ce miros eu, Rado?

RADA (*blind, dar la pîndă*): A vin, nea Dine...

COSTANDIN: A vin, Rado... Că mi-l turnai, tot, în cap... Să nu mi-l ia... Erea vinul meu dă taină... Al mai bun... Dă la masa lui Vodă... Și mi-l turnai în cap... Că nu-l putui bea... Încalte, să-l simț... Să-l simț cum se risipește pă mine. (*Exaltarea a crescut.*) Și cu tine tot așa am să fac, Rado, dacă nu vrei să te am eu!... O să te risipesc...!

RADA: Nu, nene...

COSTANDIN (*fișnește în picioare*): Nu-i a bună, Rado, nu-i bine întocmit... (*Violent.*) Că dă ce să poată Tătaru' lu' Vodă să-mi spurce muierea, și eu să nu poci să-ți apuc trupu' tinăr, cînd mi-i dor dă el dă mor!? Eu dă ce?

RADA: Că ești tot rumân ca mine... și om!...

COSTANDIN: Nu mai sint, Rado! sint cîine! și-mi cei și eu dreptu' meu la viață!... (*Senzual.*) Că acu s-au spart toate și s-au vărsat. Și nu mai e nici o lege nicăieri.

RADA (*neutru, de parcă ar ceda*): Nu se cuvine... O să vorbească satul.

COSTANDIN (*montîndu-se*): Mai știm noi dă cuviință, Rado? Numai biețul Vasile dacă mai știe dă cuviință... și cu cei spîrcuți ca el!...

(*Se aude un cal venînd.*)

RADA: Las' să ținem calea dreaptă, nea Dine... Că dacă piere cuviința, se duc toate, cîte-s întocmite... Și-atunci ce lume mai e, și cum mai stăm noi în fața oamenilor, și-a lu' Dumnezeu?

COSTANDIN: Aoleo, Rado, și dacă te călcăm cu calu' și-ți rupeam țoala dă pă tine!?... (*O rupe, o dezgolește, dar aude că cineva descalecă și se apropie. Intră adevăr, întră Costin căpitanul.*)

COSTIN: Ce-i p-aci? (*O vede pe Rada ruptă.*) Te strică?

RADA: Nu... (*Se acoperă.*)

COSTIN: Du-te, fato. C-avem de vorbit cu Costandin. (*Îi pune mina pe umărul gol.*) Aoleo, Rado, că tare mai frigi!...

RADA (*cochet*): Așa frig eu...

COSTIN: Aoleo, păi te răcoresc eu, cînd mi-o veni bine, dă nu-ți mai trebuie alta! (*Costandin îngălbenește, Rada pleacă zîmbînd.*)

COSTANDIN (*răgușit*): Muri Vasile... Îl găsii aci.

COSTIN: Știu. Muri și a' lu' Boață, și Gherghina lu' Pandelică, ș-a' lu' Stan-ciu toți, că erau fugiți cu căruța și i-a prins din urmă și i-a tăiat. Lu' Fătu i-au stricat bordeiul și coșarele. Că el și cu ai lui Duicu și Istrate

se puseră împotrivi, amăriții. Cum auzii, că se puse și alde Costan de-a spircuit doi buzați, lingă podișcă.

COSTANDIN : Cum făcu ?
COSTIN : Să tupilă, al dracu', sub podișcă și cind descălică mirzacul, țișt ! in spinare la el, p-ormă pe cal și buși in ălălaltu' ! Acu' poate iese poruncă să-l cercetăm. Caii îi luarăm. Costandine !

COSTANDIN (cu gîndul dus) : Ce e ?

COSTIN : Veni vremea de indoială, și indoiala nu-i bună — decit la nemernici. Bălăceanu se trase la Brașov și stă la pindă, spre neliniștea țării și-a lui Vodă. Tu făceai alișverșuri bune cind erea el aici... Parcă și birul l-avuși mai mic, și angaraele. N-aveai ajutor prost... Te-ajungeai... (Privindu-l iscoditor.) Oi fi ajuns și-acuma... cu d-alde ei.

COSTANDIN : Ce vrei să zici, căpitane Costine ?

COSTIN : Dacă ești miluitul lui Bălăceanu...

COSTANDIN : Păi nu sint al lui, cum o să fiu ! ?...

COSTIN : Deh, Costandine... Așa vorbesc unii. Și-ar fi în fire să lingi mina care-ți dete să-mbuci. Cin-te miluie, te și năimește...

COSTANDIN (nesigur, neștiind de partea cui e Costin) : Martor mi-e Dumnezeu... Dacă ai vreun prepus împotrivă-mi...

COSTIN (cu un soi de reproș insinuant) : Bălăceanu, om prost nu-i, și nici tu, precum ca să te lapezi dă el, cind năpristan ar putea s-apuce Domnia.

COSTANDIN (precaut) : Cum s-o apuce ! ?...

COSTIN : Păi dă ce să nu poată ? Că oastea nemțească, pă und' să duse, poa' să și vie. Să judecăm gospodărește.

COSTANDIN : Costine, nu-și cin' te-a trimis, cu ce-nvățătură, da' eu țin de domn pă Vodă, cum îl țin toți.

COSTIN (încercîndu-l) : Și dacă ți-aș spune că-ți trimite răspuns Bălăceanu și zice : du-te la omul meu, la Costandin sin Durdu, și spune-i c-am poruncit eu să se gătească... (Îl privește țință.) Ai ? Ce-ai zice ?

COSTANDIN : N-are cuvînt.

COSTIN : Și dacă ți-ar fi trimis răspuns tocmai pîn călătorul care se brodisse într-o seară, de stătea ici (arată locul Călătorului) și cerea să-i înlesnești drum la Pingărați... ! ? cînd au izbit nemții ? ai ? ce-ai zice ?

COSTANDIN : Mă jur pă Dumnezeu și pă copiii mei... (Face o cruce mare.)

COSTIN : Constandine, ești ciine de ușii multe, dar veni vremea să-ți arăți fapta... Vodă nu stă dă juruințe, lui îi trebuie om voinic, și cai, și căruță, să-și tocmească oaste, să meargă asupra hainului, să-l răpuie.

COSTANDIN : Păi eu, dacă am în seamă negustorie, tot la Vodă își află temeiul, și tot cu dobînda lui e.

COSTIN : Temeiul e să te oștești, cind o suna ceasu', și să mergi să apuci pă vrăjmașu' lui Vodă dă grumaz, ca o slugă bună. Iar slujba care o faci aci s-o întregesti mai bine, să n-o lași schi-loadă.

COSTANDIN : Căpitane Costine, eu totdeauna ți-am fost cu prietenie, ți-am dat cît ai vrut și ți-oi mai da, dacă oi avea dă unde. Dă ce mă bîntui, taman pă mine ?

COSTIN : Slujba ta e domnească, Dine, și toate ce se petrec aci, și se spun aci, sint ale lui Vodă, nu numai ce se bea. Orîndul in bani l-ai plinit, dar faptele mișeilor nu le-ai dat în vileag pînă acū, măcar că mulți rătăcesc cu vorba la pahar. Măria-sa Vodă ar putea izvodi să așeze aci un om mai statornic și mai ascultător, care să-i implinească gîndurile, să ispitească pe olăcari, să facă voie vegheată Domniei. Și ce-i voi spune eu dumnealui zapciului, cînd mă va-ntreba pă cin' să puie, dă nădejde ?

COSTANDIN (după o lungă pauză) : Căpitane Costine, eu-s al dumitale, dar să fii al meu. Și să nu mă lași. Mai am ceva pus d-oparte pentru 'tale...

COSTIN (mormăit) : Da' dă oaste, în primăvară, nu te pocii scăpa... Vii și tu cu căruța ta, că știi potecile... (Iar îl privește țință.) Dă la Costea-hotu'...

COSTANDIN : Vin... Da' să-l iei și pă Gheorghe, pă frate-miu... și pă fi-su Matei, că-i voinic. (Cum celălalt tace.) Mai dau ceva...

COSTIN (îl privește lung, acceptă) : Bine... Și-acū să-mi spui ce mai băgași dă seamă dă cînd se stîrni zurba cu Neamțu'. Care clevetiră, mai avan, dă stăpînire ?

COSTANDIN : Păi... mai mulți. (Dă din colț in colț.) Unu'... fu Vasile... amăritu'...

COSTIN : Lasă-l pă Vasile acū... că și-a luat plata. (Se aud de afară apropiindu-se nevasta lui Vasile, urlînd, cu alte bocitoare, ca în tabloul 2.) Da' din ăi de trăiesc. E unu' mai aprig, așa ?...

COSTANDIN (în timp ce vacarmul crește) : Păi... știi eu cine ! ?... Așa, e unu' care vorbește în dodii... și are boală mare pă 'tale...

COSTIN : Care ? (Îl pironeste cu privirea.)

COSTANDIN : Alde Drăgan... (Încercînd.) Te pizmuește, dă la Rada pesemne... Cică ai fi abraș în căpitanie... acū te dai cu Vodă Brîncoveanu, că așa veni vremea... da' înainte alt gînd aveai... și alt plan. Iar cînd ți-o veni bine... Așa scoate el vorbe... Și pă Vodă-l înjură, dă la văcărit... că are trei vaci... (Bocitoarele s-au apropiat, sint lă ușă.) Și dă Rada...

COSTIN (nerăbdător): Ce-i cu ea?
Dă-o-n pasca ei! Mai vorbim noi.
(Femeile intră jelind. Cei doi s-au
așezat lângă mort și-și fac cruci.)
Doamne, odihnește-l și iartă-i păca-
tele!...

COSTANDIN (tot așa): Dumnezeu să-l
odihnească, iar pe noi să ne ierte...
(Vaier amar.)

(Intuneric.)

Veșnica răspîntie

11

Cancelaria domnească. Costandin Stolnicul dictează, Dedu Birloi, fratele Radei, scrie. E un tînăr inocent, plin de bunăvoință.

STOLNICUL: „Cerul să vă fericească și să vă aibe în sfîntă pază. De la Domnul Costandin bunăvoire, iar de la noi, nevrednicul, cuvînt de îmbărbătare și prietenie, și să urmați cum v-am povătuțit.“ Acu pune și sigiliu. (Dedu vrea să pună sigiliul Domniei.) P-al meu, fecioraș. Și ia zi-i cum te afli tu p-aci și cum îți spune ție.

DEDU: Dedu Birloi.

STOLNICUL: Îți place la Curte?

DEDU (emoționat): Îmi place, Luminăția-voastră... Gîndesc că... Nici nu știu cum...

STOLNICUL: Ai avut bună soartă... Căci sorțile sînt scrise în catastihul firii. Acu ești pisăr, și-ai să te faci diac, dacă ești cu stăruință. Și, mai încolo, grămatic și logofețel. Ai în seamă prea minunată faptă, căci ai să-ntorci din alte limbi în a noastră, rumânească. Pe ea se cade s-o înstăpînim aci, căci vine mai de departe ca a altora. Îți place să scrii?

DEDU: Îmi place, Luminăția-voastră! Fărădecit, tot mi-i teamă dă greș.

STOLNICUL: Apoi să ai urechile ținite la ce-ți spun, și la ce spune Vodă, și boierii, și să-nsemni întocmai. Că slova luminează mintea, și învățătura îți dă ca un fel de soare, care-i d-asaupra vremelniciei. Împărățiile și domniile se petrec, iar soarele minții nu se stinge de-a pururi, fecioraș. Și cu el desfaci lumile și le pui la loc. Și gîndul carii nu-l rod, nici furii nu-l fură, nici turcii ori tătarii nu-l pradă, nici alte semînții. Unde erai cînd au lovit tătarii?

DEDU: La Sfînta Monastire a Bradului, Luminăția-voastră, cu Doamna Marica și coconii domnești — copil dă casă am fost dintii.

STOLNICUL: Și te-ai lipit la sufletul și rînduiala lor?

DEDU: Doamne! Ce minune! Oameni n-am mai văzut ca ei, îmbrăcați și cumiți, cu blindete... Și Vodă, cînd l-am văzut, începui să tremur. Că bă-

tea în roș și în nestemate și avea ochii țintă la mine...

STOLNICUL: Și ce vorbeau coconii, fecioraș, cu Doamna muma lor, și domnițele, știi să-mi spui?

DEDU: Păi... multe, că se tot perindară boieri, unii după alții.

STOLNICUL (stăruind): Care mai ales ți-a părut mai falnic? și mai rostuit la cuvînt? (Dedu vrea să răspundă, dar apariția lui Vodă îi taie respirația. La un semn al Stolnicului, iese, nădușindu-se.)

BRINCOVEANU: Ai avut dreptate, unchiule. Austriecii au slăbit mult puterea spre turci, de cînd i-a întors Regele Francei într-acolo.

STOLNICUL: I-a întors, să nu ajungă Leopold mai presus de el și să-i apuce tronul Spaniei. Bate cetățile spaniole din Flandra și-o să izbească iar în Țara de Jos, să-și scoață întiietatea mării. Dar acu e în putere acolo Wilhelm de Orania, care, venind și pe tronul Engliterei, o să-i dea nițel de furcă.

BRINCOVEANU: Deocamdată, turcii au îndeminare și-au poruncit (arată depeșa cu care a intrat) să ieșim de sîrg în Transilvania, cu ei, și cu tătarii și curuții, să punem pe Grof Tuculi principe. Ce zici?

STOLNICUL (chitînd): Tu ce zici?

BRINCOVEANU: Dacă izbir în Transilvania, Împăratul n-o să ne ierte; avînd cărți de la noi la mină, le va da în vileag. Jar de se întoarce izbinda, vom fi netrebncii în fața lui, și Bălăceanu se va sui Domn, iar Heissler va conduce cu sabia. Să stăm împotri-va Porții iarăși nu se poate, acum cînd Turcul e liber de Duca de Lorena, ce s-a mutat în Apus. Cine să-l oprească pe Turc? Muscalul, la Azac, îi dă bătaie cu puțin spor, Sobiesky-polacul nu-l poate răzbi, fiind el însuși hărțuit de șvezi, pe care-i întărită contra muscalilor și care astfel fac jocul turcilor. Dacă-ai izbîndi Sobiesky,

incă ar fi de cumpănă, căci s-ar întinde să cuprindă Moldova și Țara Românească înaintea Împăratului, cu care au mai slăbit prieteșugul. Iscoadele lui leșești, cum știi, trec să cerce și Transilvania, cu incuviințarea Franțuzului, căci Doamna lui e frațuzcă și Ludovic întărește pe cine poate slăbi pe Leopold. Să merg alături de Tuculi, care, ajuns cu trimișii francezi, mă sapă mereu la Poarlă, ca să ia tronul țării acesteia? și eu să merg cu el? după ce irosec zeci de pungi să mă spăl de ponegrelile lui și să cumpăr fețele și dragomanii?

STOLNICUL: Poate s-ar îndestula cu Transilvania și ai putea răsufla.

BRÎNCOVEANU: Dar dacă nu se îndestulează — căci e lacom mare? Și-apoi, Transilvania stă și-n mîna lui Teleki-grof, care a hulit pe Împăratul, s-a și bătut cu el, iar acum l-au năimțit cu bani și cu titluri, de l-au întors.

STOLNICUL (insinuant): Cum și pe tine vroiau, Costandine...

BRÎNCOVEANU (dîndu-și seama că a fost bună politica Stolnicului): Bine m-ai povățuit atunci, taică. Povățuiește-mă și acum, cînd e hotărîre nedată, fără întoarcere.

STOLNICUL: Nimic nu-i fără întoarcere, în cele omenești, fiule. Numai moartea. Porunca mare e să nu ne moară

țara, năboiță și năpădită.
BRÎNCOVEANU: Nu le pot despica toate, unchiule. Dacă Franția află împotrivre la chiar țările ce i-au fost prietene, — cum șvezi, ori pruşii, ori englezii —, și acum cu grăbire s-au întors, căci se tem de ea — Turcul pierde din speranță și lasă slobodă mîna Împăratului. Dar dacă fostul rigă Iacob II, gonit din Engiltera și cocolit de Ludovic, bate pe Wilhelm de Orania, și atunci Franția, cu Engiltera alături, string în clește Imperiul lui Leopold și întărită iar puhoiul turcesc? Dacă Muscalul, bătînd pe Șved și rămînînd cu mîini slobode să apuce Turcul de grumaz, își face drum spre Stambul, peste trupurile noastre? Nu știi cum e mai bine, e cumpănă grea. Ce povață îmi dai, la atîta vâl-mășag, să nu pierim?

STOLNICUL (după o clipă de gîndire): Apoi... Să scrii Împăratului ce oști vin asupra lui și pe unde, și că-i ești prietin; să chemi, smerit, luarea-aminte și ajutorul Țarului; și să mergi cu Turcul. Altă cale n-ai.

BRÎNCOVEANU: Și dacă vom plăti?

STOLNICUL: Pregătit să fii, Costandine, să plătești mereu, și izbînzi și ponoase; iar toată politichia ta e să ai dă unde.

(Intuneric.)

O c n a

Zgomot de cai și căruțe — un convoi care trece, pe undeva pe sus, pe lingă gura de puț a ocnii, în care se zbate, atîrnat de frînghii și condamnat să piară, Drăgan.

12 |

Pe un palier mediu se găsesc: acel paic din tabloul 8 — executorul sentinței —, tinărul Dedu, îmbrăcat în contăș de curte — cititorul sentinței —, și Popa Iorgu — în chip de duhovnic. Gîdeca nu se vede.

DRĂGAN (zbătîndu-se amarnic): Văleu! Văleu oameni buni, iertați-mă! îndurare!

DEDU (citește): „...așa fiind, se va da gîdelui spre aspră și pilduitoare pedepsire, și va fi căznit și afîrnat în ocnă, pină la istovirea trupului și izbăvirea sufletului său de răutate. Drept care întărim cu logofetească pecete, din porunca iubitorului de Cristos Io Costandin Voevod“.

DRĂGAN: Aoleo! Iertare! Iertare, nenorocitul dă mine! N-am greșit lui Vodă, mă jur că nu i-am greșit, nici cu gîndul, nici cu fapta — văleu, mă doare, oameni buni, fie-vă milă!...

POPA IORGU: Fiule, Dumnezeu, care pătrunde în taințele sufletului, îți știe

tot gîndul viclean, și, de l-ai da pă față, ți-ar fi mai ușure și în lumea asta, și-n cealaltă.

DRĂGAN (zbătîndu-se în funii): Părinte, nu mă știu greșit!... Văleu!

POPA IORGU: Greșală tot omul are.

DRĂGAN: Nu mă omoriți, fraților!... N-am hulit!... N-am cîrtit!.

DEDU (blînd și justifiar): Ai cîrtit, Drăgane.

DRĂGAN: Of! M-am sfădit cu Costin căpitanu'... care a vrut să puie mîna pã Rada...

DEDU: Căpitanul e brațul lui Vodă. și porunca lui Vodă vine de la Dumnezeu, care l-a înălțat spre lauda sa.

DRĂGAN: Văleu! Mor! Nu mă munciți!

DEDU : Toate cite le face Vodă, Dumnezeu le poruncește.

DRĂGAN (*urlă o dată tare*): Dați-mi drumul! Nu știu să fi făcut nimic! Am împlinit voia Domniei!... Eram cit tine. Dedule, când m-a dus tata... la Cămenița... cu slujba zaharelei, și m-au prins podgheazuri leșești... și m-au crestat... Cu cazne... și-am fugit la Domnul meu... aoleo!... și-am venit... și-am trudit... dă când mă știu... și-am... și-am... (*se înecă*) îndurare, fraților!... părinte!... pentru legea lui Hristos!...

POPA IORGU : Drăgane, n-ai mult timp. Spune-ți păcatele, iar bunul și dreptul Dumnezeu, în mare mila lui...

DRĂGAN (*mai slab*): Părinte, nu știu să... Oi fi jurat strîmb... oh!... la leși... și-am fugit... Am ascuns... bucate... s-am dă-mbucut... iarna... să nu piei!... Am topit ceară... dă la boier... N-am obîiduit... n-am huzurit... în curvie... dă-njurat... puțintel... (*revoltîndu-se*) da' am să-njur acū p-âl care m-a vîndut... ș-am să-l blestem... să i se usuce... luminițele ochilor cu care vede...!

POPA IORGU (*cu milă*): Drăgane, nu-i bună trufia, nu-i place Celui de Sus... nici oamenilor. Smereste-te!...

(*Sus în gura puțului s-au ivit citeva capete de țărani, trecători cu chervane.*)

ALDEA (*de sus*): Ce faci, bre Drăgane? Ce păși?

DRĂGAN (*zbătîndu-se*): Alei, Aldeo, scăpați-mă, că mă omoară!... Fraților, nu treceți! Unde vă duceți?

ALDEA : Cu podvada, la Rucăr și la Bran. Și tu, ce stai acolo?

DRĂGAN (*abia îngăimînd*): Mă puse... dă m-am certat... i-am spus lu' Costin căpitanu'... aoleo!... că-i slugă, năimî-tă... la mai mulți... c-a fost înainte...

ALDEA : Păi cin-te puse?

DRĂGAN : Păcatele mele... Și Costandinu Durdului mă puse...! și cu Necuratu'...

ALDEA : I-aci-n urmă... Costandin... Noi ne cam ducem... Că mai avem dă mers... oho!

DRĂGAN : El m-a învățat... Costandin; fraților, nu plecați d-aci!... Blestemați să fiți!... Și tu, Dine!... Să vă ajungă moartea!... din urmă!

POPA IORGU : Drăgane! Nu muri cu pizma!... Hristos a iertat dă 70 dă ori cite 7. Dacă ai pizmaș, iartă-l... Dăzleagă-te dă răutate, ca să te poci dezlega și eu...

DRĂGAN : Nu, Părinte... risipi-i-s-ar oasele la tot neamul lui... și cenușa lor... a Costandineștilor...

POPA IORGU (*hipnotic*): Iartă-i, Drăgane!...

DRĂGAN (*abia mai respirînd*): Nu poci, Părinte...

POPA IORGU : Iartă-l, Drăgane! Iartă-l pă Costandin, că-i tot din sămînța iatine-tu... Că tu ai fost din flori, dă la tat-su, după ce-o lăsă pe mă-sa, Gherghina, și s-a-mpreunat cu maică-ta... care taină mi-a spus-o ea, la gri-jitură, sub peceti... și-ți vine ca frate... și să-i ierți dă-ți greși... creștinește...

(*Drăgan a tăcut, nu mai poate zice nimic, fața lui exprimă o imensă stupoare.*)

DEDU (*văzînd că nu mai reacționează*): 'Aidem, părinte...

(*Popa bolborosește o scurtă rugăciune, îi stropțește cu sfiștocul. Paicul face un semn și fringhile mai coboară puțin. Cei trei ies.*)

DRĂGAN (*numai spaimă că rămîne singur, mai articulează*): Nu!! nu!! nu!!... (*Acum corpul începe să se convulsioneze și să se biție în fringhii. După puțin timp se aude de afară o vioară care se apropie, voci, risete și nelipsitul scîrțit de căruțe. La gura puțului se ivește un grup de capete: Costandin, Costan, Costică țiganul și Dinică. Primii trei sînt băuți.*)

COSTAN : Ce-o fi aci, Dine? Adînc o fi?

COSTANDIN : Ia să cerci și 'tale, ai? Te țin eu dă betele dă la nădragi.

COSTAN : Ia uite! Zici că biție Scara-oțchi. (*Ride. Scui-pă în puț. Ascultă. De jos vine un geamăt. Costan își face cruce.*) I'iu! Bătu-l-ar!...

COSTICĂ : Haoleo, parcă-i Drăgan...

COSTAN (*trezîndu-se*): Fugi d-aci! (*Pleacă îngrijorat. I se mai aude vocea, de afară.*) Aoleo, da ușor ne mai ia pieile!...

COSTANDIN : Ce faci, bă Drăgane, petreci, mă? Ia zică, bă Costică, și lui, să joace. Că parcă tot ar vrea să petreacă... Zi-i, mă, dacă-ți spun! (*Costică începe să zică.*) E bine, mă, la saramură acolo? Bă, da' fudul ești, frățioare! (*Fringhia se mișcă.*) Uite, bă, că-i vine să riză!

COSTICĂ : Păi dacă mă văzu pe mine!?

COSTANDIN : Zi-i mă și din gură, să plece omu-mpăcat.

COSTICĂ (*cîntă*):

Apăi, joacă bine
măi Martine,
că-ți dau piine cu măsline,
dihai, dihai, mor!

COSTANDIN (*reia*):

Joacă tare
măi Drăgane,
că-ți dau slatina dă sare,
dihai, dihai, mor.

Îți place, mă? Da' ce te miști așa, te gidili? Uite, bă, că se gidilă!... Veni cucoana aia frumoasă să te gidile, Dră-

gane... Nu Rada, ailaltă. A ciolănoasă. Dă Rada om îngrijii noi acū, că sintem miloși...

(*Fringhia cu Drăgan incepe să coboare.*)

COSTICĂ : Io nu mai poci, imi vine rău. Mi se-ntorc mațele pã dos.

COSTANDIN : Hai, bã, cã-i place. Ce zici, Dinicã ? (*Explicã.*) L-am luat sã-nvețe p-ale lumii, poate-l ochește și pã el vrun boier dã-l face paic. Invãțași, mã, ceva ?

DINICĂ : Sã ne ducem, tatã. (*E cutremurat.*)

COSTANDIN (*cu altã voce, de trezie*) : Nu te mai duci, te-ntorci acasã, auzi ? Și te-așezi, cu mã-ta, și-mi purtați negoțul crișmii. Și-mi faceți parale din

piatrã scacã, auzi ? Cã altfel, n-ai parte dã nimic, pã lume... Și te trezești într-o zi în ștreang, pã negîndite, și nu-ți dã nime ascultare... (*Cam emoționat.*) Și dacã n-oi mai veni, sã-ți cînte și ție Costicã, cum imi cîntã și mie... (*Iși îmbrãțișează fiul, apoi.*) Ai, bã, cioara dracului, acū te gãsi bo-ritul ? Ia scîrții-o p-aia cu „frunzã verde foi dã dud, eu mã duc, puicã, mã duc...” (*Scîrțiiit, vioarã și cãruțe re-incep. Ceilalti doi dispar. Costandin se intoarce la puț și aruncã doi-trei bãnuți de aur, spunînd cald, frãtește.*) Na, bã, Drãgane, s-ai și tu mãcar pã lumea ailaltã, sã nu stai la vamã... Cã și-acolo se plãtește, mã...

(*Intuneric.*)

Bãtãlia

13

Bot de deal tufos la Zãrncști — Tohanl.
Costandin cu Gheorghe și cu Matei șed și se uitã in zare la oastea dușmanã.

GHEORGHE : Mã, da' mulți mai sînt !...
COSTANDIN : Mulți.

GHEORGHE : Și chipeși ! Ia uite-i, ia, cum mai sticlesc. Au chivãrele ca argintu'.

COSTANDIN : Pãi dacã n-or avea ei, cin' sã aibã ?

GHEORGHE : Mã, pãi p-ãștia nu-i rãz-bim noi... Mi-e cã... Bã Matei, du-to mã mai incoala dã vezi ce fac ai noștri.

MATEI : Pãi ce sã facã ! ? Stau și ei dã sã uitã.

GHEORGHE (*rãstit*) : Du-te mã, dacã-ți spui ! Și sã vezi și dã Costin cãpi-tanu' pã unde e.

MATEI : Și ce sã-i spui ?

GHEORGHE : Nimic sã nu-i spui. Las' cã ne spune el, d-o avea ce. (*Matei iese.*) Mã Dine, prea sînt mulți și cu rost, mã. Aștia i-au pus în spaimã pã turci, le-a dat goanã pã unde i-a vãzut.

COSTANDIN : Pãi dacã au, vorba aia, bani cu zimți !... Cã oameni gãșești, sã-i trimiți sã se spintece. La unii le și place sã-și cate moarte pîn toate pãrțile. Asta i-a invãțat : cit trãiesc sã ia cu japița, cã pîn'la urmã tot îndestuleazã pãmîntu' cu hoitu'.

GHEORGHE : Bã, și dacã îi ia la goanã și-acū p-ai noștri ?... cã uite, ia, ce de sînt... și vin peste noi, și ne taie ?

COSTANDIN (*fãcînd pe calmul, dar spio-nîndu-l pe frate-sãu*) : Pãi, nea Ghicã, eu de und' sã știu ? Cã nu-mi spuse Dumnezeu mie cum potrive sorții.

GHEORGHE : Pãi cînd ne-o vedea Bãlã-ceanu p-aci, care ne-a fost, vorba aia, stãpîn, pune de ne belește pieile și le spînzurã-n uluci.

COSTANDIN : Deh !... Și dumneata ce zici sã facem ? (*E numai încordare sub aerul sãu liniștit.*)

GHEORGHE : Pãi... eu știu ! ? (*Se pri-vesc.*) Cã nici sã ne lãsãm sã ne cãsã-peascã, ca pe oi... Și dã ce ? Eu știu care-i mai bun la Dumnezeu ?

COSTANDIN : Și la 'tale... care e ?

GHEORGHE : Mie, ce mi-i ãla, ce mi-i ãla ? Tot Costandin sã cheamã. ãla vine cu o putere asupra mea, și ãlã-laltu' tot cu o putere ; iar pã mine tot lipsit mã lasã. Cã puse și Vodã mina pã averi, cum puse și ãlãlaltu', și dacã bate, sã mai întinde, și dacã nu, fuge cu ce are. Și tot pã la ei sã duce. Cã dacã ai bani, te duci unde poftesti și toți îți sînt prieteni. Da' eu n-am dãcît pielea mea, și p-a lu' fii-meu. Încalte s-o scoț pã ea dã la urgie.

COSTANDIN : Și ce te gîndești, nea Gheorghe ? Sã-mi spui și mie, care nu știu...

GHEORGHE : Gîndesc cã p-ãștia nu-i bate neam. Și poate ne-ar polei și pã noi, de ne-am duce sã le dãm ziua bunã.

COSTANDIN : La Bãlãceanu ! ?

GHEORGHE : Pãi, nu i-am mai dat ? Cã el, dacã vrea sã vie înapoi, dã marea cu sarea. Da' Brîncoveanu ce dete ? Biruri. Și ne-a pus sã cãrãm piatrã. Și ne luã lemnu' sã facã pod

- la turci. Tu ce zici, că văz că taci popîndău ?
- COSTANDIN** (*nehotărît*) : Păi, nea Ghică, mi-e că nu-i bine să te las singur... că ești mai mare ca mine... și știi mai multe.
- GHEORGHE** : Păi... s-așteptăm să vie Matei, ș-o luăm p-ici pîn desîș... Ne facem că ne ducem și noi mai încolea... pentru nevoinți... Poate nevoim dă ne scăpăm viața... Și dăm năvală la urmă, dac-o fi, cu care e mai împiciorogat. Tu, dacă vrei să stai cu Vodă, Dine, eu nu te țiu legat. (*Franc.*) Dar dacă viu, p-ormă, cu lobonțu', apuc crișma pă veci, să știi. C-așa-i drept !
- COSTANDIN** : Știu și eu, nea Ghică !?... Da' dacă bate Vodă Costandin, îmi lași si partea 'tale !
- GHEORGHE** : Păi dă ce să țî-o las, eu nu venii tot cu Vodă ? Mă-ntorc cum am venit. Parcă cine o să știe ce-am vorbit noi acū ? Pă tine n-or să te crează, că ești cu pricină. Și mai stă și Safta la mijloc, pentru mine. Care, vorba aia, i-ai tras și ei dă sub nas.
- COSTANDIN** (*s-a hotărît*) : Hai să mergem, atunci. (*Se aude un foșnet în tufe.*) Matei, tu ești bă ? (*Nici un răspuns. Cei doi pun mina pe topoare.*)
- TILICĂ** (*din tufe*) : Nea Dine ! Nu dați ! (*Apare.*) Eu sint, bre.
- GHEORGHE** : Ce-i, bă Tilică ? Dă unde vii tu ?
- TILICĂ** : Păi dă colo viu. Dă la ei.
- GHEORGHE** : Păi ce rost ai tu ?
- TILICĂ** : Ce rost să am ? M-am săturat dă ei, dă-i dracu'...
- GHEORGHE** : Păi dă ce ?
- TILICĂ** : Sint tari dă cap. Nu-s oameni...
GHEORGHE : Păi ce-ți făcură ?
- TILICĂ** : Nimic nu-mi făcură. Da-s clonțoși așa, nu-ngăduie. Toate le put. Eu viu ici la ai mei, unde am necăjit și pînă acū, la Vodă ăsta al meu... Că-i mai bun.
- COSTANDIN** : Erei în desîș cînd vorbirăm noi acū ?
- TILICĂ** : Îmi trăsei sufletu' nițel, c-am venit fuga, vai dă mama mea și dă picioarele mele.
- GHEORGHE** : Și cum scăpași tu d-atîta vreme pîn toate ?
- TILICĂ** : M-ajută Sfînta Cruce, nea Gheorghită și nea Dine.
- COSTANDIN** : Mă Tilică, tu n-ai gînd curat.
- TILICĂ** : Să-mi putrezească limba și mădularele dacă am altă dorință decît să ispășesc la picioarele lui Vodă. C-am văzut multe și, dacă m-o asculta, rău n-o să-i paie, gîndesc. Și-i pot spune dă toți.
- COSTANDIN** : Și dacă eu nu te crez și te pui jos acū !?... Săi, nea Ghică, că ăsta ne vinde ! (*Stă amenințător asupra lui Tilică, dar apare Costin căpitanu' cu Matei.*)
- COSTIN** : Ce-i bă, ce-aveți ? Ce-i cu tine. mă Birloi ?
- COSTANDIN** (*însfăcîndu-l în brațe pe Tilică*) : S-a băgat între noi aci să ne spurce sufletul ! Proclētu' și ticălosu' !
- COSTIN** : Fiți gata să dați năvală ! Incepe iureșul ! (*Pune mina în ceafa lui Tilică.*) Iar tu, vii cu mine ! (*Îl cară afară. Din cămașa lui Tilică a scăpat o cutie. Costandin o vede, o ridică.*)
- GHEORGHE** : Ce-i acolo ? (*Scot, cu destulă teamă, la iveală o cruce, din care briliantele s-au rărit.*) Ia uite, bă, minune ! Și-astea or fi dă preț ?
- COSTANDIN** : Păi cum ! Iau eu una, și tu una... Alalalte le luă el. D-ai-a zise că-l apără Sfînta Cruce...
- GHEORGHE** (*se invoiește*) : Și lui Matei ce-i dăm ?
- COSTANDIN** : Crucea...
- (*În acea clipă încep trompeții, apoi urlete, și armile se mișcă la bătaie. Se aud vocca lui Costin și ale altor căpitani : „Înainte ! Ucide ! Haideti ! La năvală ! Ura !” Cei trei se însufleșesc, strigă și ei „Ura !” și alergă înainte. Se aud tropote de cavalerie, tunuri, bătălie, gemete. Apoi zgomotul se potolește, lumina se schimbă. După un timp, în locul respectiv apare Vodă Brincoveanu cu cîțiva boteri valahi, însoțit de Mehmet-Pașa și de cîțiva Curuți împintenați, între care și Bertodi, secretarul lui Tököli. Meterhaneaua cîntă a victorie, tabulhaneaua acompaniază. De departe vin un soi de urale și nelipsitul zgomot de cai.*)
- MEHMET** : Din voința Preaputernicului Allah, Stăpîn a toate zările, am supus cu fruntea în țărînă pe necredincioși și ghiauri. V-ați purtat bine, Gospodare, serascherul va fi mulțumit și-i va spune Marelui Vizir de sîrguința Voastră.
- BERTODI** : Măria-sa Grof Tököli va vrea să vă vadă, Principe, și să vă mulțumească pentru ajutorul ce i l-ați dat. Cînd va fi liber, va veni, cu inimă deschisă, să vă întilniți.
- (*Brincoveanu dă din cap cu reținere.*)
- MEHMET** : Rivalul vostru, aga Bălăceanu, a pierit în cîmp, din voia lui Allah, ca și Grof Teleki, rivalul preafericitului Tököli-grof. Îl vom descăpățina, și aveți slobozenie, Gospodare, să-i luați capul (*Brincoveanu se înclină*), ca un dar de prietenie a serascherului Funduc-Pașa, cel ocrotit de Profet. Iată și ciinii de prinși...
- (*Sînt purtați sub escortă prizonierii : Magni, Doria, Donat Heissler. Privirea lor e cavalerescă și sfidătoare.*)

- BRINCOVEANU (finindu-l pe Heissler, spune cu un fel de politețe melancolică): Iată-te rob, ghenerele.
- HESSLER (cu mare dispreț): Eu sînt rob de astăzi, dar tu ești de cînd te-ai născut. (Consternare. Brincoveanu, atins, vrea să-l zdrobească cu sceptrul.)
- BRINCOVEANU : Cutezi ?
- BERTODI (incet) : Rețineți-vă, Prințe, e baron al Imperiului.
- MEHMET : Luați ciinele de aici ! (Heissler e lunt.) Aur greu va pune acesta în balanța răscurpării.
- BERTODI : Au luat și ei cițiva prinși. Îi vor schimba. Grof Tököli își va obține în sfîrșit iubita soție.
- MEHMET : Să mergem.
- (Turcii și ungerii ies. Intre timp s-au adunat, dinspre deșisuri, țărani români. Ei încep să murmure, apoi să strige : „Trăiască Vodă Costandin ! Trăiască Slăpînul nostru ! Dumnezeu să-l fericască mulți ani ! Brincoveanu e însă amuțit de scena care a avut loc, de umilințele la care a fost supus. Țăranii se apropie, încep să chiuie, să dea semne de insufletire, să facă mari demonstrații de fidelitate.)
- CLUCERUL ȘTIRBEI (văzînd că Vodă tace) : Oameni buni, Vodă e mulțumit de voi. Veți avea adaos la tain, și-o să vă dăm băutură din buțile austriece. (Urle, chioie, strigăte de „Trăiască Vodă Costandin ! Trăiască boieru' Costandin Știrbei, vel clucer ! Trăiască boieru' Cernica Isvoranu, vel armaș !") Vom merge tot înainte cu Domnul nostru, pînă la supunerea dușmanului ! (Entuziasmul se răcește, cițiva mai strigă : „mergem !” și „Trăiască Vodă Brincoveanu !”, dar cei mai mulți tac sau murmură.) Ce-i, oameni buni ? (Tăcere.) Vorbiți !
- ALDEA (după codeli) : Păi... noi gîndeam că acu... dacă făcurăm ispravă...
- O VOCE DE ȚĂRAN : Avem gospodării, Măria-ta !... Rămîn de izbeliște...
- ALTĂ VOCE : Vine cositu' d-al doilea... la otavă !... (Mulți întăresc : da, asta e !)
- ALTĂ VOCE : Să meargă lefegiii dumnealui vel-armaș, cazacii călărași și siimenii !...
- ALTĂ VOCE : Așa e ! Că au leafă.
- ALTE VOCE : Noi avem nișel fin... Și rămîn vitișoarele lihnite... și p-ormă cu ce mai plătim birul haraciului, și p-alelalte ?...
- COSTAN : Ba hai să mergem, fraților. Barem să facem isprava toată. Dacă tot ne-am pornit !...
- ALDEA : Cînd or veni ceambulurile tă-tărești îndărăpt, ne spircuie muierile și copiii, Măria-ta !...
- O VOCE : Mai avem dă săpat la vie...
- ALTĂ VOCE : Ce să cătăm la liftă și la papistaș ?
- COSTAN : Păi să le-arătăm și noi oleacă dă pretreanie ălorlalți. Că n-om fi nici noi dă izbeliște. Hai, mă.
- ALTĂ VOCE : Eu n-am nevoie dă coroana lui Crai, măi frate-miu, că-mi mor vitișoarele în oboroace... Du-te tu !
- ALTĂ VOCE : Am patru micuți, Măria-ta. Nici unu' nu-i bun dă coasă... Și se face otava acu, Măria-ta !...
- ALTĂ VOCE : Las' că luăm dă la ăia. Că luară și ei !... Îmi luară și oițele... gol m-au lăsat !
- ALTĂ VOCE : Și eu lăsai la oițe o fată dă nici opt ani... Acu ce face ea ?
- ȘTIRBEI : Dar, oameni buni, mergem să zdrobim dușmanul care v-a călcat !...
- ALDEA : N-avem pizmă pă nime, Măria-ta ! Avem rosturi...
- O VOCE : Dumnezeu o să-i plătească... Dar vitișoarele mele, cin' le adapă ?
- ALTĂ VOCE : Să să ducă Tuculi-grof cu-ai lui. Și cu Turcul, care bate mereu războaie, că asta i-e dat.
- ALTĂ VOCE : Noi avem tîrle în munte... Și poloage...
- COSTAN : Hai bă, că tot avem flinta în mină !... Poate dăm un iureș și pentru slobozenia noastră, bre !
- GHEORGHE (năvălînd în fața Domnului și ingenunchînd) : Doamne ! La tine-i nădejdea toată ! L-au luat pă Matei, pă fii-meu ! Spune-le, Doamne, la nemți să-l dea înapoi ! Să facă cum or ști... să-l șchimbe ! Că alt fecior n-am, că pă Ilie l-au omorît turcii cînd au vrut s-o fure pă sor-sa și el a sărit cu țăpoiul !... da' tot au luat-o ! Și fata ailaltă muri din naștere, cu nevastă-mea d-odată !... Și să-l dea 'napoi, pă moșia Măriei-tale, Zăcătura, că țî-i cu credință... Că frate-miu Costandin are fecior, pă Dinică, dar eu n-am... Și n-are cui rămîne crîșma... Și am și o văcuță, și-o minză, Doamne ! Și pă boieri văz că-i șchimbă, da' să le fie milă și dă mine !... dacă le spu Măria-ta. (Plînge. Știrbei face semn celorlalți țărani să se depărteze fiindcă a văzut un gest de nerăbdare al lui Brincoveanu.) Ascultă-mă, Mărite Doamne ! Că am văcuța aceea și o minză, ș-am trudit și eu pentru ele !... (Un turc aduce capul lui Bălăceanu și i-l prezintă lui Vodă. Mulțimea se înfioară, murmură. Brincoveanu privește meduzat capul. Gheorghe continuă jelanii.) Și dacă-mi ia Costandin crîșma, și mă lasă să plătesc eu bezmenul și cotăritul și camena și branștea... și n-am cu cine mă ajuta... ce s-alege ? Vrei să pui cuvînt Măria-ta, vrei ? (S-agață de caftan, boierii îl resping, Vodă face un pas spre capul lui Bălăceanu.) M-ascuți, Măria-ta ? Matei sin Durdu,

din Zăcătura! (*Deceționat.*) Nu mă ascuți, Măria-ta. Dar eu cui să mă tingui pă lumea asta, cui? (*Brincoveanu mai face un pas. Gheorghe nu mai plinge, strigă.*) Dine, nu ne-ascultă Vodă, care am luptat pentru el! Pă Matei nu-l cumpără! Trebuia să fi fugit, Dine! Dăgeaba ne-am scos sufletul! (*Disperat.*) Jos cu Vodă Brincoveanu! (*Costin căpitanul se repede, dar, înaintea lui, un altul îl doboară*

și omoară pe Gheorghe: e Tilică. Se face rumoare. Boierii și căpitanii împărtășie mulțimea, care începuse să murmure. Fratele lui Gheorghe, Costandin, apare și-l privește, cum stă doborât, cu aceeași expresie cu care Brincoveanu privește pe Bălăceanu.)
COSTAN (*apare și el*): Ce făcureți, mă? În loc să izbim dușmanu'... la mir...!?

(*Intuneric.*)

Curuții

14

Crișma lui Costandin. Tropote de cai. Atmosferă încinsă, se bea pe rupte. Șapte-opt țărani, dar și cinci unguri curuți, în firețuri: trei dintre ei, la o masă cu Safta, pe care doi o-nclng după mijloc. La altă masă, doi mai răsăriți, unul fiind secretarul Bertodi. Popa Iorgu cu Pirvu dăbilarul. Tinea și Costandin servesc, Costică țirile din vioară.

MIKLOS (*lui Costică, ce se strecoară să plece de la ei*): Stai aici, la naiba! Nu te miști că te-mpușc! (*Strigă.*) Crișmărițo, înc-o glajă de vin!
JANOS (*la masa cealaltă*): Și-ai cea încă una! Plătește Tökoli-Herțeg!
SAFTA (*se sărută cu Zoltan, se gidilă, ride*): Fi-ți-ar mustața a dracului, dă soldățoi!...
GRIGORE (*continuind netulburat o conversație eternă*): Iar scoase... Mă du-sei cu sapa, zic, acu-l prinț, lovi-l-ar boalele, dă sobol... că scoate mereu și strică finu...
MIKLOS: Zi-i un ceardaș, mă țigane, băga-te-aș în...!

(*Costică nu prea știe, atunci Miklos cîntă el și țiganul îi ține hangul. Cîntec mare de chef.*)

COSTANDIN: Nu mai am, boier Pîrvule. Am dat.

PÎRVU: Mai ai, Costandine, o rămășiță... Nici cotăritu' nu-l plățiși... nici locu' agesc...

COSTANDIN (*beat, enervat, ridicînd vocea*): Păi eu crez că făcui dăstulă slujbă, la Vodă... Două chirii i-am făcut, bașca piinea!... Cărai și iarbă dă foc!... Dădui și năvală cu oastea... Păi dar, dă ce să ia dă pă mine tot, boier Pîrvule?

LAJOS: Taci tu acolo că nu s-aude muzica!

COSTANDIN (*mai înverșunat*): Dă ce mereu pă mine?

PÎRVU: Păi dacă Gheorghe se duse, plătești și orindu' lui. Acù, vorba aia, ar trebui să dai de băut la toți... c-ai rămas tu singur!

COSTANDIN: Am rămas să dau și ce n-am. D-asta oi fi bun toată viața? Să tot scoț?

LAJOS (*enervat*): Taci acolo mă, n-auzi?

Vorbești ca vita, nu știi ce-i frumos.

MIKLOS: Unde-i vinul? Noi ce grebla lui Dumnezeu facem aici? Crișmărițo! Vîno, să te...

COSTANDIN (*la privirea întrebătoare a Tincăi, îi face semn să se ducă. Înghite în sec*): Aștia-s d-ai noștri, baremi... (*Se apropie de Bertodi.*) Cine plătește, Măria-voastră?

ZOLTAN: Tökoli Imre plătește la toți! Vă cumpără cizme!

MIKLOS: Și eu îi pot plăti: cîte 25, la spate. Și dacă nu-ți ajunge, un glonț în gură! (*Pune pistolul pe masă.*)

BERTODI: Taci, Miklos!

COSTANDIN: Păi dar, sintem prieteni, neică... Nu făcurăm ispravă-mpreună?

JANOS: Dacă sintem prieteni, să dați vin aici! Și-aduceți ceva femei, mai tinere, nu care n-au dinți!

ALDEA (*lingă Bertodi*): Eu nu pricep neam: voi nu sînteți tot papistași, creștini?

POPA IORGU: Creștini sînt, da' nu-s papistași. Au altă cruce.

ALDEA: Păi dar atunci cum merg cu Turcul?

BERTODI: Cum mergeți și voi.

NAE (*cu haz*): Păi noi mergem că n-avem încotro, neică.

ALDEA: Dar voi, dacă sînteți unguri, dă ce vă băturăți tot cu ungurii voștri?

POPA IORGU: Păi ăia-s alți unguri, și ăștia-s alți unguri. Și mai sînt și alții, care-s papistași. Și mai sînt și alții, care-au fost d-un fel și se trecură d'-alt fel... fel dă fel sînt... că nu-i cunoști... care cu cine. Și nemți sînt... și alte neamuri... Ș-acù veniră să mai șază p-aci... să dea fîn la cai... pină-n primăvară...

ALDEA : Păi, ce fin, nene, că dobitoacele noastre zac... Dă und' să mai luăm ?

NAE : Făcură, unii din ei, vraisețe mare, au spart la Baldovinu... au tăiat vite... pă Zdrelea îl scopiră.

COSTAN : Dă ce ?

NAE : Păi, eu știu ! ?

ALDEA : Așa fac, se-mbată și!.. La Scorățelu ce-au lăsat ? Proască.

NAE : Le dă tainu' nostru, tot. Dă bine ce se pupară Craiul lor cu Vodă Costandin, la coronație.

COSTAN : Păi ce crai o mai fi și așa dacă stă p-acilea, pă pășunile noastre ? Să crăiască la el acolo... unde o ști !

NEAGA : Taci Costane, nu te pune...

BERTODI : Așa-i înțelegerea, de la Excelelența-sa Sultanul.

LAJOS : Dacă v-ați întors după oi... Acum eram la Beci, la Viana și chefuiam acolo în Ringplatz, nu în coțetul ăsta puturos !

COSTAN : Nu-i hramul nostru la Viana, bre, frățioare, e aci ! Noi dă la alții nu luăm dă băut, nici dă-mbucut !

MIKLOS (*Tincăi, care-ți servește*) : Hai, dragă, stai în brațe. Că nu capeți de la bărbat ce capeți de la mine. (*O ia pe genunchi.*)

SAFTA (*rizind*) : Tinco, acū-i vremea noastră. Că miine, cind s-o-ntoarce foaia, mi-e că rămînem iar prizărite. D-atîta întors, nu mai știu nici eu care mi-i fața și care, dosu'. (*Văzînd că Miklos o mușcă pe Tînca, Costandin vrea să sară, dar Pîrvu îl oprește.*)

PÎRVU (*mai încet*) : E poruncă, să vă țineți... Să-i lăsați să s-astîmpere, să le treacă... Domnia nu vrea vrajbă acū...

COSTANDIN (*repede, șuierat*) : Păi dar, e nevastă-mea, boier Pîrvule !

PÎRVU : Las-o și tu... Parcă tătarii... ce-ți făcură ?

COSTANDIN : Erau păgîni !... Au venit în pradă !...

PÎRVU : Tot sub cuvînt de ajutor... și prieteșug... Ca ăștia. Cind o fi... știe el Vodă ! cum s-o dregă !

TINCA (*înghesuiață*) : Costandine !

I.AJOS : Dă la dracu' Costandin, că nu poate el nimic. Dacă n-are cu cine pupa, dau pistolul meu să pupe.

(*Curuții rid.*)

COSTANDIN (*nervos*) : Luați-o și pă Neaga a lui Costan atunci...

COSTAN : Cum asta, mă ? Nu țî-e rușine ?

COSTANDIN : Păi pă Tînca dă ce ?

COSTAN : Păi se potrivește ?

COSTANDIN : Cum adică ? (*Vrea să se repeadă la încăierare. Popa îl reține.*)

ZOLTAN (*strigă, cu limba impleticită*) : Nu mai lătrați ! Sînteți cu toții niște prăpădiți ! Miroșiți a oaie. Nu știți

ce e viața viteazului. Numai brînză știți facem. Atunci dați brînză aici. Să mincăm brînză.

COSTAN : Ia vezi, bă, ce zice zăbăucul ăsta ! Unde se trezește ? Să nu-i arăt eu ce brînză fac acū !

JANOS (*sărînd și el pe masă*) : Și schimbăți vinul imediat ! Asta-i cu apă ! Crișmare, imediat schimbă vinul ! Și dai să bea la toți ! Cristosul și Maria mă-ti !

BERTODI : Băieți, trebuie să plecăm ! Retragerea ! Stingerea !

JANOS (*neascultîndu-l*) : Că noi v-am apărât, și Craiul nostru, cu sabia goală, iar al vostru numai a vorbit la ureche și i-a pupat pe toți ! Și marele Sultan are nădejde tot la noi, în voi n-are, că nu faceți decît brînză imputită și băgați apă-n vin, Cristoșii și Maria Dumnezeilor...

COSTAN : Bă tu ăla, mustăciosule ! Ia zi tu cine duse greul podvezii ? Dă unde imbucarăți voi ? Păi dacă am umbra și noi lela-lela, cu sabia smulsă...

NEAGA : Taci, Costane !

BERTODI : Ajunge, Janos !

ALDEA (*mai încet*) : Păi da, mă ! ...de fudui ! Numai să-și zornăie pîntenii știu ai lu' Tuculi-grof, ăștia, să trudească — neam !

JANOS : Lasă-mă, Bertodi. (*Lui Costandin.*) Pe tine, o să te spînzurăm cu mina la cap ! Să-nveți să saluți gradul ! (*Celorlalți.*) Aduceți fetele aici ! Să jucăm ceardaș ! (*Lui Costică.*) Cîntă, prostule, că-ți sare creieru' prin ochi !

COSTICĂ : Cînt, sârū-mîna !... Cînt cum vrei matală... (*Cîntă mai aprins.*)

JANOS (*lui Costandin*) : Ai adus vin ?

COSTANDIN : Da' cine plătește ?

JANOS (*se repede la el*) : Nemernicule ! Noi am plecat să răsturnăm o împărăție, și tu te tîrgui pentru un butoi ? (*Trage cu pistolul, Tînca țîpă, Costandin n-a fost atîns, fiindcă Bertodi a sărit și a deviat glonțul, care a intrat în butoi, de unde începe să fișnească vinul. După un moment de tăcere, curuții, care erau și ei cu pistoalele în mînă, izbucnesc în urale, și după ei țărani.* Se duc la butoi și-și umplu cîmile, care mai de care.)

MIKLOS : Asta, da, muzică ! (*Merg pe rînd, beau, ciocnesc unii cu alții și sparg cîmile de podea, cu năduh. E un delir de cîni sparte și de vin șuroind. La care se fac numai două obiecții, în mers.*)

PÎRVU (*lui Costandin*) : Cotăritul tot trebuie să-l plătești, Costandine... Și cu-păritul... Chiar dă să scurge tot, și să sparge tot ! Dabila e sfîntă !

SAFTA : Nu te iuți, Dine, că Matei a lu' nea Gheorghe n-a murit. Și-o să vie,

într-o zi, la socoteli... (Ciocnește că-nile.) Hai să bem toți d-a valma, dă pomana lu' nea Ghică, săracul!

(Acum toți sint bucuroși și euforici, afară de Costandin și de Tina. Lăutarul începe să cinte „Perinița“. Joacă toți cu însuflețire, fraternizînd, cînd mai intră o femeie ciudată. Curuții chiuie și-o iau imediat la joc. Apoi intră Tilică cu Rada. Costandin îngălbenește. Rada e luată și ea la joc, sărutată. Dar, cînd vine rîndul jemeii ciudate, ea își petrece binișor bătăista după gîtul lui Bertodi și începe să stringă cu tot mai mare putere. Pînă să se bage de seamă, Bertodi, sugrumat, e tras la o parte, iar ceilalți sint bulucii și nu vād ce se întîmplă.)

PÎRVU (speriat) : Ce-ați făcut ?
POPA IORGU : Asta, Bertodi secretarul, era ăl mai dă ispravă din ei... păcat!
CĂPITANUL COSTIN (apărut din senin) : Porunca Stăpînirii. Umbla cu... ce nu trebuie. (Se apucă să-l caute de hîrtii. Femeia se trage mai la o parte și lingă Costandin se demască. E Costea-hoțul.)
POPA IORGU : Doamne, mare e puterea ta!
COSTIN (strigă spre buluc) : Ia scoateți-i, mă, și luați-i cu voi la joc, Tilică. (Ies aproape toți grămadă, jucînd.)
COSTEA (lui Costandin) : Dă ceva dă băt, Dine... (Afară se aud împușcă-

turi și gemete, și rioara lui Costică zicînd „Perinița“ și vocea Sastei : „Fire-ai afurisit dă bozgoroi, că mă-nțepeși cu mustața“. Și a lui Aldea : „Șterge-l. bă, peste bot, că prea o luase razna“. Și a lui Pirvu : „Încet, mă, că nu vrea Stăpînirea... Să nu dați dă bucluc!“...).

COSTIN : Umblau cu Iofirlica, ai dracului ! Bravo. mă. Costeo, făcuși slujbă bună ! (Il apucă toți trei pe Bertodi și-l scot alături.)

POPA IORGU (binecuvîntîndu-l) : Păcat. de el.. era om bun !... măcar că d-altă lege. Dar dacă s-a-ntins la politicale... (Vede într-un cotton pe Nae și pe Miklos beți, căzuți pe jos și îmbrățișați, făcînd eforturi să se scoale.) Răzimați-vă unu' dă altul, mă băieți ! (Cei doi se reazămă umăr la umăr și încep să se ridice, greoi.) Așa, copăcel ! Sprijiniți-vă, altfel nu merge ! Așa, mă, Nae !

(Cei doi se ridică în sfîrșit și se uită mirați unul la celălalt.)

NAE : Al dracu' brabete ! (Lui Miklos.) Greu, bă Miklos ! ori cum îți zice...
MIKLOS (recunoaște) : Greu !... Nae.
NAE : Să ne dea Dumnezeu sănătate !
La care n-o crăpa...

(Intuneric.)

Spartul oalelor

15 |

Olăria lui Moș Costache. Dînică e larăși prezent.

DINICĂ : Da' dă ce îi face pă unii mai mari și pă unii mai mici ?
COSTACHE : Ca să se mire proștii.
DINICĂ : Da El știe cînd cade unul, dă să sparge ?
COSTACHE : Eu știu dacă i-o mai fi numărînd ? Că-i bătrîn și Dumnezeu, mai uită...
DINICĂ : Păi dacă uită, e bine. Că uită și păcatele.
COSTACHE : Deh ! (O oală cade pe neașteptate de pe poliță și se sparge.)
DINICĂ (speriat, își face cruce) : Văleu ! Cine a-mpins-o ?
COSTACHE : Știu eu, taică ! ? Mița.
DINICĂ : Păi nu-i nici o miță...
COSTACHE : N-om fi văzut-o noi.
DINICĂ : Să poate ?
COSTACHE : Să poate. Că nu toate să vād. Vîntu' să vede ? Gîndu' să vede ? Poate o împinse Dumnezeu cu degetu'.

DINICĂ : Păi dă ce tocmai p-asta ?
COSTACHE : Așa-i veni. Dă joacă. Că și el să mai joacă.
DINICĂ : Dumnezeu ?
COSTACHE : Păi cum ! O ține într-o joacă. Mai face... Mai sparge... ! că altminteri nu le poate preface...
DINICĂ : Eu am crezut că numa' copiii să joacă.
COSTACHE : Nu. Toată suflarea.
DINICĂ : Și nea Drăgan, cînd stătea atîrnat acolo dă frînghii, în ocnă, tot să juca ?
COSTACHE : Tot.
DINICĂ : Da' dă ce îl pune pă unu' să moară și p-altu' să nu moară ?
COSTACHE : Păi, cum vin la rînd... Nu vezi că n-alege ? Ia și pă moșu', și pă țîncu', care se brodește. Cum făcu mița.
DINICĂ : Pă 'tale cînd te ia ?
COSTACHE : Poate azi, poate alt'dată.

Eu dacă aş şti joaca lui, aş fi Dumnezeu.
DINICĂ : Pă tata-l luă, da-l lăsu.
COSTACHE : Că-i jucăuş şi tac-tu. L-a mai lăsat să se zbată niţel, ca nea Drăgan în funii. Da' pin-la urmă tot îl coboară şi pă el în fundul ocni pământului.
DINICĂ : Da' fringhia cine-o mişcă, tot Dumnezeu ?
COSTACHE : Unii pă alţii să mişcă. Unii au rost mai mare, dă-i în pă alţii în leasă. Şi-i lasă, şi-i sfirîie, şi-i pitrocesc... Şi-i pierd...
DINICĂ : Dă ce ?

COSTACHE : Dă joacă. Cînd eşti mai mare, ai alt joc ca cînd eşti mic. Că asta-i rîvna la fiecare : s-ajungă la joaca a dă sus. Să joace cu Dumnezeu în bumbi.
DINICĂ : Păi Dumnezeu are bumbi ?
COSTACHE : N-are... Da omu' crede că are. Şi tot se iţeşte să-i apuce.
DINICĂ : Şi care-i mai sus cum să joacă ?
COSTACHE : Nu ştiu, băiete, că pă mine nu mă potîrî. Eu dă patruzeci dă ani tot frămînt lutu'... Poate mai dă mult...

(*Intuneric.*)

Panorama

Salonaş la Versailles. În fund, pe o parte, o uşă deschisă lasă să se vadă şi în special să se audă thradele unei piese de teatru, în gustul lui Racine, care ţine concentrată atenţia Curţii. O altă uşă somptuoasă conduce spre galerie şi apartamentul regal, alta, spre intrare, alta, spre sala de joc.

16 |

În salonaşul luxos, s-au strîns cîteva doamne, în mare ţinută, care n-au mai încăput la locurile lor în teatru şi care s-au retras aici să respire şi să converseze. Astfel, într-un grup stă Mareaşala de Rochefort (45 de ani), cu Doamna de Saint-Valéry (40 de ani) şi cu Louise-Gabrielle de la Vallière (25 de ani), ducesă de Choiseul. Contesa de Bury (45 de ani) iese din sala de teatru cu Domnişoara Choin (20 de ani, urită) şi îşi fac saluturi graţioase. Vorbire extrem de rapidă.

DOAMNA DE BURY : Comedia e mai ravisantă ca oricînd. Iar Doamna D'Epernay se întrece pe sine astăzi.

LOUISE-GABRIELLE (*mordantă*) : Nici nu e greu, contesă.

MAREŞALA : Am remarcat şi eu că joacă virtutea cu o transfigurare admirabilă.

DOMNIŞOARA CHOIN : La care contribuie şi coafura, mi se pare. (*Doamnele zimbesc.*)

DOAMNA DE BURY (*prezentînd*) : Ne-poata mea, domnişoara Choin. (*Choin se înclină.*)

MAREŞALA (*răspunzînd la salut*) : Adorabilă... (*Cele două se depărtează.*) Fanteziile prinţesei de Conti (*se întoarce spre Louise-Gabrielle*), iartă-mă, draga mea ducesă, am uitat că ţi-e nepoată... (*Rid amîndouă.*)

DOAMNA DE SAINT-VALÉRY : Doamna de Bury ţinteşte sus.

MAREŞALA : Cînd ai un corp ca un oboi, ariile se răspîndesc în aer. Oricît de aranjată ar fi coafura. (*Se apucă să şuşotească.*)

DOAMNA DE BURY (*Domnişoarei Choin*) : Mareaşala de Rochefort e din ramura Laval a casei Montmorency. Tatăl ei e al doilea fiu al mareaşalului Bois-Dauphin, care, deşi fără avere, dar de *bonne mine*, a luat pe marchiza

de Coislin, văduva colonelului-general al gîrzii elveţiene, mama ducelui şi cavalerului de Coislin şi a episcopului d'Orléans, primul confesor al Regelui. Era fiica mai mare a cancelarului Séguier şi soră mai mare a ducesei de Verneuil, mama din prima căsătorie a ducelui de Sully şi a ducesei de Lude. Fratele mai mare al tatălui ei, Domnul de Bois-Dauphin, a murit fără posteritate, lăsîndu-i o avere. Mareaşalul de Rochefort-Aloigny a luat-o puţin după ce verişoara ei vitregă, moştenitoarea de Souvré, fiica doamnei Courteuveaux, care era fratele celebrei doamne de Sablé, s-a măritat cu domnul Louvois. Acesta n-a întîrziat s-o remarce îndeaproape şi, cum era în excelente relaţii cu domnul de Rochefort, l-a numit căpitan de Gardă şi guvernatorul Lorenei, apoi general de armată şi mareaşal, după moartea domnului de Turrenne. A aparţinut casei Reginei, pînă cînd favoarea Regelui şi a doamnei de Maintenon au făcut-o doamnă de onoare a domnişoarei de Blois, fiica Majestăţii-sale cu doamna de Montspan, măritată de curînd cu ducele de Chartres, nepotul Regelui, fiul lui *Monsieur*. (*Tiradele de la teatru vin continuu.*)

- DOMNIȘOARA CHOIN : E o femeie de mare merit, pe cât se pare.
- DOAMNA DE BURY : Perfect demnă de a fi stimată. Ceea ce a și reușit, alit sub doamna de Soubise, *căreia ea i-a mijlocit întâlnirile cu amantul ei regal* — Bontemps, valetul, conducînd-o chiar din casa ei spre favorurile octroiaste de Rege —, cit și sub doamna de Montespan, pe care a servit-o cu grație și unde a cunoscut-o, *ca guvernanta, pe însăși doamna de Maintenon, actuala regină*, căreia i se devotează astăzi.
- DOMNIȘOARA CHOIN (*zîmbind politicos*) : Înțeleg.
- DOAMNA DE BURY : Calitățile ei innăscute, unite cu o excelentă educație, au ajutat-o să treacă ușor peste dizgrația doamnei de Louvois, care a murit (*insinuant*) mult prea repede, *vai ! după ce s-a opus căsătoriei Regelui cu doamna de Maintenon. Și care s-a împotrivit de asemeni promovării bastarzilor regali la rangul prinților de sînge*. Vei avea deci o situație delicată, fata mea, în casa prințului de Conti, și numai suplețea pe care ți-o recomand... îți va putea pune în valoare aleele însușiri.
- DOMNIȘOARA CHOIN : Dar Pînțesa de Conti este și ea bastardă. Doamnă !
- DOAMNA DE BURY : E fiica domnișoarei de La Vallière, sora ducesei aci de față, dar a intrat în familia Prinților Bourbon-Condé prin atenta stăruință a Regelui de a face o stare demnă tuturor copiilor născuți din amorurile sale.
- DOMNIȘOARA CHOIN : Și familia Prințului de Condé vede cu plăcere o asemenea alianță ?
- DOAMNA DE BURY : Au primit mai bine decît s-ar fi crezut propunerea ca celălalt bastard al Regelui, domnul de Maine, s-o ia pe Anne Louise Benedicte de Bourbon, peste puține zile. Făcînd așa, Prințul de Condé a arătat mai multă moderație și mai puțin orgoliu decît principele Wilhelm de Orania, actualul rege al Angliei, care a respins cu dispreț oferta de-a lua o bastardă regală, și al cărui răspuns, îmbibat de ură, hrănește atît de copios actualul război.
- DOMNIȘOARA CHOIN : Așadar, aceasta e cauza războiului !?
- DOAMNA DE BURY (*surizînd*) : Nu singura, desigur, fata mea. Domnul de Louvois îl dorea cu dinadinsul, simțînd că-i slăbește creditul pe lângă Rege, pe care și-a permis să-l contracțic în public, în ziua în care Majestatea-sa observa că o fereastră, ce se lucra la Trianon, era mai mică decît celelalte. Atunci, pentru a-și salva prestigiul și onoarea, ministrul de război n-a ezitat să reaprindă vechi
- inimicții și a ațîțat războiul cu Anglîtera și Austria. (*Vii aplauze de la teatru.*)
- DOMNIȘOARA CHOIN : Pe cine pot conta deci, scumpa mea mătușă ?
- DOAMNA DE BURY (*trăgînd-o mai spre fereastră*) : În primul rînd, pe Casa Monseigneur-ului, moștenitor legitim și adversar firesc al bastarzilor... Pe aceea a lui Monsieur... Pe prinții de sînge. Pe mareșalul de Luxembourg... (*Vede ceva pe fereastră.*) *Tiens ! Echipajul Ducesei de Hanovra, sora Doamnei Prințese !...*
- LOUISE-GABRIELLE (*în celălalt grup*) : E un om de un deosebit merit...
- MAREȘALA : Printre care primul e de a fi iubit de Voi, ducesă.
- LOUISE-GABRIELLE : Brav, plin de onoare... A combătut alături de Prințul de Conti în Ungaria, contra Marelii Turc.
- DOAMNA DE SAINT-VALÉRY : Și actualmente ?
- LOUISE-GABRIELLE : E în armata principelui transilvan Tököli. Domnul Conte de Fériol cunoaște, așadar, bine lumea turcească și (*insinuant*) *dacă ar fi numit ambasador la Poartă*, ar putea aduce Regelui eminente servicii. Aș prețui mult amicitia Voastră, dacă ați încredințat din nou de valoarea sa pe doamna de Maintenon.
- MAREȘALA : Am și făcut-o, Ducesă, căci recomandația Voastră conferă merit chiar oamenilor celor mai puțin demni de ea. Domnul de Fériol poate spera.
- DOAMNA DE BURY (*despre Louise-Gabrielle, pe care Choin o privește curiosă*) : O frumoasă care nu-și pierde timpul și pentru care ducele, soțul ei, nevrînd s-o închidă într-o minăstire, așa cum Regele sugera, și-a văzut refuzat bastonul de mareșal... (*Despre Saint-Valéry.*) Doamna de onoare a Ducelui de Maine.
- DOMNIȘOARA CHOIN : Frumoasă.
- DOAMNA DE BURY : Puțin prea. Pe deasupra și... bună, ceea ce îi va face viața dificilă. *Ducele se aprinde nepermis la vederea ei, acum, în pragul nunții proprii. (Intră Doamna de Lillebonne cu fiica ei Béatrix-Hiéronyme și se îndreaptă spre doamna de Bury, după ce le salută pe celelalte, cu grație.)*
- DOAMNA DE LILLEBONNE : Spectacolul a fost uimitor, nu găsești, draga mea ? Vorbesc nu atît de această biată d'Epernay, care a făcut tot ce-a putut să-și ascundă stingăcia, dar de apariția Ducesei de Hanovra, care s-a așezat, și nu din pură ignoranță — deși erorile nu lipsesc la această Curte —, în fața Ducesei de Chevreuse, după ce n-au trecut nici trei luni de cînd a obligat, la Paris, caleașca Ducesei de

Bouillon să se dea la o parte. Unde o să ajungem ? cînd toată lumea știe că n-are rang și singurul ei merit e că a împrumutat ducelui de La Rochefoucauld niște splendizi cîini de vînătoare, pe care Electorul de Bavaria i-a trimis, prin Mareșalul des Lorges, într-un moment de armistițiu pe Rin. Vai, dar ai o coafură superbă, nu-i așa, Béatrix ? și smaragdele acestea cred că te costă o avere. Numai doamna de Beauvillier mai are unele comparabile.

BÉATRIX : E normal. Protejatul ei, domnul de Guilleragues, a stat mulți ani ambasador la Constantinopol și... nu i-a fost nerecunoscător.

DOAMNA DE LILLEBONNE : Bietul de el s-a ruinat la masa de joc, deși fusese trimis să se refacă. E un post subțirel, dar prietenul nostru, domnul de Castagnerès, ar fi bucuros să-l preia. Întrucît actualul ambasador, domnul Girardin, s-a compromis, prin sinuciderea secretarului său, mituit de un prințisor valah, Brancovan. Domnul de Castagnerès e un om de mult bine — nu-i așa, Béatrix ? — care ar putea contracara cu succes micile influențe, și *ar convinge Poarta să instaleze în acele țări pe candidatul Regelui, principele Tököli*, sau cam așa ceva. Un cuvînt spus de Prințesă Monseniorului Delfin ar pune lucrurile pe calea cea bună. Și ar face-o fericită și pe fiică-mea. *(În acest moment trece doamna de Montchevreuil, care, cu o știință extraordinară, fără să zîmbească, salută pe fiecare după importanța sa : mai puțin pe Béatrix și Choin, rece pe Louise-Gabrielle, mai cald pe Mareșală, și mai cald pe Saint-Valéry și pe de Bury, mai rece pe Lillebonne, deși aceea se ampreseză.)*

DOAMNA DE BURY (lui Choin) : Doamna de Montchevreuil e o Boucher-d'Orsay, iar el e Cavalier al Ordinului și guvernator la Saint-Germain — Mornay după tată. Și-a asigurat favorurile Doamnei de Maintenon.

DOAMNA DE LILLEBONNE : Căreia nu i se poate reproșa că ar fi uitat pe cei ce au fost îngerii tutelari și gazdele fericitelor ei întîlniri galante cu Domnul de Villarceaux, pe vremea cînd, vădăvă a lui Scarron, căuta o prea dreaptă consolare.

MARGUERITE DE TELLIER (întrînd cu Charlotte-Felicité de Hanovra) : Inechitatea ce ți se face, draga mea, dă mai mult preț virtuții ! (Mareșalei.) Sînt fericită, Doamnă, de alegerea pe care Regele a făcut-o pentru împodobirea Curtii fiicei sale, și sînt sigură (se întoarce spre Saint-Valéry) că a dovedit aceeași înaltă inspirație pentru Curtea Domnului de Maine.

DOAMNA DE LILLEBONNE : Bunele aprecieri ale fiicei se întîlnesc cu cele ale tatălui ei, domnul de Tellier, care nu și-a îngăduit să neglijeze farmele doamnei Mareșale.

LOUISE-GABRIELLE (Charlottei, înțepător) : Observ, domnișoară, după chipul vostru încîntător și grav, că piesa a făcut asupra voastră o puternică impresie.

CHARLOTTE (ripostînd) : Particip cu atenție la întîmplările altora, iar cele ce le-am ascultat se deosebesc, prin sublim, de cele comune, de care aflu deseori.

LOUISE-GABRIELLE : Nu totdeauna sublimul încoronează speranțele noastre și cunosc oameni care, neputîndu-l atînge, s-au vestejit devreme.

CHARLOTTE : În timp ce alții oferă generos, tuturor, fructe prea coapte de atîta căldură.

LOUISE-GABRIELLE : A oferi, fără ca nimeni să ia, mi se pare mai trist, nu găsiți ?

CHARLOTTE : Ce oferi e poate mai important decît cui, nu găsiți ?

LOUISE-GABRIELLE : Iată o dispută superfluă, cită vreme nu cunosc încă pe cavalerul dispus să vă sprijine părerea, cu spada sa.

CHARLOTTE : Mă felicit de a fi cruțat viața unor bravi. Și cinstea lor, întrucît nici unul n-a părăsit frontul ca să-mi cînte cuplete.

LOUISE-GABRIELLE : Cavalerul la care vă gîndiți, spunînd asta, n-a făcut decît să urmeze, ca bun francez, pe Regele său. Vă este cunoscut, domnișoară, că Majestatea-sa a abandonat, în Flandra, pe Mareșalul de Luxembourg, în timp ce acesta îl ruga, în genunchi, să ducă la bun sfîrșit o campanie promițătoare și s-a întors să omagieze doamnele ce-l așteptau și să ascult comedia. Nu cred că ați avea ceva de obiectat la acest procedeu regal, de veritabil gentilom.

CHARLOTTE : Regii au libertăți deosebite, și Prințul de Orania n-a procedat altfel lăsînd trupele în cîmp ca să meargă la o vînătoare de mistreți!...

MAREȘALA : Doamnelor ! Vă rog ! Comparația mi se pare de-a dreptul!...

BÉATRIX : Dacă toți cei pe care îi încurajați ar face la fel, Ducele de Choiseul, soțul vostru, s-ar pomeni într-o zi complet fără trupe.

LOUISE-GABRIELLE : Disprețul Dumneavoastră pentru bărbați nu e egalat decît de atracția soțului Dumneavoastră, Cavalerul de Lorena, pentru ei. Ceea ce explică totul.

DOAMNA DE LILLEBONNE (perfid) : Nu blamați un om a cărui contribuție la căsnicia domnișoarei de Blois, prin faptul că l-a convins pe Monsieur, a fost atît de substanțială.

MARGUERITE : Și atit de substanțial răsplătită.

CHARLOTE : Nu vă bucurați prea devreme, Doamnă. Din cîte știe toată lumea, doamna de Manneville, fiica doamnei de Montchevreuil, mai puțin ofensivă decît Dumneavoastră, vî va prelua atribuțiile.

DOAMNA DE SAINT-VALÉRY (*pălind*) : Regele e liber să decidă după gustul și bunătatea sa.

DOAMNA DE LILLEBONNE (*apropiindu-se de Bury*) : Doamna de Maintenon. E un moment bun să-i amintiți de domnul de Fériol și de ambasada de la Constantinopol.

MARGUERITE : Incepe actul 5, doamnelor.

(*Trecînd îndărăt Doamna de Montchevreuil distribuie iarăși gesturi de salut.*)

Mai calde la Mareșală, mai reci la Saint-Valéry și Louise-Gabrielle, indiferente la partida de Bury — Lillebonne — Choin, curincios-disprețuitor la Charlotte-Félicité. Odată cu tiradele, se aude și un zgomot de cai, echipaje și strigăte de bătaie.)

BENEDICTE-HENRIETTE DE HANOVRA (*năvălind*) : Charlotte ! Oamenii noștri sint băluți ! Asasinii Ducesei de Bouillon o sa ne-o plătească ! Am să mă duc la Rege, am să strig ! Și dacă nu mă ascultă vom pleca de aici, unde o prințesă germană de singe e sfidată și umilită !...

MAREȘALA (*sever*) : Incetați. Doamnă ! Curtea ascultă comedia !... (*Tiradele cresc.*)

(*Intuneric.*)

Țări surori

Tabloul acesta nu părăsește cu totul stilul realist, ci procedează la o contractare a timpului. Brincoveanu e în palatul său și ia seama cheltuielilor de la Constantin Știrbei. În timpul acesta vin și pleacă curieri, ceași, trimiși împărătești, leșești, nuscali, se aud zgomote de cai, mai puțini, mai mulți, tabulhancele etc. Alături de Domn apar pe neașteptate, cînd e nevoie, Stolnicul, Beizadea Costandin, Doamna Marica, Costandin Duca — viitorul ginere, de asemeni fetele Domnului, care stau înșirate ca și cînd ar aștepta pețitorii. Dedu (avansat), Patriarhul Dositei, un egumen. Apare cuparul care-i întinde cîte o cupă cu vin, medelnicerul cu cîteva bucate, și se amestecă uneori bărbierul, care de fapt îl machiază, îmbătrîndu-l succesiv.

17 |

ȘTIRBEI : Capuchehaia lui Kiupruli-Vizirul, pentru a sprijini izgonirea lui Tuculi-grof, 120 de pungi. Plocon la trecerea Hanului de la Crîm cînd s-au dus să se-mpreune cu Vizirul și ai ieșit Măria-ța la Fîntîna Rece, 30 de pungi. Pentru aducerea capului lui Sfetî Sinadschi de la Sfetağora, cînd a fost urgie dumnezeiască de stricăciunea lăcustelor, 15 pungi, încă și părintelui Axentie Sofianul pocloane. Dresul caselor domnești din Tîrgoviște, douăzeci de pungi. Treizeci de pungi, nunta domniței Stanca cu Iliăș Radu Beizadea, oșebit înzeștrările ce s-au făcut. (*Vine Iliăș, o ia pe Stanca și pleacă.*) De hainia lui Staico Merișanu, Preda Prooroceanu, Milcovean și Radu Hațaghe, cînd s-au întors în o-bezi, de-ai repezit Măria-ța la Odrîi, la svœana lui Costandin Comis Varzariu (*acesta vine și-l anunță, doi boieri pleacă repede*), pe Vergo Portarul și Barbul Brătășanul, 150 de pungi la mîna capuchehaielor pentru Vizir, Buluc-bașa, Bostan-bașa, oșebit poclon Sultanei Validé ; 80 de pungi — cai-macanalui Mustafa, 90 de pungi —

seraschierului de Baba, 30 — pașalelor de Dii și de Silistra, 20 de pungi — muftiului, iar 28, de răspîndit de Fatlabuluc-bașa și beglerbei la boșnegi, gebegii și topcii, bașca poclon agâi ce a venit cu steag. (*Se întrepru, căci cei patru vicleni sint aduși sub escortă valaho-turcă și dați la mîna Domnului, tocmai cînd bărbierul îi pune în față o oglindă. Brincoveanu se scoală mini-os.*)

BRINCOVEANU : N-aș fi gîndit, Staicopaharnice, să văz una ca aceasta, zău n-aș fi gîndit în viața mea. Cela ce într-atîta vreme, printr-atîtea locuri și cu atîtea feluri de umblete, astăzi să te văz înaintea mea într-acesta chip, zău n-aș fi gîndit !... (*În acest timp se arată Constantin Cantemir, la tronul lui, cu alți patru boieri căzuți înainte-i.*)

CANTEMIR : N-aș fi gîndit, Lupe vornice, să văz una ca aceasta, zău n-aș fi gîndit în viața mea. Cela ce cu atîtea feluri de umblete...

BOIERI (*din amîndouă părțile, se caină în genunchi*) : Greșiți sintem Mărieitale, Doamne ! Dumnezeu ne-a dat la

mina Măriei-tale și dacă n-ar fi fost hoțul de Vodă Costandin (*unii zic Brincoveanu, alții Cantemir*), nemic n-ar fi fost. Ci mila Măriei-tale e mai mare ca greșala noastră. (*Sint luați și duși.*)

VELICICO (*vistiernic la Curtea lui Cantemir*): La mina capuchehaiei Latcarache, 80 de pungi, pentru Vizir, Mufti, Bostan-bașa, osebit poclon Sultanei Validé, pașalelor de Bender și Camenița... Ambasadorului franțuz... (*Stolnicul, la Tirgoviște, și un dregător moldav care seamănă cu Miron Costin, la Iași, catină dezaprobată din cap.*)

STOLNICUL: Aruncare dă pungi !...

MOLDOVEANUL: Răsipă negindită, care, dacă s-ar impaca... ! (*Curtea de la Iași dispăre.*)

ȘTIRBEI: Ianache Porfirita-capuchehaie, 40 de pungi, ci s-au ajuns cu Franțuzul și mai mult au surpat trebile Măriei-tale, de au mai trebuit 60 de pungi a le dregc. Contelui Marsigli, poclon și pungi 22, asemeni Baronului Erbs — 18, iar 25 de pungi s-au dat în tot anul Măriei-sale Marelui dragoman Alexandru Exaporitul, osebit poclon și 20 de pungi venind Măria-sa la nunta domniții Stancăi; 33 de pungi iubitorului de Dumnezeu Patriarh Dositei, pentru grija sufletelor și răspîndirea Dreptei credințe. În timpinarea Înălțimii-sale Vizirului și a Sultanelui tătăresc la Ruscuc, cu zaharca și șeici, cînd s-au prilejuit de iznoavă 40 de pungi, și au fost apoi jaf tătăresc. Nunta domniței Maria... (*Costandin Duca se pleacă, o ia din șir pe Domnița Maria; dar, la un semn al lui Vodă, se intrerupe acest du-te-vino, dispar toți, cu excepția celor patru Costandini: Vodă, Stolnicul, Beizadeava și ginerele, aceștia doi din urmă trăgîndu-se mai la o parte.*)

BRÎNCOVEANU (*tatonînd*): Cum gîndești, unchiule, a fi cu chip și cuviință, să nu așezăm în Moldova pe Beizadea Costandin, în loc de tînărul Duca?

STOLNICUL: Se prilejuiește vorbă, Măria-ta, iar neamul Măriei-tale nu e încă întărit, iar al lui Duca e mai dinainte cunoscut...

BRÎNCOVEANU: Și dacă aș cumpăra Domnia pentru mine?

STOLNICUL: N-ar da-o turcii, Costandine, nici semeția nu ți-ar trece-o.

BRÎNCOVEANU: M-ar ști de bun gospodar, și s-ar scuti pungi ce se aruncă cu pirile.

STOLNICUL: Fă-l ginere pe Costandin sin Duca, nu te pune înainte cu numele, ci stai în dos cu sfatul și făptuirea.

BRÎNCOVEANU: Au n-ar fi mai bine să scoț capul, și cu multă strălucire a Domnului să atrag luare-aminte asupra țării?

STOLNICUL: Nu, Costandine. Fă fapta cea bună, iar lumii să nu-i bați în ochi și-n urechi.

BRÎNCOVEANU (*cu un început de revoltă*): Dar nu sint Domn numai ca să număr pungile de trebuință, și să gătesc zaharele!

STOLNICUL: De-ai avea oști de bătaie, n-ai irosi mai puține.

BRÎNCOVEANU: Unchiule, Împăratul Leopold vrea să-i fiu Cavaler, iar Domnia-ta mă ții de rău să fiu cămăraș, nimic mai mult.

STOLNICUL: Alegerea nu-i a ta, Costandine. Puțină alegere e a noastră.

BRÎNCOVEANU: Lasă-mă să-mi pun măcar feciorul pe tronul Moldovei!

STOLNICUL: Nu părăsi politia, de dragul deșertăciunii. (*Se privesc intens, Costandinii se retrag cișiva pași, Brincoveanu îi cîntărește.*)

BRÎNCOVEANU: Zi înainte, boier Costandine!

ȘTIRBEI: Pentru alegerea lui Vodă Duca în Moldova, s-au dat 270 de pungi, după cum urmează: 60 de pungi — Măriei-sale Hanul de Crim, și 15 — lui Calga-Sultan, 48 — lui Reis-Effendi, 28 — lui Bostan-bașa, 20 — Teftedarului, 20 — lui Iennicer-Aga, pașalelor de Dii și de Siliștra — cite 32 de pungi, Sultanei Validé — 30 și, osebit poclon, Vizirului Mustafa-Pașa — 90 de pungi... Pentru Academia domnească de la Sfîntul Sava și pentru tipărița de la Sfînta Monastire a Snagovului... (*Se aud cai. Intră un ceauș sau ciohodar, Vodă tresare.*)

CIOHODARUL: Veți ști că Allah, Lumina lumii, a dat ostrov de înțelepciune Sultanelui nostru strălucit să arunce pre cîinele necredincios... (*panică la Vodă*) de Mustafa-Pașa, punînd steag și tui de Vizir în miinile mărîtitului Ali Pașa. (*Vodă respiră.*)

ȘTIRBEI: 30 de pungi, osebit conace și provizii lui Calga-Sultan cînd a fost mergător la Belgrad. Vizirului Ali-Pașa, poclon și pungi 80, de luarea stăpînirii. Pentru Sfînta biserică din Făgăraș, de peste munți, și bătutul în nestemate a potirelor...

(*Alt ciohodar, altă panică.*)

CIOHODAR 2: Allah e Allah și în slava lui veșnică au poruncit plecarea de pe tărîm de lumină a (*panică*) fiului său Sultanul Ahmet, și în locul lui a așezat în strălucire pe Mustafa, fiul lui Mehmet. (*Intră un alt ciohodar și anunță o veste.*)

ȘTIRBEI: Pentru îndreptarea cetății Cladovei, poruncită de Inalta Poartă, 20 de pungi ce s-au prilejuit, iar pentru dobîndirea de zăbavă, alte zece. Pentru cărți de învățătură și îndreptare a credinței... (*Intră al patrulea apoi al*

cincilea ciohodar și îi pretind lui Vodă să se grăbească. Brîncoveanu dă din cap, acceptă, dar nu se prea mișcă. Intră un al șaselea ciohodar și reclamă ceva.)

BRÎNCOVEANU (*incălzindu-se*): Cum nu-i împlinit haraciul? (*Explodează violent.*) Cum nu-i împlinit haraciul, boier Știrbei Costandine? Dar ce, țara asta-i de jac și prădăciune? Ți-am dat în seamă să ai grijă ca de ochii tăi, nu să bagi mîna în hazna și în visteria țării!... Nevolnic ești înaintea mea, și te voi pune în ochi, cîine lacom și prădăcios! Luați-l d-aci și să treacă în judecata Divanului!

MARICA DOAMNA: Doamne Costandine, nu face asta! Ți-i cu credință!

BRÎNCOVEANU: A jăcuit poporul cel de jos pentru îmbuibarea lui și lipsa țării! Luați-l! (*Ies toți afară de Stolnic. Cavalcada de-afară continuă.*)

STOLNICUL: Ai fost înțelept, Măria-ta. Acu îți va fi rob și-și va spori sirguintă. Căci greșala te leagă și cată să te răscumperi. Așa și Turcul, nu-i supărat, prinzînd scrisori, și-ți trece greșul, încă se bucură: căci toată greșala se îndreaptă cu adaos de bani, de care domniile sint veșnic nesătute.

BRÎNCOVEANU: Cu bani îmi cupăr puțința de-a ridica și împodobi această țară, de a-i ține Legea și a duce mîngiere și scriptură celor ce grăiesc aceeași limbă, fiind supuși aceiași năpaste.

(*Intră al șaptelea ciohodar.*)

CIOHODARUL: Înălțimea-sa Vizirul salută pe Costandin-Bey și-i dă poruncă... (*panică*) să stîrpească hoții de pe drumuri ce împiedică neguțătoria și pradă trimișii Împărăției. Beiful va răspunde cu capul său față de Înălțimea-sa Vizirul de pierderea sau dosirea celor umblătoare prin țară.

BRÎNCOVEANU (*stăpînindu-se*): Sărut cu bucurie poala Preaințeleptului și viteazului Mehmet-Pașa Vizir, pe care cu priință l-am cunoscut la Zărnești ajutînd pe Tuculi zavistitorul. Voi fi următor poruncii sale, iar Craiul Tuculi e cel mai mare dintre hoți și el s-ar cuveni cetluit mai cu osebire. Veți rămîne să prinzim împreună și am găsite și citeva pungi pentru osteneala Porții... (*Ies toți.*) Iartă-mă Doamne!... că dau păgînului pentru slava Ta și-mi urgisesc norodul ca să-l înalț!... (*Iese.*)

STOLNICUL (*rămase în urmă*): Nu se poate altfel. Măcar că numai cu pîrile și îndreptările se scurg averi... (*Vede în ușă un căruțaș desculț, cu biciul în mină și cu o sarcină în brațe care-l încovoae.*) Tu ce poțestei?

COSTAN: Am adus pungile cu aur... Unde le punem? (*Scapă sarcina.*) Luați belșugul dă pă mine... că mă spetii dă el... (*Iese.*)

STOLNICUL: Nemernice! Cum cutezi! Strajă, pune mîna pe el. (*Vacarm, pocnituri de bici, goană.*)

(*Intuneric.*)

Două sfîrșituri

18

Decorul din tabloul 6, zăvoitul cu puț. Costandin, îmbătrînit, stă față în față cu Rada și nu știe ce să-i spună. E seară și, în sfîrșit, puțină liniște.

COSTANDIN: Zi... te duci.

RADA: Mă duc, badiță.

COSTANDIN (*oftînd*): Rău faci, Rado...

RADA: Dumnezeu m-o ajută... și-am să fac iar bine. Și 'tate tot bine îți doresc.

COSTANDIN: Da-l iubești, fato, pe boier-nașul ăla? Nu vezi scălimb ce e? Iar tu ești cum îi mîndria!

RADA: Mi l-a scos Tiliică, nea Dine, și cată să-mi cerc norocu'...

COSTANDIN: Și râmii cu el, zi-i, ori te gîndești să-ți găsești la Curte alții mai abitir? să te coconești, și să vii peste alde mine, să-ți pup mîna?

RADA (*tristă*): Care a fost mai abitir, nea Dine, se duse și se topi... și-ntoarcere nu mai e.

COSTANDIN: Dă care vorbești?

RADA: Păi vorbesc dă Gavrilă, care plecă în țara Neamțului cînd era flăcălaș, și acu e ori în leafă, ori sub glie.

COSTANDIN: Și dă Drăgan nu vorbești?

RADA: Ba și dă Drăgan, nea Dine, că mă iubea și n-avui parte dă cununii cu el. (*Se privesc lung.*)

COSTANDIN: Și dă mine nu ți-e deloc? care și eu te-am iubit și te iubesc, Rado?

RADA: Mi-e și dă 'tate, că m-am muncit mult nea Dine și m-am perpelit. și-aș fi vrut să-mi fii bărbat, dar ai fost al alteia... Și n-am vrut așa, făr-dă lege...

COSTANDIN: Nu m-ai iubit, asta e. Și pleci și mă lași pustiu.

RADA (*dulce*): Nu te las, nea Dine. Că 'tale ai alte incurcate trebi și te iei dă ele... Și eu erem și eu. așa. un gând, și o părare...

COSTANDIN: Nu e adevărat!

RADA: Ba da, nea Dine. 'tale îți iubești mai întâi crișma și toate câte s-adună în jurul ei... Iar pă mine m-ai fi pus pî masa 'tale, și pă viața 'tale, ca o floare ce să vestejește. Și eu n-am vrut. Că 'tale îți iubești crișma mai întâi.

COSTANDIN: Zici că-s lacom dă bani?

RADA: Nu, nea Dine, măcar că banii dau slobozenie, cum mi-ai spus odată. Ești lacom dă rosturile vieții și să stai să vezi cum se perindă toate și să știi că ai un ort, și o vorbă, și o putere, și să mișcă lume împrejurul 'tale. N-ai da crișma o dată cu capu'. măcar că e ades cu pagubă și sminteală, și n-ai da-o. Iar pă mine dacă m-ai avea, m-ai da. C-așa-i plămada 'tale, nea Dine...

(Se aude tropot de cal apropiindu-se.)

COSTANDIN: Rado, dă-te tu colea, mai departe, așa... Și dacă vine vrunu', imi faci semn. Hai! (*Rada pleacă și imediat intră Costea.*)

COSTEA: Ce-i, bă, frățioare?

COSTANDIN: Ce să fie, Costeo, bine.

Da' ție cum îți merg socotelile?

COSTEA: Cum să-mi meargă? Mai ai nevoie dă cevaș? păi zi-i din gură, să știi.

COSTANDIN: Bă Costeo, eu te iubesc pă tine, mă, și te-am ținut ca p-un frate. Și eu zic să te lași mai moale, mă, că Stăpînirea e burzuluiță... Și să te muți, știu eu, pîn alte țări...

COSTEA: Ce tot vorbești! Să-mi las eu țara? Aida de! Păi unde-i vinu' mai

bun și muiera mai dulce ca aci!? Păi eu hoțesc dă nevoie, bă, ori dă voia-bună a mea — și dă drag?

COSTANDIN: Bă Costeo bă, fugi mă și te-ascunde și te lasă o vreme dă pradă, și dă zaiafet și dă muieri și dă cholhan.

COSTEA: Păi dă ce să mă las, Dine? Că văz că și Vodă, dacă apucă un ceas dă tihnă, întinde masă mare în vie, la Pitești... Că doar am fost și-acolo și nu m-a simțit nimeni... și-am stat printre ei... și cu lotri mai mari ca mine. Și dacă am băut toți nu s-a mai cunoscut care ce e.

COSTANDIN: Păi nu e bine, Costeo... Că eu te cunosc... Și nu poci să spui la nimeni că nu te cunosc...

COSTEA: Păi te-ai înfruptat și tu... c-ai fost mai dăștept ca alții... și-ai dibăcit rosturile...

COSTANDIN (*cu o imensă tristețe*): Da, Costeo... Și alții mă dibăciră pă mine... Și-atuncea, vezi și tu...

COSTEA: Ce să văz?

COSTANDIN (*fără vlagă, aproape leșinat*): Mi-i greu, mă, Costeo!

COSTEA: Dă ce, mă Dine? Ce ți-i greu așa? (*Se repede să-l susțină.*)

COSTANDIN: Mi-i greu dă moarte, Costeo. Dar n-am încotro. (*Trage în spațele lui Costea, îl doboară.*)

COSTEA (*agonizînd*): Păi dă ce, mă, dă ce?...

COSTANDIN: Știi prea multe, Costeo... Și am avut poruncă... Cu capul meu...

RADA (*năvălînd cu un strigăt de spaimă și iubire*): Dine! (*Îi vede pe amîndoi ghemuiți, apoi Costandin se ridică, alb, și trece de ea.*)

(Intuneric.)

Monologul lui Vodă

19 |

O platformă înaltă, șleau de drum, pe care se apropie alai.

BRĂILOIU: Măria-ta! N-am putut! Mi-a fost frică. Taie-mă! Spinzură-mă! N-am putut să ies în față! Și nici ceilalți! Ne apucase o spaimă! Ne orbise! Măria-ta, iartă-mă! N-am prins să spun o vorbă! E toată Sublima Poartă! Și însuși Padișahul, glorios... Toți stau în țărînă, Măria-ta, dinaintea lui...

BRÎNCOVEANU: Du-te, Brăiloile. (*Alaiul se apropie, trece pe undeva pe alături. Pe platformă se vor ivi, abia văzute pînă la genunchi, picioarele Sultanului Mustafa. Brîncoveanu se prosternă la*

pămînt, iar monologul ce-l rostește va fi, printr-o dilatare a timpului, cuprins în acest pas unic, oprit, al Sultanului.) Acum se hotărăște dacă voi mai fi Domn sau nu; dacă voi mai trăi sau nu; dacă copiii mei vor mai trăi... Cu o vorbă acest om ne poate risipi pe toți, de ce oare? cine i-a îngăduit atîta putere și m-a făcut atît de mărunț în fața lui? și țara atît de nevolnică și de slabă? Dacă nu-mi plec capul, mi-l pierd, dacă nu mușc acum țărîna, vor mușca-o toți ai mei „Rob din naștere” — mi-a spus atunci ghe-

neralul Heissler, n-am să-l uit pînă în ceasul din urmă. Orice cavalerăș ar fi tras sabia, orice Domn i-ar fi zdrobit gura cu sceptrul; eu a trebuit săndur, să nu mă clintesc... Pentru ai mei... Pentru Costandin al meu... S-aibe un sprijin... Poate se întorc biruințele... Și atunci voi sta tot în genunchi, cu capul jos... Va trece altul... „Va trece” — cum spune Stolnicul. Să treacă. Dar acesta s-a oprit. E cu piciorul pe capul meu. Poate n-are timp de mine acum. Cît bate război n-are timp. Dar cînd se vor împăca? Ce pot să fac dacă din poporul acesta al meu s-au născut puținei cu sabia în mînă, mai mulți cu fluierul? Dacă pleacă atîția de lingă mine și-și taie finul, și mai tirziu otava... Eu nu pot să bat, ca alții dinaintea mea, războaie, decît între coasa întîia și a doua. Nădușind sub ocară puternicilor, nu mă pot stîmpăra cu singe, ca atîția Domni ai acestui pămînt! Ce-mi rămîne decît să vind fin? Să-mi cumpăr tihna cu fin? Dar dacă vor face pace și nu vor mai avea nevoie de fin? Pacea lor mă-nspăimîntă mai mult decît această continuă spaimă care e pacea noastră.

M-au dăscălit să stau cu capul la pămînt, cum n-au stat alții... Și el, Stolnicul, m-a învățat... El, care nu stă... Stau eu în locul lui... Să mă ridic, mă ține de rău... Oare, pentru binele țării?... Stau plecat pentru toți... Toți au fugit... Toți pot veni să se plîngă acum de mine, la Mai-marele meu acesta. Dar eu, de Mai-marele meu acesta, *nu mai am cui să mă plîng*, în toată lumea!

O să mă păsuiască și acum, de bucurie că l-a ucis pe Veterani-ghegeneral.

Numai să nu fi găsit la el scrisori de ale mele... atunci voi muri și eu. Am avut cîteva ceasuri frumoase, la vie, și prin chinoviile mănăstirilor zidite. Mă vor astruca la Hurez... Nu, o să mă păsuiască, fiindcă stau cu capul în țîrînă. O să spună o vorbă scurtă Vizirului, pe care l-am burdușit de bani, o să mă ridice cu hadimbi, o să mă așeze între Iennicer-Aga și Teftedar, o să-mi dea caftan... Am plătit mii de caftane... Mii de care de bucate am luat de la gura rumânilor lihniți... vla-ga țării stă risipită pe toate cîmpurile de bătaie, de unde acești stăpîni au fugit. Ei știu că vine alla. Și știu că *numai eu pot să le-o dau*, prințul aurului... preaplecatul... O să mă ierte... (*E cu ochii în lacrimi*.) O să-mi ia capul mai tirziu... Dacă aș ști că singele meu i-ar îmbuna!...

Poate o veni odată vremea, Doamne, ca Mai-marele acestui popor urgisit să stea drept în picioare și să vorbească în ochi Turcului, ori Neamțului, ori Leahului, Frîncului și celorlalți, cu vorbă chibzuită și dreaptă! și fără-nspăimîntare, nici rușine! Iată-mă, stau în țîrînă, Io Costandin Voievod Basarab, cu această mare nădejde, și mă plec și mă zdrobesc, singur, cu fruntea de pămînt, ca această nație să trăiască și să se ridice! și să șadă între celelalte, în slobozenie și mîndrie, și nespurecată de nimeni! Ajută-mă Doamne să rabd și-acum, pentru nesfirșirea țării... pentru cei ce vor să vie după noi!...

(Intuneric.)

Grecii

20

Circiuma. Costandin a încărunțit, anii l-au marcat, de la primul episod au trecut zece. Stă singur la o masă, e melancolic.

COSTANDIN : Tinco !

TINCA (*apărînd de dincolo*) : Da, Costandine.

COSTANDIN : Tinco, hai să plecăm.

TINCA : Unde, Costandine ?

COSTANDIN : Hai să plecăm în altă parte. Să vindem tot aci și să ne ducem...

TINCA : Dă ce ?

COSTANDIN : Nu știu... Mi-e greu la suflet...

TINCA : Păi... greu e mereu.

COSTANDIN : Să ne luăm copiii și să ne ducem... Aci mă-ncercă un presimț.

TINCA (*s-apropie aspră și tandră*) : Lasă, Dine, că nu fu rău... Răzbirăm și noi... Trăirăm... Ce să-i faci ? Omul e supus la greșeli... Și la răutăți... Tu ești om bun, Dine...

COSTANDIN (*aspru și el, dar nu brutal*) : Lasă-mă... Să-mi aducă Voica o ulcică dă vin. (*Tinca iese, vine Voica cu vinul; o mîndrește de codană*.) Voico ! (*O mîngîie pe păr, vrea să-i spuie ceva, nu găsește*.) Voico, ție ții bine, fă ?

VOICA : Da, tată.

COSTANDIN : N-ai vrea să ne ducem
pin alte părți, să vezi și tu oameni
mai socotiți, poate că...

VOICA : Nu, tată...

COSTANDIN : Aci vin prostime, jerpe-
liți d-ăștia vai dă ei, rar cite-un o-
braz... (Intră Grigore.) Ce-i, Grigore ?

GRIGORE : Păi, ce să fie ? Venii să
beau și eu un gît. Ad' o ulcică, Voico.

COSTANDIN : Păi ai parale ?

GRIGORE : Am.

COSTANDIN : Să știi că-i un irmilic și
juma' oala.

GRIGORE : Păi dă cînd ?

COSTANDIN : D-acu. Altfel nu poci.
Mă-nghesuie și pă mine Stăpînirea.

GRIGORE : Păi tocmai la băutură, nene ?
Că vorba aia, dă mincat mai răzbi,
da' dă băut... Adu, Voico, hai că fac
eu cinste.

(Voica iese.)

COSTANDIN : Păi dă und'te pricopsiți
așa ?

GRIGORE : Păi ia-uite ! Odată ce-l făcu
pe nepotu-meu dăbilar.

COSTANDIN (ingrijorat) : Pă Tilică ?

GRIGORE : Păi cum ! Că vezi că dacă
se mărită Rada, îl trase și pe frat-su.
Că el îl făcu rostu'. Și Dedu la amîn-
doi. (Ciocneste oala adusă.) Hai să
trăiești, Dine ! Că am o bucurie, care
nu poci s-o spui.

COSTANDIN : Păi spune-o !

GRIGORE (triumfător) : L-am răzbit bă,
tu-i grijanția lui !

COSTANDIN : Pă cine ?

GRIGORE (aspru) : Pă sobol, pă cine. Că
iar scotea. Îmi mușuroia toată finea-
ta. L-am răzbit și era să-l omor.
(Dulce.) Da-mi fu milă... și-i dădui
drumu'...

(Intră Safta.)

SAFTA : Dine, sint la aman, frate-miu.
Venii să-mi dai un mertic dă mălai.

COSTANDIN : Păi iar ?

SAFTA : Păi eu la cin-să mă duc ?

COSTANDIN : Păi să te duci și tu la
cin' te-ai mal dus cînd, vorba aia...

SAFTA : Aoleo, păi n-o să mă lași tu
pă mine, care ești din sîngele meu...
Voico, fă-te și tu cu o ulcică la țâți-
că-ta !

COSTANDIN : Un irmilic juma', Safto.
S-a zis cu pomana, că nu mai am
dă unde.

(Intră Matei, băiatul lui Gheorghe.)

SAFTA : Iote-l pă Matei !

COSTANDIN (ca și cînd ar vedea o sta-
fie) : Ce faci, bă Matei, mai trăiești ?

MATEI : Trăiesc, nene, dă ce să nu
trăiesc ?

COSTANDIN : Veniși să... ?

MATEI : Venii acasă, dăh !... Că dacă
muri taica, să-mi fac și eu nițel rost
p-acilea.

COSTANDIN (atacînd direct) : Păi tu
parcă erai fugit... Or' n-ai fost tu și
cu boierii la Stambul de-ați băgat piră
lui Vodă ?

MATEI : Ai greșală, unchiule. Pă mine,
dacă mă prinseră, mă puseră nemții
la zidit cetății. Că le băteau care mai
dă care, și le stricau, și p-ormă ne
puneau pă noi dă le zideam la loc,
și uite așa mereu, dă m-au tăbircit.
Așa că zisei hai acasă, că văz că Vodă
zidește monastiri și fîntini și acareturi,
p-alea baremi nu le prea mai strică
și să cunoaște ceva dă osteneală. Și-oi
mînca și eu un coltuc și-oi bea din
vinu' nostru. Și nici n-o să mă mai
papistășească, cum umblau unii.

COSTANDIN (mereu precaut și agresiv) :
Oi fi venit să-ți iei partea ta, te po-
menesci.

MATEI : Păi dă ce s-o iau, c-auz că mo-
șia o dete Vodă lui fie-sa Ilinca, de-o
mărită cu boier Scarlatache Mavrocro-
dato, feciorul lui Exaporit-Dragoman,
și c-ar aduce, dumnealui Scarlat, pe
Panaiot grecul, să-i dea orîndul, că-i
tot grec, ca el.

COSTANDIN (uluit) : Fugi că minți !

GRIGORE : Ba așa-i, Dine. Spune și Ti-
lică — că-i și el pă la Curte, dăh, mai
mare acu pă la biruri, în locu' lu'
boier Pirvu, care feștei iacaua, că
nu putu s-adune adaosu'... Da dacă
intră grecul cică-i face scăzămînt, că-i
viță boierească... (Apar, cam beți, Po-
pa Iorgu, cu Dedu și cu Pirvu.) Bla-
goslovește, Părintele !...

POPA IORGU (binecuvîntînd) : Domnul,
taică ! (Continuînd înfocat discuția.)

Nu-i drept, boier Pirvule ! Noi ne us-
căm aci dă dabile și podvezi, și egu-
menu-și saltă pintecelu'. Iar din ce-i
dăm, Vodă ține pe cheltuială pă Dosi-
tei Patriarhul și alți nepricopsiți mîn-
câi, care dă treabă nu-s, limba n-o
precep — da nici nu vor, c-o țin
pe grecește —, însă povară netrebnică
sînt pentru toată suflarea. Nu-i drept !

PÎRVU (cătrănit) : Apoi sînt multe care
nu-s drepte.

(Costandin se uită mirat, de unde atîta
curaj.)

POPA IORGU : Adă, Costandine ! (Celor-
lalți doi.) Noi pentru lege trăim și
pentru lege murim, și pentru slova
noastră cea rumânească, care, cu
voia Domnului, va să iasă d-asupra.
Că dacă slujești la Dumnezeirea popo-
rului tău, n-ai cum să nu izbîndești !
Și la sufletul tău cel veșnic ! (Pe a-
ceastă tiradă au intrat Costan, Neaga
și Nae.) Și cine crede în Viața dă
Apoi, are putere s-o-ndure și p-asta.

COSTANDIN : S-a scumpit vinu', părinte. NAE (pe un ton de glumă serioasă) : Uite, Costandin n-a crezut la poporul lui, și nici la sufletu' lui, că ne-ncetal scumpi vinu' și-l subția...

COSTAN : Și mai învîrți și altele, dă stă-tea să ne dea robi vinduți, pă toți.

NEAGA : Lasă-l Costane, iartă-l...

COSTAN (și el pe jumătate în glumă) : L-aș ierta eu, da' vezi că prea mulți o pătiră și s-au pomenit fără dă veste luați, ori la bașcă, ori schilozii, d-un cuvînt care l-au spus la betie... Că s-ajunsesse și cu hoții, și cu căpitanii. Cum e mai rău.

COSTANDIN : Bă Costane, nu vorbi-n dodii, mă.

COSTAN (rinjind) : Las-că acū scăpăm dă tine, pehlivane, că ne-ai fript bine și ne-ai jumulit cît ai putut și tu. deh! Dă două ori m-ascunsei în codru, dă palavrele tale...

PÎRVU : Păi și altu' făcea la fel. Că nu-i de vină ăl mititel dă face, e dă vină ăl mare dă cere.

COSTANDIN : Măi oameni buni, ce v-am făcut eu, mă ? V-am măsurat cu măsură cinstită...

NAE : Ei lasă, că văzurăm noi...

COSTANDIN : Alt'dată v-am dat dă la mine...

COSTAN : Ai dat, c-ai avut dă unde.

SAFTA (ironic) : Fie dă pomana lu' taica ! (Totul pare o joacă, dar cu fond serios.)

NEAGA : Ți-am întors, Dine, p-ormă, îndoit !... (Tinca a apărut în ușă), așa-i, Tinco ?

TINCA : N-a luat dă la nimeni din buzunar, cu sila. Nici n-a umblat cu meșesuguri și doseli.

NAE : Da pă Rada ți-o dosi, ori o dădu pă față ? Că-i ardeau călcicile dă ea.

TINCA (clipind, stînd tare) : N-am știință, Nae, dă ce spui tu.

(Intră Aldea.)

ALDEA : Vine Stăpînirea aci să vază. Boier Scarlat, generică lu' Vodă.

COSTANDIN (disperat) : Oameni buni, nu sînteți drepti. Aci v-ați petrecut ceasurile cele mai bune care le avurăți. Și noi am trudit pentru voi dă cînd s-a luminat dă zi și pînă ziua-ailaltă.

ALDEA (mirat) : Dă ce-i vorba, mă ?

COSTANDIN (cu obidă) : Eu n-am cîștigat, bă, cine știe ce, mi-am ținut și eu p-ai mei, și numa' Dumnezeu știe cît am tras dă fiecare dată, și dă la turci, și dă la tătari, și dă la nemți, și dă la curuți, ba și dă la ai noștri, că n-a venit unu', bă, să nu spargă, și să nu se-mbete, și să nu facă zarvă, că numai oale avui pă jos, și numai pă cioburi umblai, și creștina asta o viață a tot rinit și măturat spărturile, altceva n-a mai apucat. Toți au spart și-au bubuit p-aci.

COSTAN : Da' vezi că oalele sparte le plătiram noi, Dine... (Nu se știe dacă e supărat, sau hitru.)

COSTANDIN : Și-atunci dă ce să vie noi ? Dă ce să vie străinu' peste noi ? Să vă fi hoțit, bă, dacă ziceți, cum mă hotiră și pă mine mai dă sus, și p-ăia mai dă sus, da' tot eram noi bă, între noi, și nu erea altu', venetic pă capu' nostru !

ALDEA (zimbînd) : Bă, eu, vorba aia, tu ori altu', dă să beau un vin socotit, aia e. (Același ton de glumă.) Care dă vinu' bun, ăla-i crișmar pentru mine.

(Țăranii aprobă.)

POPA IORGU : Greșiți, oameni buni ! Dumnezeu ne-a lăsat țărișoara asta ca noi s-o ferim dă amestecătură, și papistași, și dă reformați și dă păgîni și dă greci, și să-i păzim Cuvîntul Lui, care e unul și limpede !

COSTAN : Cuvîntu' limpede e slobozenia, taică părinte. D-asta ne-opintim și p-asta o jinduim pînă om da dă ea. Iar ce-o fi pă la alții, fie la ei acolo...

DEDU : Nici acolo, pă la alții, nu-i dăloc mai limpede, părinte. Lîmpede era cînd am plecat eu d-aci, d-o șchioapă, și știam sloveni de la Sfinția-ta, și-mi făceam cruce cu evlavie, și cîtăm la Domnii ca la soare. Da' dacă învățai carte și rosturi, se-ncîlciră toată, Părinte și oameni buni. Că ce să vezi : zici că-s ditai creștini ; da' ia uite că Franțuzul catolic dă mîna cu Păgînul, dă-l prigonește pă Împăratul, tot catolic. ca și el. Ia-l și pă ăsta, pă Tuculi, luteranul ; uită dă Creștinătate și să dete cu Păgînul, să scape dă Neamțul catolic, cu banii Regelui franțuz, tot catolic. Asta, barem, Ludovic ăl Mare, al 14-lea, ocroti, cît îi dădu mîna, pă Iacob, al doilea, englezul, tot catolic, la el ; da' cînd fu la o adică, recunoscu pă Wilhelm, protestantul și dușmanul, că acū erea mai cu folos — după ce tot el urgisi pă protestanți din țară și-i zburătăci. Cum s-o mai descurci ? că n-are nici o noimă. Zici că-s rude, ori neamuri : păi Ludovic se bătu, pînă anțări, cu cumnat-său, Riga Spaniei, cu cumnat-său, Electorul bavarez, a cărui soră erea chiar nevasta lui fii-său ; și cît erea el dă rege catolic a făcut scrum Palatinatul, dă unde prințesa erea nevasta lui frate-său, domnul Monsieur ; care ăș'timp trăia cu cavalerul dă Lorena, în timp ce Regele se bătea cu Duca dă Lorena, care era tot franțuz ; cum e și Prințipul Evghenie de Savoia care bătu pă turci, dar în numele Împăratului neamț, dușmanul Regelui franțuz Ludovic. Păi cine mai înțelege, părinte, ce vrea Dumnezeu și a cui parte o ține, dacă pă Iacob, catolicul, l-a gonit dă pe tron chiar gineri-său

- și cu *fiică-sa*, protestanți? D-apoi Dum-cele dă Savoia, bătându-se cu Franța, unde *fie-sa* era moștenitoare, și cu Spania, unde *fie-sa* ailaltă erea regină — și p-ormă întorcind iar foaia de pă o noapte pă alta, cum au intors-o mai toți, cit erau ei dă cavaleri, — și dă luminați, și dă creștini!?! Puse Vodă Brincoveanu pă *generi-său*, Duca, la Moldova, și i s-a tras belea dă la el mai abitir ca dă la străin. Așa că ce să pricepi, ce „voia lui Dumnezeu“, ce neam, ce rudă?! Eu stau și mă mir cum ne mai ținem în picioare. Să nu vă mai spui eu ce scrisori pleacă din Cancelaria Măriei-sale Stolnicului, în toată ziua, osebit de-ale Curții, dă nu mai înțeleg chiar nimic și mi s-a făcut capul baniță, că nu mai știu dacă-i unchiu și ajutor lui Vodă, ori dușman d-al lui.
- COSTAN** (*care a ascultat zimbînd și dînd cănilile pe gît*): Păi dacă tot nu se mai înțelege dă nimic pă fața pămîntului, ia hai mă fraților să punem și noi mîna pă rețeve și pă ciomag și să-i dăm nițel în gît p-ăi dă ne joacă!...
- COSTANDIN** (*atent și el*): Păi cine vă joacă!...
- COSTAN** (*tot mai întăritat*): Uite așa, mulți ne joacă. Din ăia care n-ar trebui. Că-i ținurăm cu opinteala noastră. Și p-ăsta-l ținem noi (*arată pe Costandin*), și pă dăbilar, și pă Sfinția-ta!...
- NEAGA** (*speriată*): Taci, mă Costane!
- POPA IORGU** (*miriînd*): Bă! Păgine!
- COSTAN**: Și p-ăi dă la Curte, aprozi, boier-nași!... (*Lui Costandin și lui Dedu*.) Și zorzoanele lui Rada, și-a unora ca ea, tot din calicia noastră-s făcute, măi vere!
- SAFTA** (*bucuroasă*): Așa-i!
- COSTANDIN**: Nu știe ce vorbește!...
- COSTAN** (*și mai pornit*): Ba știu, Costandine, că nu mă-mbătai: n-avui din ce. Da' ia, imi vine să zic că dacă tot plătirăm la oale, încai să spargem și noi una! Atunci să te ții! (*Dă cu oala de pămînt*.)
- NAE** (*incurajat*): Da, mă! Adică ăilaltă dă ce și noi ba? Alelei bă! (*Dă și el*.)
- COSTAN** (*spărgînd alte două oale de la vecini*): Ia să trăim și noi bre odată! Că dîn ce-s ăstea? Din pămîntul care-l frămîntăm noi cu tălpile goale!...
- SAFTA** (*imitîndu-l*): Bine zici! Și cin' s-a-mbuibat, să scoată! (*Sparge*.)
- GRIGORE** (*și el*): ... Tu-i pișpiricul măsi! (*Sparge*.)
- COSTANDIN** (*umblînd să-i potolească*): Fraților! Oameni buni!
- COSTAN**: Păi dacă e slobozenie și înaintare, și chef, să fie pentru tot natul!
- ALDEA**: Aia e, bă! (*Sparge și el*.)
- COSTAN**: Nici să ne poarte care cum vrea dă belciug, bă! Că bir dădui, la
- harță am fost, de stropșit, slavă Dom-nului!... păi ce-o fi bă spinarea și osul meu? (*Aprobări. Atunci intră pe neașteptate boier Scarlat, însoțit de Tilică.*)
- SCARLAT**: Bună ziua, oameni buni.
- OAMENII**: Să trăiți, Măria-voastră... (*Se face tăcere.*)
- TILICĂ**: Asta-i crișma, boier Scarlat. Și-ar aduce venitori bune, dacă ar fi un om de nădejde s-o țină... Să fie cinstit și plecat Curții!...
- SCARLAT**: Da... Eh, să bem și noi un pocal cu părintele și cu oamenii.
- TILICĂ**: Dînsul e diac la Curte... și e fratele meu!...
- SCARLAT**: Ahă. Dar ce e gunoiul ăsta? (*Arată oalele sparte pe jos.*)
- COSTANDIN**: Curățăm, Măria-ta. Am scăpat, dîn greșală!...
- SCARLAT**: Și nu prea e lumină aici.
- COSTANDIN**: Cum s-a putut și la noi, Măria-ta... deh!...
- SCARLAT**: Rău s-a putut.
- COSTANDIN**: E mai ferit!...
- SCARLAT**: De cine mai ferit? Trebuie să ieșiți la lumină. Este altă lume acum. Nu puteți trăi ca animalele. (*Lui Tilică.*) O să vă facem crișmă nouă sus. Să vorbim cu Panaiotaki. (*Voica vine cu vinul.*) O, dar cine este frumusețea?
- COSTANDIN**: E fata mea, Măria-ta!...
- SCARLAT**: Frumoasă puicuță. Cum poți să ții asemenea floare în bezna asta? S-o trimiți neîntirziat la Curte. Să avem grijă de ea. Vrei, scumpo?
- COSTANDIN** (*evitînd, luptîndu-se cu sine*): Măria-voastră... Mi-ar trebui paci, pă lingă mine!...
- SCARLAT** (*cu un zimbet oblic*): Și nouă ne-ar trebui pe-acolo. Pe lingă noi.
- COSTANDIN**: Eu... v-aș trimite pe... soru-mea (*se întoarce la Safta*), să vă slujească, cu credință.
- SCARLAT** (*după ce a evaluat-o*): Nu. Ea e bună la cîmp. Fata s-o trimiți. Așa-i că vii, scumpo? O să te-mbrăcăm, o să te-mpodobim... (*O mingiue*.) Ce bujori ai în obraji, *psihi mû*. Și merele tocmai dau în copt?... (*O pi-păie la sină*.) Mai adu-mi un pocal! (*Costandin se repede*.) Nu tu. Fata. (*Voica iese*.) Aici trebuie schimbate multe. (*Oamenii murmură, încuviințază*.)
- COSTANDIN**: Măria-voastră, tot ce veți porunci voi face. Eu sînt sluga voastră supusă pînă la moarte!...
- SCARLAT** (*duhliu*): E cam mult pînă atunci. Noi trebuie să ridicăm curînd țara, s-o evropeizăm. Asta e și dorința lui Vodă Costandin. Voi, care v-ați învățat *într-un fel*, și nu puteți *altfel*. (*Face un gest că trebuie dați la o parte. Voica vine cu cupa*.) O, puicuțo! În sănătatea ta! (*Bea dintr-o*

răsuflare.) O trimiți deseară, la chin-die... Și o să mai vorbim pe urmă...
COSTANDIN (răgușit): Mărite Doamne, ea mi-a rămas... Că fecioru', nu mai dă p-aci... (*Rugător.*) Am nevoie dă ea !...
SCARLAT (privindu-l ironic): La ce ? (*Spre ieșire spune lui Tiliică.*) Nu-i chiar așa de rău vinul, pe cît spuneai. (*Lui Costan.*) Și tu, ce te uiți așa urit la mine ?
COSTAN: Îmi stă ceva-n gît boierule...
SCARLAT: Vii și tu la Curte, să-ți scoatem ce ai.
COSTAN: Eu știu dac-ați putea ! ?
SCARLAT: Tăiem gîtul și tot scoatem. Dar am părerea că nu e la gît... e mai sus...

TILICĂ: Te-nfățișezi mîine în zori, ai înțeles ? (*Ies.*)
COSTAN: Să mă cați în codru mîine-n zori... Dacă ai nas !...
DEDU (comentînd): Eh, ți-au venit și frații întru ortodoxie, Părinte !... Tot de-o lege ! Dar alt facim !
POPA IORGU: Bucuria nebunilor !
DEDU: Abia ne-nvățasem cu limba și cu sufletul nostru...
COSTAN: P-alea n-au cum să le scoată din noi.
SAFTA (lui Costandin, care o ține pe Voica îmbrățișată): Să te văz acū, cînd ti-o lua-o și ție p-asta mică, să ți-o strice... Cum făcură alții cu alde noi... mai înainte...
COSTANDIN (urlet): Nuuu !! Să știu de bine că îi vir în gîtlej !...
(Intuneric.)

Năpasta

21

Pe un loc neutru, de trecere. Apar Brincoveanu și Stolnicul. Promenadă.

STOLNICUL (cu falsă tristețe): S-a răz-bolit și ginerele Măriei-tale, Scarlat, Doamne. Dumnezeu l-a chemat la dreapta Sa judecată. spre jalea noastră, a celor ce l-am iubit.

BRINCOVEANU (insinuant, suspectin-du-l): S-a prins... făptașul ?

STOLNICUL: Un hoț de crișmar, de pe moșia Măriei-tale... L-ar fi otrăvit... zice-se... pentru fie-sa...

BRINCOVEANU (care nu crede nimic): Cuscul meu, Alexandru Exaporit, va ajunge la mare tulburare. Și poate că și noi, din această pricină... (*Îl privește țintă.*)

STOLNICUL (îi suportă privirea): Măria-ta va ști să-l liniștească pe Drago-man.

BRINCOVEANU: Ce nevoie aș fi avut și eu de liniște, unchiule !...

STOLNICUL (insinuant și el): Poate că în felul acesta veți avea mai multă, Doamne.

BRINCOVEANU (privindu-l mereu): Bine ar fi, Mărite Stolnice... Dar ar fi fost mult mai bine să nu se fi petrecut acestea...

STOLNICUL: Sint oameni proști, din popor, fiule, și nu-și dau seama ce fac... (*Ies. Pe partea cealaltă apare Costandin cu Costică, și escortat de căpitanul Costin.*)

COSTANDIN (beat): Costică, frate-miu, toate le făcui otova... Vruî s-ajung la viață și iote c-ajunsei d-andoaselea. (*Nu e supărat.*) Tu cîntă, bă, bătute-ar Dumnezeu, că numai cu scîrțitul tău mă ținui. Auzi Costică, tu ai fost mai dăștept. Tu le cîntași la toți, da' n-ai scos nimic, dă la tine.

COSTICĂ: Dăcît glasu'. Că numai pă el l-avui.

COSTANDIN: Tu ai fost mai slobod ca toți !

COSTICĂ: Păi ce să-mi mai ia Dine, păcatele mele, că piranda o omoriră, iar din puradei s-au dus unii dă s-au turcit, alții s-au făcutără potcovari, și vro doi se boieră, vai dă capu' lor !...

COSTANDIN: Și eu nu răzbii, mă, nici să plătesc biru', dăși am făcut și eu moarte dă om. Ție ce bir îți ia ?

COSTICĂ: Sufletu'.

COSTANDIN: Ești mai slobod, bă, și mai bogat ! Că eu nu-l mai am nici p-ăsta.

COSTICĂ: Fugi, Dine, că-l ai !... Dacă nu te-oi ști nici eu...

COSTANDIN: Tu ești mai slobod, bă și ca Costin căpitanul. (*Costin se apropie.*) Că pă el l-au poprit, și l-au zăticnit, și-l scoaseră din leafă, și-l puseră mai mărunțel... strajă... caraulă... Ai, Costine ? Și tu zici că l-am omorît eu pe boier Scarlat ! ?

COSTIN: Nu zic, Dine... Știu că nu l-ai omorît.

COSTANDIN: Păi atunci dă ce mă duci mă la ocnă, să mă omori ?

COSTIN: Păi nu te duc eu, Dine... Parcă tu nu știi !?... Parcă atunci cînd l-ai omorît pă Costea, tu l-ai omorît ?

COSTANDIN: Da' cine, Costine, dacă știi ?

COSTICĂ: Împăratu' Franțuzului, minca-te-aș, ăla vă omorî pă toți, și cu alți împărați !

COSTIN: Aoleo, cioroiule, ce vorbă mare ai zis ! Da' cum ai gicit-o ?

COSTICĂ : Păi din diblă, c-aşa vine vorba...

COSTANDIN (cu puţin fior) : Mă, şi când oi sta spinzurat în fringhii colea, ce-ai să-mi cînţi, tu, țigane ?

COSTICĂ (cu lacrimă) : Păi ce vrei matală să-ți cînt ?

COSTANDIN : Păi nu știi ?

COSTICĂ : Păi știu, da să-mi comanzi 'tale. Cum m-ai comandat și pînă aci. Cu picioare coleă (arată dosul) ...că m-ai frăgezit tare !...

COSTANDIN : Păi să-mi cînți așa, ia : Joacă bine

Costandine,
că-ți dau pîne cu măslina
Dihai, dihai, mor !

Că toată viața jucai, mă. Da' vezi că jucară și alții, cu capu' meu, trăsni-l-ar Dumnezeu dă cap !... Tu mai găsești und' să mai bei vin, da' eu und' să-mi pui capu', ba... (Moment de tăcere și reculegere. Apar Brincoveanu și Stolnicul.)

BRINCOVEANU : Și dacă săvîrșim o nedreptate ?

STOLNICUL : Măria-ta, lumea-i plină de nedreptăți. Cine stă în chinga dreptăților mărunte, n-are adevărată stăpînire. Dreptatea-i mare, Doamne, și o face timpul.

BRINCOVEANU (obosit, cu gîndul dus) : Atîtea zăticneli, unchiule, pentru puțînă a noastră răzbire !...

STOLNICUL : A noastră, Doamne ?

BRINCOVEANU : Atîtea neființe ca să ne ție Ființa !

STOLNICUL : De 15 sute de ani e așa, Costandine. De cînd am rămas nepăzîți și cată să ne păzim singuri ; pe noi, și pe cei d-o limbă cu noi, din toate marginile...

BRINCOVEANU : Așa am urmat, dar cumpăna vremii a rămas aceeași. Am iscat slovă și așezare românească, gînd înalt, temeii de credință ; și-om mai isca, de ne-o lăsa vremea. Dar nici acum, după Karlovitz, n-am abătut cumpăna cea rea ; și, într-o zi, cînd iar s-or ciocni munții în capete...

STOLNICUL : Nu te mai gîndi la rău, Doamne ! Cită vlagă avem, cată s-o dăm. Fapta bună e să-ți înalți neamul la viață, iar alelalte-s nimicnicie.

BRINCOVEANU (răzînd pe cei trei) : Cine-s ăștia ? (Rămîn toți cinci pe loc, tăcuți, uitîndu-se unui la alții. Atunci se aude vocea lui Moș Costache, din primul tablou.)

VOCEA LUI COSTACHE : Bă, pă tine, Costandine, te fac crișmar, și pă tine, Costandine, te fac Voievod. Și pă tine, Costandine, te fac Stolnic, și pă tine, Căpitan. Și pă tine, Costandine, te fac lăutar, și-ți dau și o diblă să le cînți la toți... (Apare Costan, cu un toroipan.) Iar pă tine, Costandine, te fac năduh și vilvâtaic pentru toate cele cite vor să vină... !

(Intuneric.)

Îndreptarea oalelor

22

Olăria lui Moș Costache. Dar moș Costache nu mal e. În locul lui stă și lucrează acum un bărbat chipeș și senin, cu ochii ca cerul, Dinică. Intră Titi, un puști de-o șchioapă și, spărgînd o ulcică, se așază spăslit alături.

TITI (intr-un tirziu) : Dă ce faci mereu oale, nea Dinică ?

DINICĂ : Ca să se mire proștii.

TITI : Păi dacă tot să sparg...

DINICĂ : Cite unele, Titi-băietee... Cum să sparse tăicuțu', Dumnezeu să-l ierte. Și tata mare. Și moș Costache, bătrînu'... Și Domnul care a fost, cel plin de podoabă, Costandin Vodă, de-l sparseră cu urgie la Țarigrad, cu toți coconii lui, căci nu s-a dat din legea noastră... Și luminat unchi-său, gîtuit anțărț, tot acolo. Și alți mulți Costandini, ciți or mai pătîmi, puzderie. Da' neamul Costandineștilor nu să sparge.

TITI : Dă ce zici așa ?

DINICĂ (continuînd să lucreze) : Prea e pămîntu' bun. Și are e focu' pornit.

Iar șmalțu', ăl dă ține culoarea, e ca la nime pă fața pămîntului. Intr-o zi o să iasă din cuptorașu' ăsta mari minunății, ascultă-mă ce-ți spun.

TITI : Da' dacă-l dărimă ?

DINICĂ : Nu-l dărimă, neam... L-au copt păcatele noastre și l-au perpelit urgiile — dă l-au călit. (Se oprește.) Și-o să stea pururi tare și necuprins. Și ai să te-nvești și tu să-l iubești și să-l porți. Și să tragi fierul pentru el.

TITI : Eu, nene ?

DINICĂ : Și-o să-l duci mai departe cu tine, Titișor-Costandine, cu plozii tăi, și cu ai lor, și cu toată seminția, și prășila, și cimotia ta, pînă în ceasul izbînzii dă apoi ! (Se întoarce la roată.) Să lucrăm !

C O R T I N A

București — Stațiunea Venus, iunie 1973.